
3 1761 07141476 7

96

2490

I

Samlinger

til

den fyenske Herregaard

Elvedgaards Historie

i Anledning af

Secular-Festen paa samme

den 1 Juli 1845,

ved

Vedel Simonsen.

3.
Tredie Hefte.

Lyksalig den, der i sin Fædrehytte
bortspegte Barndoms tryllerige Vaar;
og atter did fra Livets Larm kan flytte,
naar Sorg og Modgang blegne vil hans Haar;
og da som Olding tryg paa Stav sig støtte,
hvor før paa Kjep han red i Barndoms Aar.

Odense 1846.
Trykt i M. C. Hempels Officin.

LIBRARY
1974
UNIVERSITY OF TORONTO

Forerindring.

Jeg har stedse hørt sige, at en Maler i Grunden var Herre over den Plet af Jord, hvorpaa han stod, mens han optog sit Maleri; det vil med andre Ord sige, at han havde Hals og Haand over Forgrunden af sit Maleri og paa samme, uden at indskrænke sig til Virkeligheden, kunde anbringe saavel sin egen Person med Staffeli og Tilbehør, som hvad Andet hans datidige Stemning eller øieblikkelige Lune indgav ham, uden derhos slavisk at binde sig til, hvad han virkelig udvortes saae, men tvertimod lade dette gjøre Plads for, hvad han indvortes følte. Heller ikke seer jeg nogen Grund, hvorfor en lignende Frihed ikke ogsaa burde indrømmes Skribenten med Hensyn til hans Forerindringer og Prologer; disse behøve vist ligesaalidet slavisk at binde sig til det Emne, hans Bog omhandler, men kunne jo gjerne angaae ham selv og udtrykke hans øieblikkelige Stemning og Lune; og desaarsag vilde man efter min Formening være ligesaa uretfærdig mod disse Lunets Fostre og Øieblikkets Børn, hvis man gik for strengt i Rette med dem, som man vilde være mod en Kunstner, hvis man lagde altfor stor Vægt paa det Mismodsudtryk, hvormed han ikke sjelden begynder eller ender sit trættende og som oftest upaaskjønnede eller i det Mindste ham selv utilfredsstillende Arbeide. Ligeledes vilde det ogsaa være en sand Urimelighed at forlange af en Forfatter, at hans Fortaler og Forerindringer, — selv om hans Emne endogsaa vedblev at være det samme, — ogsaa stedse skulde have en og den samme Farve, og at en Fortale, der var skreven for 1, 2, 3 à 4 Aar siden, netop skulde istemme den samme Tone, som alle foregaaende og alle efterfølgende. Thi Stemning og Lune forandres med de forandrede Omstændigheder fra Aar til Aar, ja endogsaa stundom fra Maaned til Maaned, hvi skulde en og samme Forfatters Fortaler til hans successiv udgivne Skrifter ikke ogsaa med Ti-

den skiste Farve? Jeg vil saaledes anføre mig selv til et Exempel, hvor let Udsigterne kunne forandre sig, og hvor let ogsaa slig en Forandring kan have Indflydelse paa, hvad man i en og anden Henseende kan have paa Hjertet og vel ogsaa stundom i en eller anden Forerindring for sine Skrifter kan føle Trang til at meddele sine Læsere, der dog i Grunden ere Skribentens eneste Tilhørere og saaledes ogsaa de Eneste, for hvem han kan yttre sine Tanker. Jeg har saaledes ikke sjelden (og maaskee endogsaa altfor ofte) beklaget mig over min Svagelighed, fordi den virkelig af Alt faldt mig meest til Byrde; men i det sidste Aar har mit Helbred, Gud være lovet! (i det Mindste med Hensyn til den mig i saa langsommelig en Tid foruroligende Hoste) i en betydelig Grad forbedret sig, og jeg veed altsaa ikke, hvorfor jeg skulde beklage mig mere derover. Vel sandt, jeg kan endnu ikke taale at kjøre, at færdes og at tumle mig som i mine yngre Dage; men desto stadigere bliver jeg hjemme, og desto mere Tid har jeg saaledes ogsaa til at anvende paa mine Arbeider; hvad der altsaa paa den ene Side er tabt, det er paa den anden Side vundet, og det vilde være en Formastelse imod vor Herre, hvis jeg for Tiden i den Anledning vilde beklage mig. Fremdeles har jeg ogsaa (ret ofte og ret længe, ja! som en af vore Historikere endogsaa nylig udtrykte sig: „i mere end en Menneskealder") beklaget, at der gjordes saa Lidet for vore historiske Documenters Indsamling og Opbevaring, og at der anvendtes saa Lidet paa vor historiske Topographie og paa vor Personalhistorie; men naar man nu seer hen paa den kongelige Foranstaltning med Hensyn til det historiske Archivs Oprettelse, saa seer jeg dog heller ikke (forudsat at denne Foranstaltning bliver udført i samme Aand, hvori den er given), at man med Grund har Mere i denne Henseende at beklage sig over, men at man tvertimod med Glæde maa erkjende, at der i denne Henseende fra Regjeringens Side ikke alene er gjort Meget for den nationalhistoriske Videnskabs Fremme, men endogsaa Mere, end man i nærværende Øieblik havde grundet Haab om at turde forvente. Den samme frydefulde Udsigt aabner sig ligeledes, naar man henvender Øiet til vore historiske Selskabers og vore enkelte Historiegrandskeres Virksomhed for at udgive historiske Aktstykker eller chronologiske Uddrag af samme. Det kan ikke tit nok gjentages, at det er en sand Ære for vor Tidsalders Historiegrandskere, at de ere vendte tilbage fra det løse Raisonnement over de hidtil bekjendte og tildeels upaalidelige Data og have lært, at der bør lægges fast Grund, før den egentlige Bygning kan opføres, og at ingen fornuftig Bygmester begynder sit

Husets Bygning fra Rygningen af, men fra Fodstykket, da han i modsat Fald kun bygger et Luftcastel, som den mindste Vind blæser over Ende. Alt er saaledes, saa vidt jeg skjønner, i den heldigste og hæderligste Fremgang, og vi ville ikke lægge altfor stor en Vægt paa formeentlige Mangler; nei! vi ville glæde os ved det Gode, vi allerede have, og vente det Gode, der muligviis endnu kunde mangle os, af Fremtidens Haand; thi det sande Gode er i en bestandig og ustandselig Tilvæxt, og det er kun det Onde og det Slette, der kan standses i sin Væxt og forsvinde. Overhovedet kommer der kun saare Lidet ud af at beklage sig over mulige Mangler; det er bedst, at Enhver i sin Kreds arbeider, hvad han kan, for at afhjelpe disse; og hvor han ikke det kan, da med Rolighed overlader Fremtiden at oprette det Manglende.

Dog i hvor meget de forandrede Omstændigheder endogsaa i mange andre Henseender kunne have forandret mine Synspunkter, saa er jeg dog endnu i een Henseende (ligesaa) urokkelig (som Cato med sit **Carthago delenda**), og det er nemlig den, at vore historiske Documenter ikke blot bør indsamles, men ogsaa (i det Mindste extract- eller registrantviis) udgives og bringes til offentlig Kundskab, og at dernæst den historiske Topographie og Personalhistorien i et langt videre Omfang end hidtil bør bearbeides; og derfor vedbliver jeg endnu som for (den korte Stund jeg har Kraft dertil) at arbeide i dette mit engang valgte Fag, da det er min Overbeviisning, at havde man kun en eneste Egns Historie ret **ab omni parte** fuldstændigt bearbeidet, saavel med Hensyn til det Locale som det Personale, saa vilde denne ene Egns Historie udbrede langt mere Lys over det hele Riges end det svage Skjær, der fra Nationalhistoriens Bearbeidning i det Hele taget kan falde tilbage paa sammes enkelte Dele; thi et ret stærkt og concentreret Lys fra Middelpunktet udbreder et langt klarere Skjær til alle Sider, end det paa hele Peripherien fordeelte og derved svækkede Lys kan tilbagestraale paa Centrum.

Jeg vedbliver altsaa ikke alene som for med mit Arbeide, men jeg vedbliver endogsaa i den samme Viis, hvori jeg engang har begyndt, nemlig i den annalistiske eller paa de efter Tidsfolgen ordnede Documentextracter grundede Aarbogers Maneer, da jeg er overbeviist om, at vor, af falske Data, upaalidelige Efterretninger, vrange Anskuelser, urigtige Forestillinger og skjæve Raisonnements tildeels forvanskede Historie først og fremmest maa reduceres til en paa virkelige, efter Tidsfolgen ordnede Documentextracter grundede Aarboger, forinden den kan bære sine ægte og velsignede

Frugter. Thi Ingen, der vil omplante et Træ, begynder jo med Toppen og med Blomsterne, men med den magre Rod og den negne Stamme; og hvo som skammer sig ved at pleie og at fremelske denne, han vil heller aldrig faae de sande Blomster og de ægte Frugter at see (selv end ikke som Moses paa Horeb i Haabet), men blot for et Dieblik kunne indbilde sig selv og Publikum, at de falske, men med Flitterguld udsmykkede Frugter, han byder det, ere ægte og gedigne, hvad de dog ingensinde have været eller nogensinde kunne blive; thi at more Publikum er en høist forgængelig Fortjeneste, men at lægge Grund til den Underviisning, som Historiens Erfaringslære kan meddele os, er derimod en uforgængelig Ære. Lader os derfor vedblive, saa Mange som vi ere, at arbeide paa denne faste og urokkelige Grundvold (uden hvilken det Hele kun er en skrøbelig og faldefærdig, om end noksaa praleriskt udsmykket Hytte); thi hvad siger det i Grunden, om vi aldrig opleve at see den Bygning færdig, paa hvis Grundvold vi saa troligt have arbeidet, det Træ blomstre, vi saa troligt have pleiet og opelsket. Videnskabsmændenes Slægt er jo en udødelig Æt: hvor den ene slipper, der tager den anden fat igjen, og hvad Fædrene begyndte, det skulle Børnebørnene engang i Tidens Fylde fuldende. Er det noget Godt, vi have villet, da vil det endogsaa efter vor Død fortsættes og fuldendes; og er det noget Slet, vi have villet, da gid det baade før og efter vor Død maa henveires og forsvinde!

Elvedgaard, den 10 Januar 1846.

Vedel Simonsen.

1730 hedder det om Bogense i Pont. Theatr. Dan. Pag. 169-70, at den maaskee har sit Navn af Balders Broder Bo; at det kun er en ringe Flække og desuagtet har 3 Markeder, nemlig den 22 Juli, 10 Sept. og 22 Oct., og hver Torsdag i Fasten Kræ- og Hestemarkeder; at den ligger paa N. Sletten, som er den ringeste Egn af hele Landet, men som, da den er jevn og sandet, har Rug og Boghvede i Overflod; ogsaa dyrkes hyppigt den saakaldte danske Kommen; ved Bogense selv fabriqveres ogsaa endeel Dynevaar til Udførsel, og der drives derfra nogen Handel paa Norge.

S. A. havde Oberst Hagedorn paa store Harritzlefgaard en Sag til Landsthing med en af sine Bønder i Aahoyerup, som paastod at være Selveier. S. A. den 1 S. efter Midfaste bar Frøken Hagedorn et Barn i Skouby Kirke, ligesom den 2den S. efter Paaske.

S. A. kjøbte Greven paa Gyldensteen af Birkedommer (Herredsfoged?) Jacobsen i Bolmerud 1 Huus i Nørreby.

S. A. er Oberstlieutenant Grambov paa Sandagergaard Oberst og bygger omtrent ved denne Tid Hovedfloien i Borgegaarden ibid., som skal have kostet ham 13000 Rdl., ligesom han ogsaa s. A. bortfæster 1 Gaard i Kile paa 4—5—2—1, 1 Ditto i Skamby paa 9—1—3—= og 1 Ditto i Skouby paa 7—=—2—=.

S. A. den 6 S. efter Paaske blev der kastet Jord paa Degnen (i Guldberg og Sandager) Jost Meiers 1 Aar gl. Datter. S. A. Allehelgensdag bar Huusholdersken (paa Gyldensteen) v. Westen Philippi Farineris Datter af Bogelund i Sandager Kirke, og Fadd. vare Ane Bolt, Msr. Søren Thoboe, Jørgen Hollænder o. s. v. S. A. vare der her i Sognene copulerede 2, fødte 6, men døde „24."

S. A. den 15 Marts blev paa Eilby Kirkegaard en gammel Mand Caspar Klit begraven, som var kommen fra Ringkjøbing og havde lagt sig ind hos sin Svoger, (den forrige) Herredsfoged over Lunde-, Skam-, Odense og Skouby Herreder Sgr. Michel Thomesen, og døde nu æt. 58. S. A. den 28 Septb. blev udi Eilby Kirke nedsat til Hvile sal. Provstens Datter Demoiselle Margrete Hedevig Hviid i sit 19 Aar.

S. A. **Dn. Esto mihi** blev i Ore Kirke døbt en Mands Stifbarn af Skofstrup, som „hans Kone var med ved sin første sal. Mand," og som derfor efter ham blev opkaldt. S. A. ved Paasketid bar Oberstlieut. Hagedorns Frue paa store Harritzlefgaard i samme Kirke Forpagteren Rasmus Berntsens Barn paa Oregaard, og Fadd. vare Gregorius Holm, Wilhelm Fahrenhorst, Martinus Holst 2c. S. A. **Dn. Exaudi** bar Msr. Lachmands Kone et Barn fra Ore ibid., og s. D. bar Forpagterens Datter Ane Dorthe paa Oregaard et Barn fra Skofstrup ibid. S. A. **Dn. 16 p. Tr.** bar Mad. Lachman atter et Barn fra Ore ibid.

S. A. blev Sognepræsten i Særslef Hr. Hans Bang Bircherod gift med Ana Catharina Luja (jfr. Hofm. F. 5 Pag. 90; Bloch 1 Pag. 552; Giess. 2, 1, 112; 3, 1, 143 og 344 Tab.).

S. A. den 25 Jan. blev Oberstlieutenant Grüners Kudsk

paa Margaard i Vigerslef begraven. S. A. den 3 Juni blev Hr. Anderses (ɔ: Sognepræsten Anders Holms) Barn ibid. begravet (men hvilket, siges ikke). S. A. den 11 Juni stod Johan „Brochsnider" Skrifte ibid. (men hvorfor, siges ikke). S. A. den 12 Aug. og 14 Oct. omtales Børn, som vare døde af Børnepokker. S. A. den 12 Oct. anmeldes Kong Fred. 4des Død. S. A. **Dn. 20 p. Tr.** blev (Capellanens) Hr. Thomasis Søn David Henrich ført til Kirke. Mad. Holm (ɔ: Præstekonen) bar ham, og „Generalindens" Pige var blandt Fadderne.

S. A. skjenkede (bemeldte „Generalinde," nemlig) Fru Aletta Margaretha de Dorn, sal. General Ove Vinds Enke og Oberstlieutenant Gustav Grüners Svigermoder til Margaard, 200 Rdl. til de Fattiges Ildebrændsel i Søndersø Hospital (Hofm. F. 5 Pag. 312-15). S. A. havde Sognepræsten i Søndersø Hr. Elias Brinch en Datter i Kirke, som dog s. A. døde.

S. A. afbrændte Vissenberg Præstegaard (Fuglevig) paa Stuelængden nær, der dog var meget brøstfældig og af Eftermanden maatte ombygges (Bloch 2 Pag. 345).

1731 den 17 Dec. tog Kirken i Bogense megen Skade af Uveir, Torden og Lynild (Atl. 3 Pag. 466; 6 Pag. 623). S. A. den 7 Marts bleve Peder Andersen Kroll fra Nyborg og Jomfru Dorothea Maria Sofrensdatter Baaring i Bogense Kirke copulerede. S. A. den 4 Juni blev (Capellanens) ærværdige Hr. Knud Klarschovs Søn Gregers døbt ibid., men døde strax efter. S. A. den 18 Sept. bleve Msr. Niels Nielsen Melhoph, Kjøb- og Handelsmand i Bogense, og Jomfru Karen Christiansdatter Bogvad i Bogense Kirke copulerede.

S. A. maa Oberstlieutenant Hagedorn af store Harritzlef-

gaard have kjøbt Neder Mølle (eller en Part i samme) af Ritmester Rosenkrantz paa Skousbo; thi Sidstnævnte befaler i dette Aar Mølleren, forsaavidt han tilforn svarede sin Afgift til Frøken Recling eller Ritmesteren selv af den Part i Møllen, som Ritmesteren den Tid eiede, herefter at svare samme til Hagedorn og at erkjende ham for sin Husbond og Herre. S. A. gjorde Hagedorn (ved den til Ridemand udnævnte Regimentsqvarteermester Peder Jensen, som da beboede den Hagedorn tilhørende lille Harritzlefgaard) Indførsel hos (sin Stedsøn) Capitain Frederik Lasson paa Tallerup i 36 Gaarde og Steder i Ulbølle, som dog alt forud til Andre vare udlagte; idet han paa Capitainens Vegne havde kjøbt og betalt 1 Bondegaard i Langsted og 2 i Tommerup til Beløb 3608 Rdl., og da Capitainen ikke kunde betale dem, da han som Medarving af Justitsraad Jens Lasson blev søgt af saamange Creditorer, vel havde solgt dem igjen til Beløbet af de fleste Penge, men dog endnu beholdt 631 Rdl. tilgode, hvorfor han nu, som sagt, i Ulbølle lod sig indføre.

S. A. fik Greven paa Gyldensteen Qvittants for 200 Ducater, han (som Lehnspligt i Anledning af Kongeskiftet) i Kongens Kammer havde nedlagt for Grevskabet Gyldensteen.

S. A. den 8 Nov. døde Oberstlieut. Grambovs Frue paa Sandagergaard, Margrethe Cathrine v. Hoppe, født 8 Marts 1681 og altsaa 50 Aar gammel (Giess. 3 Pag. 388; Atl. 6 Pag. 616), og s. A. bortfæster han 1 Gaard i N. Esterbølle paa 9—=—1—1½, 1 Huus i Veflinge paa =—1—=—=, 1 jordløst Huus i Haarslef, 1 Ditto i Skouby, 1 Gaard i Jullerup paa 7—3—2—=, 1 Huus i N. Esterbølle, 1 jordløst nys opbygget Huus i Haarslef, 1 Gaard i Egense paa 7—6—=—1, 1 under Gaarden liggende, men til Eilby Sogn henhørende Mølle mod 10 Tdr. Rugmeels Landgilde, 1 jord=

løst nys opbygget Huus i Eilby og 1 Gaard i Eiby (i Vendsherred) paa 9—1—1—2.

S. A. den 28 Febr. bar Frøken Grete paa Sandagergaard et Barn (hvorfra, siges ikke) i Sandager Kirke. S. A. den 1 Oct. blev en Mand af Smidstrup begraven paa Guldberg Kirkegaard i hans 93 Aar. S. A. den 3 Oct. bleve „Capitain" Grambow og Frøken Johanne Winds paa Sandagergaard copulerede. S. A. **Dn. 26 p. Tr.** bar Mademoiselle Munt paa Sandagergaard en Muurmesters Barn fra N. Esterbølle i Sandager Kirke.

S. A. den 3 Paaskedag bar høibaarne Frøken Margrethe de Windtz paa Sandagergaard Sandager-Overmøllers Barn i Eilby Kirke.

S. A. **Dn. Sexages.** bar Forpagterens Datter paa Oregaard et Barn fra Ore i Ore Kirke, og s. A. den 5 Marts brugtes ibid. Forlovere ved en Trolovelse.

S. A. den 7 Mai døbtes (Sognepræsten i Særslefs) ærværdige Hr. Hans Bang Bircherods Datter Else Christiane, og blandt Fadd. var Hr. Anders Holms Madame af Vigerslef.

S. A. den 25 Febr. bar Mad. Grüner (fra Margaard) Urtegaardsmandens Barn ibid. i Vigerslef Kirke, hvis Fadd. vare Frøken Lassen paa Harritzlefgaard, Msr. Niels Henrichsen, Hofmesteren paa Langesø Sgr. Thim, Fogden paa Dallund, Urtegaardsmanden paa Dallund og Harritzlefgaard, Mad. Holm og hendes Søster Jomfr. Bircherod, Mad. Røyser, Mad. Mads Lavesens (ɔ: Ridefogdens), Mad. Brylle og Degnekonen. S. A. den 29 Sept. bar Fruens Pige paa Langesø et Barn fra Rue ibid., og **Dn. 23 p. Tr.** Fruens Pige paa Margaard et Ditto fra Vigerslef. S. A. den 7 Novb. stode Junker Holst paa Langesø og Præceptoren ibid.,

Mad. Holm og Søster, Mad. Royser og Mad. Peters Fadd til Degnens Barn, som Margaards Fruerpige bar. S. A den 17 Dec. blev en Fru Lieutenants Barn i Vigerslef Kirk døbt og kaldet Frederica Lovise. Fruens Navn var Elene Perment, og hun havde sit lovlige Beviis, at hendes Mand var i svensk Tjeneste og hed Johan Gorri Lillien Granat.

S. A. bar Frøken Catgen (Brüggman fra Elved)[1]) et Barn i Veflinge Kirke.

1732 blev Hr. Henning Achtonius (f. 1701 i Sjelland af Faderen Christen Henningsen Achtonius, Sognepræst til Ørsted og Daastrup, og Moderen Helene Edinger; depon. 1720 fra Odense Gymnas., 1721 Baccalaureus, 1724 Attestats og prædiker 1729 for Dimis) personel og næste Aar residerende Capellan og tillige Rector i Bogense. Han mistede 1740 Rectoratet, resignerede 1773, døde 1789 og var gift med Kirsten Rasmusdatter Hoffmann. Fra ham er uden Tvivl den Beretning, jeg om Bogense Skole uden Aarstal (dog kjendelig yngre end 1712) har forefundet, saaledes lydende: „Bogense Skole bestaaer af 6 Fag med indrettede „Kamre for en Lærer i de 3 Fag og de andre 3 Fag til „Skole. Den er opbygt af Borgemester sal. Hans Jørgensen og havde i Begyndelsen 1 Rector og 1 Collega; siden „blev Collega-Embedet ophævet, og en Rector betjente Skolen „alene, indtil endelig i Hr. Sebastian Frises Tid (1693) „Capellaniet og Rectoratet bleve forenede. Beneficia til „Skolen vare i fordums Tid heelt gode af omliggende Sogne

---

1) Brüggmann havde 2 Døttre, der hed Catharina; men her maa menes den yngste, nemlig Cathrine Nicoline, der var født 1709 og 1741 blev gift med Capitain Vieth; thi den ældre eller Cathrine Margrethe kaldes 1742, altsaa 1 Aar efterat Søsteren var gift, Frøken Trine.

„i Skov= og Skamby Herreder, baade til Rector og Collega;
„men siden der blev indsat Sædedegne (ɔ: faste eller resi=
„derende Degne i ethvert Sogn), som efter Loven skulde
„pensere $\frac{1}{5}$ af Kornet til Skolerne, da nyder Rector blot:

„1) 22 Tdr. $1\frac{1}{2}$ Skp. Byg, hvoraf en liden Deel er Di=
„sciplene tillagt.

„2) 8 ß. aarlig af hver Gaard og Huus i Byen.

„3) Accidentser ved Bryllupper, Barnedaab, Liig.

„4) Assessor Hans Knudsens Stipendium (see Aug. 1696).

„5) en Rodhauge, given (1712) af Mag. Claus Bang
„til den överste Discipel, hvilken importerer aarlig 10,
„11 à 12 Mk., alt eftersom den kan emploieres til; og

„6) Discantspenge de 4 Høitidsaftener."

Bemeldte Hr. Henning var ellers (skjøndt muligviis først paa hans ældre Dage) bekjendt blandt Almuen for at kunne mane. Saaledes var det ham, der ifølge Sagnet manede Forvalter Hunderup paa Harritzlefgaard i hans Grav i Skouby Kirke. Ogsaa en Mad. Top i Bogense blev den Tid „bevogtet" af den onde Aand, der kun lo ad Hr. Lundager (ɔ: Sognepræsten), der skulde fordrive ham; men Hr. Henning skrev en Kreds paa en Rude, og der maatte han ud af, enten han peb eller han sang (R.). Denne Mad. Top boede paa den Gaard i Bogense, som kaldes Trappen, og Andre fortælle, at det var paa hendes Dødsseng, at hun blev bevogtet af den onde Aand i en sort Hunds Lignelse, som Ingen kunde faae bortjaget; den viste kun Tænder ad Hr. Lundager, men Hr. Henning sagde blot et Par Ord, før den maatte forføie sig bort. Det var saaledes vel ogsaa en Følge deraf, at man der i Gaarden saa tit har seet en Kareth med sorte Heste for kjøre med en Fart ind af Porten, vende i Gaarden og ud igjen, ligesaa rask som den var kommen ind

(N.). Forresten veed jeg ikke, om det var den samme Bogense Præst, hvorom fortælles, at han var saa klog paa at vise igjen, at da han engang mistede en Hoppe, kom den efter 3 Aars Forløb selv tredie tilbage; men derimod saa dum paa Landvæsenet, at Kolshauge Præst engang fik ham til at give sine Sviin Hakkelse og at give sin Avlskarl Ordre til at saae gule Ærter i Ryggen og graae Ærter i Renen af Agren (N.)

S. A. den 7 Mai blev i Bogense Kirke døbt (Capellanens) ærværdige Hr. Knud Klarskovs Datter Abel Catharina. S. A. den 26 Mai blev Sgr. Frands Antonisøn Smidt, „Billdthugger i Ottense," i Bogense Kirke copuleret. S. A. den 6 Juni bleve Jørgen Christensen Fahnøe og Ane Christoffersdatter ibid. copulerede; og s. A. den 8 Juni havde Søfren Thomesen „Kornmaaler" en Datter i Kirke ibid.

S. A. i Marts bleve „velærværdige, hæderlige, fornemme og velærde" Mand Hr. Jørgen Paulin, velmeriteret Sognepræst for Klinte og Grinløse Menigheder, og velædle og velbaarne Frøken Anna Elisabeth Hagedorn efter kongl. Bevilling viede paa store Harritzlefgaard. S. A. **Dn. 5 p. Tr.** bar Frøken Lassen (paa Harritzlefgaard) et Barn i Skouby Kirke.

S. A. kjøbte Greven paa Gyldensteen 2 Gaarde i Kjøngstrup By, Gjelsted Sogn.

S. A. Kyndelmisse Dag bleve Jost Degns Tvillinger døbte i Guldberg Kirke, hvoraf Ane Bolt bar det ene og Jomfr. Munt paa Sandagergaard det andet. S. A. Palmesøndag bar Msr. Niels Henrichsens Kone paa Sandagergaard Marcus Jedtbergs Datter (hvorfra, siges ikke) i Sandager Kirke. S. A. den 10 Dec. blev en Kone af N. Esterbølle ibid. begraven, som var 93 Aar gammel. S. A. bleve i begge Sogne fødte 9, copulerede 9, men døde „20."

S. A. den 27 Juni var det i Eilby og Meilby Kirker og formodentlig overalt i Landet den „3die" Bededag for Sæden.

S. A. blev Sognepræsten i Brenderup og Ore Hr. Anders Lauridsen Hvids Datter Ane Helene Hvid henrettet paa Odense Hed som Medvider i sin Mands, Sognepræsten i Kjerteminde Hr. Hornemans, Drab, (en lang, men derhos interessant Historie, hvorom man, om jeg mindes ret, finder udforlig Underretning i Hedegaards juridiske Anmærkninger); og fortæller man ved denne Leilighed om hendes Fader, at han var saa stor en Philosoph, at han den Morgen, hun blev henrettet, stod indenfor et Vindue i Odense og spiste sit Ollebrød (hine Dages Thevand), forat see hende føres forbi til Retterstedet. [1])

S. A. fest. circumcis. bar Sgr. Niels Mogensens Kone fra Hugget et Barn i Ore Kirke. S. A. Dn. Sexagesima havde en Constabel fra Skostrup et Barn i Kirke ibid. S. D. bar Skolemesteren i Ore Eiler Hansens Kone et Barn fra Ore ibid. S. A. Dn. Invocavit bar Sgr. Jesper Larsens Datter paa Brandholt et Barn fra Skostrup ibid. S. A. den 22 Marts blev Birkedommer Frederich Lachman i Ore ibid. begraven. S. A. den 22 April blev Forvalteren Sgr. Holstes Barn fra Oregaard ibid. frembaaret af Msr. Holms Kone, og blandt Fadd. Madame Wederkink (fra Bogense).

---

[1]) Han behøvede virkelig ogsaa denne philosophiske Rolighed saameget mere, som Datterens Forbrydelse ikke var den eneste Familiesorg, han havde; thi man fortæller ogsaa, at en Søn af ham spillede en Herregaard bort i Jylland, som var sine 30,000 Rdl. værd; og da han derpaa kom hjem, og Faderen sagde til ham: „Du har baaret Dig net ad, min Søn!" svarede han ganske ligegyldig: „Aah! Bagatel, Papa!"

S. A. den 11 Dec. bleve i Særslef trolovede (Capellanen i Bogense) ærværdig, hæderlig og vellærd Mand Hr. Henning Actonius og dydige og gudfrygtige Mademoiselle Kirsten Rasmusdatter Hoffman.

S. A. og derhos samme Uge og, som det synes, samme Dag, som Mad. Horneman (see supra) og hendes Elsker Studenten Mork bleve henrettede, henrettedes ogsaa Morderne fra store Himmelstrup i Vigerslef Sogn paa Odense Hed. Den unge Kone der i Gaarden (en Datter fra Krogshoi ved Navn Cathrine), som, da hun af Forældrene blev tvungen til at tage den gamle formuende Mand, der ifølge Sagnet var Skovfoged der paa Stedet, havde yttret, „at de skulde have liden Glæde deraf"; og da hun derhos havde forelsket sig i en ung Karl, som hed Nikolai, forsøgte hun ved hans Hjelp flere Gange at bibringe sin gamle Mand Gift; [1]) men da dette ikke vilde lykkes, leiede hun omsider den kæmpestærke

---

[1]) men da han betids drak sød Melk, naar han mærkede det, saa skadede det ham intet; og uagtet de gjorde Nar af ham derfor og sagde, at han hellere maatte drikke Øl og Brændeviin, ligesom andre Mennesker, end drikke sød Melk, ligesom Kalvene, saa blev han dog stedse sit Forsæt tro og afværgede derved Giftens Virkning. Den Myrdedes Navn har jeg forresten intet Sted fundet antegnet; men jeg formoder, at det maa have været (den forhenværende Ridefoged paa Dallund, jfr. 1715 og 16) Jacob Nielsen i Himmelstrup, hvis Kone blev begraven den 12 Jan. 1731, men som derpaa kan have giftet sig med en ung Kone igjen, og som sidste Gang nævnes i Kirkebogen s. A. den 17 Dec. Dog nævnes der ogsaa i Kirkebogen en Ole Andersen i Himmelstrup (men om i store eller lille Himmelstrup, omtales ikke), som den 3 Marts 1732 blev begraven, 42 Aar gammel. En af disse maa det nødvendigviis have været; thi 1733 Dn. Judica boer allerede den Dallunds Tjener Andreas Magnus paa store Himmelstrup og har da et Barn i Vigerslef Kirke.

Vertshuusmand Jens Jyde fra Odense til at ihjelslaae Manden [1]) i Jule Helligdage med en Kolve, der i Enden var beslaaet med en Hestesko, forat det saaledes kunde have Udseende af, at han var ihjelslaaet af Hestene. Konen fik nu sin Mand til en Aftenstund at ride til Ryds Mølle; og paa Hjemveien passede Jens Jyde ham op, da han kom hjem imod Gaarden, rev ham af Hesten og slog ham ihjel med sin Hesteskoeskolve; derpaa slæbte de ham hjem og kastede ham i Porten eller i Stalden, hvor Hestene stode bundne. Men deres Misgjerning blev desuagtet opdaget, og begge Mandsfolkene saavelsom Konen henrettede paa Odense Hed. Præsten i Skamby, altsaa Hr. Zeuthen (f. 1718 og død 1791), eller maaskee snarere hans Successor Knud Grønvald (thi Kirkesanger Grønvald siger, at det var hans Fader) — fortalte ofte, at han, som Skolediscipel, havde seet deres Henrettelse og sjelden seet to skjønnere Mennesker, end denne Kone og hendes Kjæreste vare, som nu førtes til Retterstedet, hvorhen hun gik med sit smukke udslagne Haar; og idet hun med største Frimodighed sang en Psalme med sin klare og velklingende Stemme, gik denne ranke og deilige Skabning sin rædsomme Død imøde. Ikke mindre tildrog den herkuliske Jyde sig Mængdens Opmærksomhed, idet han med gravitetiske Trin og hilsende til alle Sider marscherede ud til Retterstedet, med Fatning lagde sit Hoved paa Blokken og modtog Dødshugget af Mester Christians hvasse og sikkre Sværd, istedetfor man havde befrygtet, at han skulde have bemægtiget sig Bøddeløxen og med den banet sig Vei gjennem Mængden og frelst sig ved Flugten. Thi engang, mens han sad fængslet, brækkede

---

[1]) Deres Accord var, at hun skulde eftergive ham de 7 Rdl., han skyldte hende, imod at han viste hende denne Villighed.

han ikke alene Jernbolten, som fængslede ham selv, itu, men gik ogsaa ind til Studenten Mørk og befriede ogsaa ham fra hans Lænker, tog ham derpaa paa Ryggen og bar ham op til Beierup og lagde ham tilsidst der i en Grøft, hvor han ogsaa blev funden af en Bonde og (ligesom han selv senere) bragt tilbage til Fængslet. Thi Mørk var ikke alene saa afkræftet, at han ikke kunde gaae videre, men man sagde ogsaa, at Samvittigheden gjorde ham Livet byrdefuldt, og at han ønskede, jo for des hellere, at sige Verden Farvel; hvilket derimod ingenlunde med Hensyn til Præstekonen var Tilfældet, efter Alt hvad man den Tid af hendes Adfærd kunde skjønne (medd. af Kirkesanger Grønvald i Næsb. Broby, jfr. N. T. f. Oldk. 3 Pag. 192, hvor den samme Begivenhed ifølge et andet Sagn paa en noget afvigende Maade fortælles). De skulle forresten være blevne henrettede i Paarup Sogn (hvor Krogshøi ligger, og hvori Konen altsaa var født); og for omtrent 60 Aar siden opgroves paa Kirkegaarden ved bemeldte Kirke et Hoved med et Spigersom i, som skulde have været Himmelstrup-Konens, hvem Familien havde faaet Tilladelse til der at begrave. Men paa Himmelstrup selv stod endnu for 70 Aar siden det Bord, hvorpaa den gamle Skovfoged havde ligget Liig, og samme var ganske fuldt af Blodpletter, som hverken kunde lade sig skure eller høvle af; ogsaa skal der findes en meget sørgelig Vise, som omhandler dette berygtede Mord (medd. af Hr. Cand. L. Boesen paa Ronemose); ligesom det ogsaa er naturligt, at det fra den Dag af spøger stærkt der i Gaarden. Man maa stedse lukke Porten i lys Aften, Hunden gjør en stærk Allarm om Natten, og snart seer man en sort Hund og snart en Ridende fare hen over Haugen og Marken.

S. A. den 28 Mai blev (Capellanens) Hr. Thomas Roy-

sers liden Søn i Vigerslef begraven. S. A. Dn. 18 p. Tr. ɔ: 12 Octb. blev (den samme) Hr. Thomasis Datter Else Christines Daab ibid. confirmeret, og blandt Fadd. Msr. Hvid og Msr. Fabritius. S. A. den 13 Dec. stod Meiersken paa Langesø aabenbare Skrifte ibid. og udlagde Junkerens Tjener Jacob Didico til Barnefader.

S. A. havde Sognepræsten i Søndersø Hr. Elias Brinch en Datter i Kirke.

1733 døde den residerende Capellan og Rector Hr. Knud Klarschov i Bogense (see 1700), og ham succederede hidtilværende personel Capellan (see 1732) Hr. Henning Achtonius. S. A. skjenkede Mathias Borring et Legat paa 40 Rdl. til Byens Fattige (Hofm. F. 5 Pag. 309). S. A. d. 22 Mai blev Latine-Skolemester (ɔ: Rector [1]) Msr. Jacob Møllers Datter Christence Henricha døbt i Bogense Kirke, og ærværdige Hr. Henning Antonisens (læs: Achton ɔ: den nye residerende Capellans) Hustru var Fadder.

S. A. omtrent (i det Mindste efter 1731 og før 1755 [2]) lod Oberst Hagedorn paa Harritzlefgaard det saakaldte lille Harritzlefgaard afbryde og til Bogense udflytte, hvor denne nye Bogensegaard først blev beboet af hans Stedsøn (Major Jens Lasson, som ÷ 1759, eller dennes Søn) Oberst Stige Lasson. [3]) Nogle sige, at den blev flyttet ind til Bogense, aldeles som den tilforn i Harritzlef stod; Andre derimod (skjøndt neppe rigtigt), at det blot var den store Steentrappe,

---

[1]) Det vil sige Vice-Rector eller Hører; thi den virkelige Rector var den residerende Capellan og altsaa enten Hr. Klarschov eller Hr. Achtonius.

[2]) Dog synes den endnu 1738 at have staaet (see infra).

[3]) Det vil sige Stie Tønsberg Lasson, som dog først var født 1756.

der blev flyttet hertil, og at Gaarden i Bogense derved fik det Navn, den endnu bærer, nemlig „Trappen.“ Forresten blev denne Gaard senere solgt til nuværende Eier for 1000 Rdl. og af ham formodentlig ombygt omtrent paa samme Tid, som R. Rasmussen bygte Lundegaard ved Elved (altsaa omtrent 1799); thi han kjøbte Adskilligt af Udhusene til Hjelp ved Lundegaards Bygning. S. A. havde Obersten paa Harritzlefgaard ogsaa en Sag til Høiesteret med sin Bonde i Aahøierup (see 1730), som paastod at være Selveier; en Ret, der dog blot med Hensyn til Bygningen blev ham tilkjendt. S. A. begyndte han ogsaa den fameuse Proces mod Haarslef Præst og Herredets Provst Hr. Anders Hvid, som i Rug. 3, 1, 167 sq. udførligt er beskreven; idet han beskyldte ham for at have stjaalet en af hans Stude og bragte ham ogsaa derved tilsidst fra Kjortel og Kald.

S. A. den 3 S. efter hell. 3 Kong. bar Frøken Lassen (paa Harritzlefgaard) et Barn i Skouby Kirke; s. A. **Dn. Tr.** Ditto Ditto, og var da Frederich „Laqvei“ paa store Harritzlefgaard blandt Fadderne.

S. A. bortfæstede Sandagergaards Eier Oberstlieut. Grambow 1 Gaard i Kosterslef paa 8—6—1—2 og Wædelegaarden i Veslinge Sogn paa 6—5—=—= og Skst. 1—1—2—2. Dernæst s. A., efterat være bleven Brigadeer og Chef for Cadetterne, en Gaard i Skouby paa 7—=—2—=. S. A. saavelsom følgende var Niels Henriksen baade Forpagter og Fuldmægtig paa Sandagergaard.

S. A. den 4 S. efter Paaske bar Ane Bolt et Barn (hvorfra, siges ikke, men formodentlig i Sandager Kirke, da det i dette Sogns Kirkebog anmeldes). S. A. den 8 Juli bleve Præbjorn Langsted af Odense og Anne Cathrine Blangsted af Sandagergaard ibid. copulerede.

S. A. Dn. Trinit. blev en Studenter ved Navn Bendix Arntsen Khye (eller Khyn), tjenende i Østrup Præstegaard, udlagt til Barnefader i Ore Kirke til et uægte Barn fra Piket. S. A. Dn. 11 p. Tr. bar Jep Basses Kone i Bogense et Barn fra Ørbek i samme Kirke.

S. A. begyndte, som sagt, den fameuse Studeproces mod Sognepræsten i Haarslef og Herredsprovsten i Skoubyherred Hr. Anders Hvid (see supra under Harritzlefgaard).

S. A. Dn. Reminiscere bar Fruerpigen paa Margaard et Barn fra Tverskov i Vigerslef Kirke. S. A. Dn. Lætare bar Niels Henriksens Kjæreste paa Sandagergaard „Mester" Peiters (ɔ: Gartnerens) Barn i samme Kirke, og Fadd. vare Præste- og Degnekonen, Barbara Dorscheus, Ane Margrethe Vandel, Msr. Mosegaard ꝛc. S. A. Dn. Judica havde Andreas Magnus (forhenværende Tjener og Skytte paa Dallund) fra store Himelstrup et Barn i samme Kirke, som sal. Oberst Finecks Datter Froken Fineck (fra Dallund) bar, og hvis Fadd. vare Hofmester Msr. Simonsen, Msr. Gundorph og Msr. Lindholm (formodentl. Alle fra Dallund).

S. A. havde Sognepræsten i Sonderso Hr. Elias Brinch atter en Datter i Kirke.

1734 den 11 Mai bleve Msr. Søfren Christianson Holst, „kongl. Majs Oberkornmaaler," og Jomfru Elisabeth Dorothea Catharina Tenners i Bogense Kirke copulerede.

S. A. Dn. 12 p. Tr. bar Froken Lassen (fra Harritzlefgaard) et Barn i Skouby Kirke. S. A. Dn. 15 p. Tr. blev Natmandens Barn i Harritzlef baaret til Daabs ibid. af Fruerpigen Mademoiselle (Birgitte) paa store Harritzlefgaard, og Ladefogden, Urtegaardsmanden og „Staldmester" Mouritz ibid. vare Faddere. S. A. Dn. 17 p. Tr. blev Laqveien paa store Harritzlefgaard, Monf. Friderich Golda-

del, i Skouby Kirke copuleret. Forresten findes der her i Sognet, nemlig i Jære Hansens Gaard i Tofte, en sjelden gammel Kiste, der udmærker sig ved sit meget og derhos smukke Billedhuggerarbeide, som i 4 Afdelinger forestiller Tobias's Historie; og da den saaledes vist er meget gammel, saa antyder Aarstallet 1734, som staaer derpaa, formodentlig blot Aaret, da den blev malet.

S. A. bortfæster Oberstl. Grambow paa Sandagergaard 1 Gaard i Kosterslef paa 6—2—=—1 og 1 Boelsted i N. Esterbolle paa 1—2—=—=.

S. A. den 3 S. efter hell. 3 Kong. bar Præstekonen i Særslef Jost Degns Datter i Guldberg Kirke, hvis Fadd. vare Herman Melhoph, Anders Cheldorf, Ottho Funch, Anne Marie Klarschov og Dorthe Meier. S. A. og D. bar Mathias „Gartners" Kone et Barn fra N. Esterbolle i Sandager Kirke. S. A. 3die Pintsedag stod „Buskekonen" (formodentlig en Kone, hvis Mand bar Tilnavn af Busk) Fadd. til et Barn af N. Esterbolle ibid. S. A. den 14 Juli blev Msr. Niels Henrichsens Hustru paa Sandagergaard (Constance Bolt) begraven i Choret af Sandager Kirke midt for Alteret i sit 49 Aar (jfr. 1745).

S. A. den 6 S. efter Paaske stode et Par Ægtefolk af Lunde aabenbare Skriste i Eilby Kirke, for deres Barn fandtes dødt hos dem.

S. A. Dn. 3 adv. blev Forpagteren paa Oregaard Sgr. Hans Goldbechs Barn baaret i Ore Kirke af Forvalterens Kjæreste Mad. Holst paa Oregaard, og Fadd. vare Forvalterens Skolemester Msr. Jorgen Pougdahl, Forpagterens Kones Broder Msr. Thonboe og Sgr. Rasmus Holstes Kone fra Holse.

S. A. begyndte de blandt Almuen saa forhadte Brænde-

viinsinqvisitioner omkring paa Landet. Forordn. af 1689 forbød vel allerede Bønderne al Brændeviinsbrænden (Mandix Landv. N. 1 Pag. 40); men det var dog formodentlig først Forordn. af 1734, der, i Anledning af, at der næsten var Brændeviinsbrænden og Kro i hver en By, tillod Kjøbstædfolkene at anstille Inqvisition derom paa Landet (l. c. Pag. 36). Disse Inqvisitioner gave Anledning til, at Bønderne snart modsatte sig samme ved List og snart med Magt. Som Ex. paa det Førstnævnte kan saaledes fra Haarslef Sogn meddeles et Par Prøver: Saaledes fortælles der nemlig, at i en Gaard i Haarslef var Brændeviinstøiet i fuld Gang, da Beboerne af nogle gode Venner fra Gamby bleve underrettede om, at Inqvisitorerne vare ankomne der og vilde derfra til Haarslef; de kom da strax Boghvedesaaer paa Mæskekarret forat holde Dampen nede, toge Ilden bort og lagde noget Hø eller Foder med Æg i, som en Hønserede, i Kjedelshullet; og da nu Betjenterne kom i Bryggerset og saae Hønsereden i Kjedelshullet, opgave de al videre Søgen som forgjeves. Ved en lignende Leilighed havde Konen i store Padeso skjult sit Brændeviinstøi; og da nu Betjenterne kom, kjendte hun den ene af dem og vidste, at han engang havde stjaalet et Stykke Flesk. Da de nu kom paa Loftet, og han begyndte at søge i den store Maltdynge, hvor Brændeviinstøiet virkelig laa skjult, raabte hun til ham: „Der er Flesk! see til, at I ikke smører Eder paa Flesket!" hvorover Betjenten, som nok forstod hendes Finte, blev yderst skamfuld, opgav al videre Søgen og søgte kun, jo før des hellere, at komme derfra. Sædvanligviis gik det imidlertid ikke saa fredeligt af: Bønderne rottede sig formelig sammen, Sagen blev til et fælleds Anliggende, og Enhver tog Parti for det Hele. Saasnart Rygtet udspredte sig, at Brændeviinsinqvirenterne kom

kjørende, saa bleve der ikke blot udsendte Stafetter til alle Sider forat advare Naboerne; men de haandfasteste Karle lagde sig ogsaa i Baghold bag Grofter og Gjerder, og det Sædvanligste var, at Inqvisitorerne vendte tilbage med gjennempryglede Rygstykker og mørbankede Lemmer.

S. A. var den Harritzlefgaardske Studeproces mod Sognepræsten i Haarslef Hr. Provst Anders Hvid i fuld Gang for Skonby Herredsthing, Gyldensteens Birkething og en til den Ende nedsat Commission (Aug. 3, 1, 168). S. A. Skjærtorsdag bar Fruens Pige paa Harritzlefgaard et Barn fra Labolle i Haarslef Kirke.

S. A. **Dn. 1 p. Epiph.** blev Msr. Bremers Barns Daab i Vigerslef Kirke confirmeret; Præstekonen bar det, og Fadd. vare Lieut. Halvi, Lieut. Pallidan, Msr. Broholm, Hans Rosendal, „Generalindens" Pige samt Fruens og Froknernes Pige. S. A. den 10 Febr. stod Hans Hansen, som var i Skovfogedhuset, aabenbare Skrifte ibid., fordi han skulde have lokket en Pige, der tjente Demant i Morudgaarde; men det er „Logn." S. A. **Dn. Septuages.** bar Præstekonen et Barn fra Tverskov ibid., hvis Faddere vare Msr. Broholm, Jomfr. Bircherod, Mad. Frydendal, Mad. Reutze, Mademois. Reetz, Anna Cathrine Juul og Ane Margrethe Vandel. S. A. **Dn. Cantate** ɔ: 23 Mai blev ibid. udlagt til Barnefader Niels Lund, som tjente en fremmed Baronesse, der nogen Tid logerede paa Margaard. S. A. den 7 Juni blev Jacob Diderich Due, Underfyrværker ved vort danske Artilleri, her i Kirken copuleret. S. A. **Dn. 5 p. Tr.** bar Fruens Pige paa Margaard et Barn ibid., og (Degnens Datter) Anna Cathrine Juul var Fadder. S. A. **Dn. 7 p. Tr.** bar (Sognepræstens) Hr. Andersis Kjæreste i Brenderup et Barn fra Sverupgaard ibid.; Præstekonen gik hos, og

Fadderne vare Mſr. Søren Lund paa Dangsbo, Nørager i Odenſe og Mſr. Kjær paa Margaard. S. A. den 24 Sept. bleve Mſr. Hjerre Broholm og Mette Cathrine Scheel ibid. copulerede. S. A. den 19 Octob. blev (Capellanens) Hr. Thomaſis dødfødte Barn begravet. S. A. **Dn. 21 p. Tr.** bar Fruens Pige paa Langeſø et Barn fra Amager ibid. S. A. **Dn. 3 adv.** bar ſal. Oberſt Fineckš Søſter (fra Dallund) Andreas (Magni) Barn paa ſtore Himelſtrup, og hans (ɔ: Fineckš) Datter gik hos. S. A. døde den forrige Capellan i Vigerſlev Jens Bierings Enke Ane Laugesdatter Grendſteen ſom Gjordemoder i Odenſe (Aug. 3, 1, 128).

S. A. har Oberſt Brüggman paa Elvéd Proces med Oberſten paa Langeſø (ſee supra).

1735 leverede Jacob Birkerod ſine Supplementer til **Pont. Theatrum Daniæ**, hvori han dog blot med Henſyn til Bogenſe meddeler en høiſt ufuldſtændig Liſte over bemeldte Byes Præſter og Rectorer. S. A. den 23 Jan. var „Ober-Kornmaaler" Sgr. Søfren Holſt Fadder til en Skræders Barn i Bogenſe Kirke. S. A. den 20 Febr. blev „Plantø-rens" (ɔ: Gartneren?) Moſes Ovartlichs Datter chriſtnet ibid. S. A. den 18 Mai blev Juſt Lauridſen, „Poſtrider mellem Asſens og Nyborg," i Bogenſe Kirke copuleret.

S. A. vilde Greven paa Gyldenſteen anmasſe ſig at kalde Degn til Skouby Kirke, ſom dens Patron eller Kirkeeier; men Rettigheden dertil blev Biſpen tilkjendt, fordi den var Annex til Bogenſe Kirke, og Kongen havde jus vocandi til alle Kjøbſtædkirker (Fogt. 4, 1 Pag. 296-97). S. A. 3 Paaſkedag bar Froken Lasſen (fra Harritslefgaard) Skyttens Barn i Skouby Kirke, og Urtegaardsmand, Ladefoged og Tærſker vare Faddere. S. A. **Dn. 1 p. Tr.** bar Frøken Lasſen ligeledes Overmøllerens Barn ibid., og Erik „Laqvei"

samt Ladefogden og Snedkeren paa Gaarden vare Faddere.

S. A. kjøbte Greven paa Gyldensteen 2 Gaarde og nogle Huse i Særslef.

S. A. er Grambow paa Sandagergaard Generalmajor og bortfæster som saadan 1 Gaard i Eilby paa 8—6—1—2, 1 Ditto i Kosterslef (Bondeeiendom paa Bygning) paa 14—5—2—1 (for 50 Rdl. i Fæste).

S. A. den 20 Aug. blev kastet Jord paa en Kone fra N. Esterbølle i Sandager Sogn, som havde ligget ved Sengen i 11 Aar. S. A. den 6 Sept. blev Jens Brandt paa Sandagergaard copuleret (med hvem, siges ikke). S. A. den 28 Dec. blev (Forvalteren) Msr. Niels Henrichsen (hvis første Kone døde 1734) paa Sandagergaard, hans Søn holdt frem i Sandager Kirke af Mad. Falsen paa Søbo, og Fadd. vare Capitain Tomerup, Jens Dreier, Hr. Anders Holm, Msr. Gregers Holm, Søren Thoboe, Herman Melhop og Jens Brandt.

S. A. **Dn. 3 adv.** holdt Demoiselle Johanne Hvid en Underofficeers Barn i Eilby Kirke over Daaben, og Demoiselle Johanne Amalie Petersdatter Vast, som tjener Capitain Flugs Frue paa Ugerslefgaard, gik hos.

S. A. **Dn. 21 p. Tr.** bar (Forvalteren paa Øregaard) Msr. Holstes Kjæreste Møllerens Barn fra Skovmøllen i Øre Kirke, og blandt Fadd. vare Msr. Thouboe og 2 Jomfruer fra Gyldensteen.

S. A. 2den Pintsedag bar Frøkenens Pige fra „Elvid" et Barn fra Vierne i Haarslef Kirke, og s. A. føres den berygtede Studeproces mod Sognets Sognepræst og Herredets Provst Hr. Anders Hvid for en i den Anledning nedsat Commission.

S. A. den 26 Juli blev i Særslef begraven (Præsteenken)

den (allerede 1729 afdøde Sognepræst og) Provst sal. Hr. Christian Bircherods Kjæreste Else Catharina Bang.

S. A. **Dn. Rogate** bleve i Vigerslef begravne en Mand fra Vigerslef By og en Mand af Morudgaarde, som begge hver for sig vare 93 Aar gamle. S. A. **Dn. 24 p. Tr.** blev i Vigerslef Kirke baaren (Capellanens) Hr. Thomas Rentzers Søn Ove Guldberg af Generalindens Pige Barbara Dorschens, og blandt Fadd. Msr. Mosegaard, Msr. Kjær, Fabritius o.s.v.

S. A. døde Oberst Brüggman paa Elved, hvorom det i Veflinge Kirkebog hedder: „Den 13 Juni 1735 blev sal. Oberst Brychman til Elvid nedsat i Særslef Kirkes Begravelse"; men i Særslef Kirkebog omtales det aldeles ikke.

S. A. havde Sognepræsten Hr. Elias Brinch i Søndersø atter en Datter i Kirke.

S. A. beretter Jacob Bircherod, at der ved Bissenberg skal findes en Kilde, som kaldes Vitis eller Vejis Kilde, af hvilken Indvaanerne vide at dømme, naar det bliver Regn; thi mod den Tid ryger den, hvilket de kalde, at den „heder sin Ovn"; og Spaadommen slaaer derhos aldrig feil.

1736 skjenkede Eleonore sal. Hartvigs i Skouby (nemlig Johan Hartvigs, som s. A. der var Skoleholder) alt sit Efterladenskab (som beløb sig til 218 Rdl. 4 Mk. 10 ß.) til et Orgelværks Anskaffelse for Bogense Kirke (Hofm. F. 5 Pag. 303 sq.).

S. A. bortfæster Generalmajor Grambow paa Sandagergaard et jordløst Huus i Haarslef (for 4 Rdl. i Fæste).

S. A. blev Hr. Herman Melhof personel Capellan hos Sognepræsten i Guldberg og Sandager. Han var født den 9 Febr. 1707 eller 1709 i Bogense af Faderen Peder Madsen, Kjøbmand, og Moderen Marie Madsdatter Bolt; depo=

nerede 1726 fra Odense Skole, tog Ex. philos. 1727, Attestats 1729; blev først, som sagt, Capellan i Guldberg og Sandager, men senere (nemlig 1739) Sognepræst i Haarslef, hvor han døde 1749. Han var gift 1) med Cathrine Vielandt; 2) med Karen Andersdatter Hyllerup (Andre sige: Kjøbmand Lauritz Hyllerups Enke af Odense), der siden, som Enke, 1764 den 28 Marts giftede sig med Hr. Ude Høst, Præst i Skeby og Provst i Lundeherred. S. A. den 7 Marts vare Msr. Henrichsen, Msr. Fahrenhorst, Anna Bolt og Maria Klarschov Faddere til Jost Degns Datter, som Præstekonen holdt til Daabs i Guldberg Kirke. S. A. **Dn. 11 p. Tr.** blev Andreas Pedersen i Sandager begraven, som var i Generalmajor Grambovs Tjeneste (paa Sandagergaard), 30 Aar gammel. S. A. den 24 Oct. bleve (Sognepræsten) Hr. Hans Hvid af Eilby og Jomfr. Anna Bolt copulerede paa Gyldensteen. S. A. den 19 Dec. blev Msr. Henriksens dødfødte Datter jordet i Sandager „Kirke" nedenfor „Chorsdøren" (altsaa var der endnu den Tid Chorsdør i Kirken). S. A. 3 Juledag blev Msr. Henrichsens Tvillingdatter baaren ibid. af Mad. Holm i Korup, og Fadderne vare Mad. Brant, Msr. Gregers Holm, Msr. Fahrenhorst, Søren Thoboe og Dorothea Bolt.

S. A. **Dn. 6 p. Tr.** stod Smedens Kone i Meilby aabenbare Skrifte for hendes Barn, „der døde uden noget Vidne."

S. A. **Dn. Rogate** bar Sgr. Niels Mogensens Datter i Hugget Lars Skyttes Barn af Ore i Ore Kirke, og **Dn. 19 p. Tr.** bar Sgr. Rasmus Holstes Kjæreste et Barn fra Ore ibid.

S. A. faldt uden Tvivl Commissionens Dom i Studeprocessen mod Sognepræsten Hr. Anders Hvid i Haarslef, den han dog strax til Høiesteret appellerede. S. A. **Dn. 6 p. Tr.**

bar en Pige fra „Elvid" et nægte Barn af Tappenøie i Haarslef Kirke, og s. A. den 26 Nov. blev hæderlig og vellærde Mand Tobias Frederichsen i Haarslef begraven i sit 57 Aar, efterat have været Degn her paa Stedet i 30 Aar (altsaa siden 1706).

S. A. døde Oberst Grüners Frue Margrethe Due paa Margaard (Atl. 6 Pag. 621).

S. A. den 11 Jan. blev (Sognepræstens) Hr. Anders Holms Datter Else Catharines Daab i Vigerslef Kirke confirmeret. Mad. Holm i Bogense bar hende, og Fadd. vare Hr. Hans Bircherod i Særslef, Hr. Niels Henrichsen paa Sandagergaard, Msr. Holm i Bogense ꝛc. S. A. den 18 April blev Oberst Grüners Frues Liig bortført og hensat i Søndersø Kirke (i hvis Kirkebog det dog aldeles ikke omtales). S. A. den 22 April bar Mademoiselleu paa Billesbølle Jørgen Skyttes Søn af Tverskov i Vigerslef Kirke, og Msr. Mosegaard og Mad. Peiters ꝛc. vare Faddere. S. A. **Dn. 7 p. Tr.** blev (Gartnerens) Mester Peiters Datters Daab ibid. confirmeret. Hun blev baaren af Mad. Brydе fra Odense, og Fadd. vare Msr. Sæd, Msr. Kjær og Urtegaardsmændene paa Langesø og store Harritzlefgaard, Præstens og Degnens Koner samt Anne Cathrine Juul.

1737 byggede Greven paa Gyldensteen de 2 Sidefløie paa Gyldensteens Borgegaard, og af s. A. har man en Jordebog over Grevskabets daværende Tilliggelser.

S. A. bortfæstede Generalmajor Grambov paa Sandagergaard Gremerlykke i Inslef Sogn paa 7—1—3—= og Skk. =—=—3—= (for 165 Rdl. i Fæste) samt 1 Gaard i Skamby paa 9—1—3—= (for 66 Rdl. i Fæste).

S. A. den 6 Febr. bleve Cornelius Smidt, Degn i Haarslef, og Anne Sophie Jensdatter i Sandager Kirke copule=

rede. S. A. Dn. 5 p. Epiph. bar Msr. Henrichsens Hustru paa Sandagergaard Møllerens Barn i Sandager Mølle, og den 4 April blev der kastet Jord paa (bemeldte) Msr. Henrichsens Søn.

S. A. hell. 3 Kong. Dag bar Præstens Kjæreste (i Eilby) et Barn af samme By. S. A. 2 S. i Faste bar Sgr. Fahrenhorstes Kjæreste paa „Enggaard" Sandager Overmøllers Barn i Eilby Kirke. S. A. Dn. 11 p. Tr. holdt „Gartneren" paa „Gyldensteen" Msr. Royers Kjæreste et Barn fra Kile over Daaben ibid. S. A. den 30 Oct. blev min (ɔ: Degnen i Eilbyes) ærværdige Præst Hr. Hans Hviid hans Søn for Herren offentligt i Eilby Kirke fremstillet, som var født den 19 Sept. og den 20 hjemmedøbt af Faderen selv og kaldet Erich Arensbach; nu frembaaren af Barnets Farmoder Mad. Hvid i Eilby, og dets Faddere vare Barnets Morbroder Hr. Herman Melhof i Kaalshave, Mad. Klarschov ibid., Sgr. Forvalter Niels Henrichsen samt dydige Kjæreste paa Sandagergaard og Forvalter Gregorius Holm paa Gyldensteen.

S. A. den 27 Febr. blev i Ore Kirke Forpagter Sgr. Goldbeks Barn frembaaret af Sgr. Jesper Larsens Kjæreste paa Brandholt, og Fadd. vare Msr. Boldt og Kjæreste og Msr. Thouboe og Kjæreste. S. A. Dn. 5 p. Tr. bar Præsten Hr. Bircherods Pige i Særslef et Barn fra Skaastrup ibid., og s. A. Dn. 1 adv. blev Sgr. Lars Bolths Barn af Holse baaret ibid. af hans Kjærestes Moder paa Brandholt, og Fadd. vare Sgr. Hans Goldbek og Msr. Ernst Helm samt Forpagter Goldbeks Kjæreste paa Oregaard.

S. A. den 30 Marts fik Sognepræsten i Haarslef Hr. Anders Hvid sin Hoiesterets Dom i den ulykkelige Studeproces og blev derpaa endvidere sat under Generalfiskalens Til-

tale (Rug. 3, 1, 169). S. A. den 25 Febr. blev Degnen i Haarslef Tobias Frederiksens Enke i hendes 59 Aar begraven. S. A. den 22 Juni blev Tjenerens Barn paa „Elved," som boer i Farsbolle, i Haarslef Kirke døbt og (efter sit Herskabs 2 Sønner) kaldet Waldemar Nicolaus.

S. A. var Sgr. Holst Birkedommer (paa Grevskabet Gyldensteen) og boede paa Maderupgaard i Særslef Sogn.

S. A. **Dn. 2 p. Epiph.** bar Frøkenpigen (paa Langesø) et Barn fra Togerød i Vigerslef Kirke, ligesom 2 Paaskedag et Ditto fra Ditto, **Dn. Cantate** et fra Steishuus og **Dn. 2 p. Tr.** et fra lille Ballen. S. A. den 17 Juli blev **ibid.** et uægte Barn fra Fastrup døbt; men Pigen vidste ikke at gjøre Rede for, hvem Barnefaderen var. S. A. **Dn. 19 p. Tr.** bar Frøkenpigen paa Margaard et Barn **ibid.** fra Rue. S. A. **Dn. 1 adv.** blev Jørgen Skyttes Barn baaret **ibid.** af Huusholdersken paa Margaard, og blandt Fadd. vare Msr. Schebye, Mad. Frydendahl, den nærværende og den forhenværende Frøkenpige paa Margaard.

S. A. blev der ved Elvedgaard opbygt en Vandmølle.

1738 kongl. Rescript, at da Brandvæsensforordningen af 1737 finder Vanskeligheder i sin Udførelse, helst i Bogense, hvis Indvaanere kun ere faa og uformuende, samt Husene mestendeels smaa, saa gives der 2 Aars Tid til Straatagenes Afskaffelse, men over Koller og Bagerovne strax; ligeledes forskaanes Borgerne for den store Sprøites Anskaffelse, imod at de kjøbe sig en middelmaadig (Fogt. 4, 1, 155). S. A. Rescript, at da 3 Kjøbmænd i Bogense havde begjert forbudet, at ingen Haandværksmand maa drive Negoce, saa forbydes det alle Haandværksborgerne i Bogense at drive Kjøbmandskab eller Kroehold (ibid. Pag. 615).

S. A. den 11 Juni blev der i Sandager Kirke kastet Jord

paa Msr. Henrichsens Barn, som blev lagt „i Kirken." S. A. den 5 Aug. bleve Jacob Faaborg af Sandagergaard og Anne Hansdatter ibid. copulerede.

S. A. 2 Pintsedag bar Præstens Kjæreste (i Eilby) velagte og kunsterfarne Msr. Christian Royers, Gartner paa Gyldensteen, men boende i Eilby, hans Søn. S. A. Dn. 1 p. Tr. holdt Præstens Kjæreste Degnens Barn i Eilby over Daaben, og dets Moster Demoiselle Barbara Dorschæus fra Margaard gik hos. S. A. Mariæ Besøgelsesdag blev Underofficeer Johan Hundholt Øverlings Søn ibid. frembaaren af Herredsfogden Sgr. Niels Jacobsens Kjæreste, og Fadd. vare Birkeskriver af Særslef Msr. Bircherod, Præceptor hos Forpagteren paa Gyldensteen Msr. Gram, Præceptor paa Sandagergaard Msr. Faaborg og Mad. Bruun paa lille Harritzlefgaard (som altsaa stod endnu, see 1733).

S. A. Dn. Rogate blev et af Forpagter Goldbeks Børn paa Øregaard begravet, som døde af Smaakopper, og Dn. Exaudi et Ditto, som døde af Ditto. S. A. den 30 April bar Degnen Peiters Kone i Vislef Forpagter Hans Goldbeks Barn i Øre Kirke, og Lars Bolt og Kjæreste vare Faddere.

S. A. Dn. 25 p. Tr. bar Fruerpigen Øllegaard paa „Elvid" et Barn fra lille Label i Haarslef Kirke.

S. A. Dn. Judica bare Fruerpigen og Frøkenpigen paa Langesø 2 Tvillingsønner fra Nykjøbing i Vigerslef Kirke. S. A. Dn. Exaudi ɔ: 18 Mai blev (Capellanens) Hr. Thomas Roytzers Søn David Henrichs Daab ibid. confirmeret. Mad. Holm bar ham, og blandt Fadderne vare hendes Søster Jomfru Bircherod, Mad. Frydendal og Degnekonen; men den 28 Mai blev bemeldte Barn allerede begravet. S. A. Dn. 9 p. Tr. blev et Barn fra Rue ibid. døbt.

Fadderne vare, foruden det Sædvanlige, næsten alle Nue Ko-ner, fordi de offrede med Kirkegangskonen og Barnet tillige „hver 1 Skilling." S. A. Dn. 15 p. Tr. bar Fruens Pige paa Langeso Skyttens Barn ibid., og s. D. bar Frokenens Pige Mademoiselle Moller et Barn fra Steishuset ibid. S. A. Dn. 1 adv. bar Fruens Pige Mademoiselle Lindegaard et Barn fra Dymose ibid.

S. A. bærer Froken Giese (Brüggman fra Elved) [1]) et Barn i Veflinge Kirke, og Capitainen (ɔ: hendes Broder) stod Fadder.

1739 findes ingen Inscriptioner fra Bogense Kirke i Marmora danica. S. A. den 19 Juli bar Johanne Jorgensdatter „Ambos" Ditlef Felbereders Datter i Bogense Kirke. S. A. den 6 Aug. blev Hr. Tolder (Peder) Bogvads Datter Mette Marie dobt ibid. Mad. Jorgensen (Sgr. Jens Jorgensens Hustru) bar hende; Mad. (Jorgen Madsen) Raffenbergs stod hos, og Fadd. vare Sgr. Jens Brandt, Sgr. Niels Melhoph og Sgr. Jesper Fahnoe. S. A. den 5 Oct. bar Mad. Henrichsen (Sgr. Niels Henrichsens Hustru) fra Sandagergaard Sgr. Jens Brandtes Son i Bogense. S. A. den 11 Dec. bar Jomfru Euphrosyne Lundager Henrich Jorgensen Melhophs Datter ibid., og Jomfru Ingeborg Tange gik hos. S. A. den 20 Dec. bar Jomfr. Maren Wederkink et Barn ibid., og Jomfr. Inger Lundager gik hos.

S. A. bortfæster Generalmajor Grambow paa Sandagergaard en Gaard i Kile paa 5—5—1—= (mod 66 Rdl. i

---

1) nemlig Gesilla Maria, f. 1706, forekommer paa Elved som Froken 1738, 41 og 44 og dode ugift 1747.

Fæste) og en Ditto i Kosterslef paa 4—5—=—1 (mod 13 Rdl. i Fæste).

S. A. meddeler Pontop. i Marm. dan. 1 Pag. 249=50 Henning Qvitzous og Jesper Daaes Gravskrift i Sandager Kirke og siger tillige Pag. 250, at en heel Deel andre Qvitzouer ligge her i Kirken begravne. S. A. blev personel Capellanen i Guldberg og Sandager Hr. Melhof til Haarslef forflyttet. S. A. **Dn. 3 p. Tr.** havde en Mand i Kaalshave Tvillinger i Guldberg Kirke, hvoraf Præstekonen bar det ene og Anna Maria Klarschov det andet. S. A. den 17 Juli bar Capitain Tommerups Frue Msr. Henrichsens Søn fra Sandagergaard i Sandager Kirke, og Fadd. vare Gregorii Holms Hustru, Msr. Brandt i Bogense, Hr. Wulf (ɔ: Hr. Wulf Godske Holm) i Korup, Msr. Søren Thoboe og Msr. Fahrenhorstes Kone paa Gyldensteen. S. A. **Dn. 13 p. Tr.** blev Degnen Jost Meiers Søn baaren til Daabs i Guldberg Kirke af Præstekonen, og Fadd. vare Tolderen i Bogense Peder Bogvad, Niels Melhoph ibid., (Capellanen) Hr. Melhoph, Otto Funch ꝛc.

S. A. den 4 Mai blev for Herren fremstillet i Eilby Kirke (Sognepræstens) ærværdige Hr. Hans Hvids Søn, som den 19 Marts var født og Dagen efter hjemmedøbt og kaldet Peter Mathies. Hr. Peter Klarschou i Kaalshave confirmerede Daaben, Jomfr. Dorthea Bang holdt Barnet over Daaben i Kirken (hvorimod Barnets Moster Jomfr. Dorthe (Bolt) havde holdt det hjemme), og Fadd. vare Msr. Gregorius Holm paa Gyldensteen, (Capellanen) Hr. Herman Melhof af Kaalshave, „Kirkens Patron" Msr. Knud, „Foged" paa Jerstrup, Msr. Christian Holm fra Oregaard og Jomfr. Klarschou af Kaalshave. S. A. **Dn. 5 p. Tr.** stode et Par Gaardmandsfolk i Eilby aabenbare Skrifte, fordi deres lille

Søn paa 4de Aar fandtes død i deres Moddingpus i Gaarden. S. A. Dn. 6 p. Tr. blev i Meilby Kirke en fattig Tiggerqvinde fra Odense hendes uægte Barn døbt, som hun fødte paa Marken ved Tyggeled udenfor Meilby og kom gaaende med til Byen i sit Forklæde under ynkelig Graad og Hjertens Klage.

S. A. Dn. Jubilate bar Mad. Lachmans ældste Datter et Barn fra Øre i bemeldte Sogns Kirke. S. A. Dn. 9 p. Tr. bar Sgr. Rasmus Holstis Kone paa Hugget Peder Nielsen Brandholts Barn ibid.

S. A. maa formodentlig den forrige Sognepræst i Haarslef Provst Anders Hvid i Anledning af den saa tit omtalte Studeproces være bleven affat fra sit Kald (efter i 40 Aar at have beklædt samme); thi s. A. den 24 Juli blev Capellanen i Kaalshave Hr. Herman Melhof kaldet til Sognepræst i Haarslef (om ham see Guldberg og Sandager 1736), hvorimod den affatte Præst siden døde i Armod (Atl. 6 Pag. 619-20).

S. A. den 30 Jan. bar Præstekonen i Vigerslef Mester Peiters Barn ibid., og Fadd. vare Msr. Schebye og Lintener, Msr. Meyer og Kjæreste, Mad. Røytzer og Degnekonen. S. A. Dn. Oculi bar Generalindens Pige paa Margaard Skyttens Barn fra Tverskov ibid., og Fadd. vare Msr. Lintener, Msr. Schebye ꝛc. S. A. Dn. 5 p. Tr. bar Frøkenpigen paa Langesø et Barn fra Taagerød ibid., og blandt Fadd. Msr. Winding. S. A. Dn. 18 p. Tr. bar Frøkenpigen paa Langesø Ladefogdens Barn ibid., og blandt Fadd. vare Fogden Msr. Christensen, Urtegaardsmanden og Meierſken. S. A. den 24 Oct. blev (Capellanens) Hr. Thomas Reutzers dødfødte Barn ibid. begravet.

S. A. stod „velbyrdig Juncher Fyerværch" (ɔ: Grenadeer-

capitain Brüggmann fra Elved) Fadder til et Barn i Beflinge Kirke.

S. A. anfører Marm. dan. 1 Pag. 256 Inscriptionen paa Sønderso Kirkedor af Iver Bryskes Enke Cæcilia Hogenschild (dog ikke saa rigtigt som Gl. Saml. 1, 1, 84), samt beretter derhos, at i Kirken haves Monumenter over Gerhard Bryske, gift 1552 med Fru Ane Wiffert og død 1586, samt over Eiler Bryskes og Gjertrud Lunges Datter (den for sin Vaaben- og Slægtebog bekjendte) Elisabeth Bryske, gift 1) med Mogens Krabbe og 2) med Henrik Bille og derhos Moder til 15 Børn (dog er dette Sidste en sand Vildfarelse, see Rug. 2, 1, 44).

S. A. døde Sognepræsten i Vissenberg Hr. Jens Rosenvinge meget pludseligt (Bloch 2 Pag. 346), og i hans Sted blev Hr. Thomas Troiel Stedets Sognepræst (l. c. Pag. 348), som var gift med Elisabeth Ancher (Adr. Cont. Eft. 1787 Nr. 6). See Mere om ham i Giess. 2, 1, 191.

1740 blev den latinske Skole i Bogense ophævet (Atl. 6 Pag. 623) og Indtægten henlagt til Nyborg Skole (Hofm. F. 5 Pag. 307), ligesom Rectors Løn alt forud var henlagt til Capellaniet i Bogense og derved forblev. Da den latinske Skole i Bogense 1740 blev ophævet, fordeeltes nemlig (ifølge Fogt. 4, 2, 19 sq.) dens Indtægter paa følgende Maade: „Skolehuset, der er gammelt og faldefærdigt og ikke kan beboes af Skoleholderen, skal (siden Kirken har en Klokkerbolig) anvendes til at forbedre bemeldte Klokkerbolig med, da Klokkeren og tilligemed skal beskikkes til at være Chordegn og dansk Skolemester og derfor nyde Degnekaldet i Byen med al tilliggende Degnerettighed og Alt, hvis af Byen og Kirken hidtil har været tillagt den latinske Skoles Lærere. Men som Rectoratet hidtil der i Byen har været annecteret med Capel-

laniet, og den nuværende Capellan er kaldet til begge Dele, saa skal han, saalænge han lever og dette Embede betjener, beholde alle Rectors Indkomster og derimod ved Klokkeren, — der skal være en skikkelig og duelig Person, — forsyne baade Kirken med Sang og den danske Christendoms-Skole med Læsning; men naar den nuværende Capellan enten afgaaer eller forflyttes, skulle Klokkerens og Skoleholderens Tjenester stedse være annecterede, saasom de begge ikkun lidet importere, og een Mand kan behøve det tilsammen til nødvendig Subsistence. Til fattige Skoleborn der i Byen kan Intet henlægges uden den aarlige Leie af en Haveplads, som er 2 Rdl., samt $\frac{1}{3}$ af Liigpengene, og hvad de kunne samle sig af Godtfolks Kjærlighed. Fra denne Skole bliver saaledes i Behold:

1. for Lærerne:
   a. Degnepensionen 17 Tdr. 7 Skpr. Byg eller 18 Rdl.
   b. Assessor Hans Knudsens Legat paa 500 Rdl., (neml.) $\frac{1}{5}$ af den aarlige Rente, altsaa 5 Rdl., ialt med det Foregaaende 23 Rdl., som dog ikke kan forrykkes, for Capellanen døer eller forflyttes.
2. for Disciplene i en anden Skole den øvrige Rente af Assessor Hans Knudsens Legat, (nemlig de $\frac{4}{5}$ eller) aarlig 20 Rdl. (Fogt. Pag. 24-25), hvilke henlægges til Nyborg Skole; ligesom de 23 Rdl. (Littr. a og b) anvendes, naar Capellanen døer eller forflyttes, til Forbedring paa en af Hørerens Løn i Nyborg, som tillige skal informere Disciplene i at regne og skrive" (l. c. Pag. 27).

S. A. var Sgr. Jørgen Fabricius Klokker i Bogense, hvilket Embede han i 26 Aar beklædte. S. A. den 3 Marts stod Forvalter (Gregorius) Holm Fadd. til en Snedkers Barn i Bogense Kirke, som Mad. (Niels) Henrichsens fra

Sandagergaard bar til Daaben. S. A. den 15 Nov. blev Sgr. Niels Melhophs Datter dobt ibid. Mad. Naffenberg bar hende, og (Capellanen) Hr. (Henning) Achtonii Madame gik hos.

S. A. døde, 74 Aar gl., Oberstlieut. Philip Johan Hagedorn paa Harritzlefgaard (altsaa Aaret efter at han havde skilt den Haarslef Præst ved Kald og Kjole), efterladende sig Christiane v. Hoppen som Enkefrue (Hofm. F. 5 Pag. 298; Atl. 6 Pag. 619). Hans Epitaphium i Capellet paa den nordre Side af Skouby Kirke, der vist er forfattet af Mag. Lundager i Bogense, lyder som følger: „Disse Blomster stroes paa den Himmelsalige Herres Grav, Hoiædle og Velbaarne Hr. Oberstlieutenant Philip Johan v. Hagedorn, som døde den 16 April 1740 udi sit 74 Aar og blev den 27 April hensat over Jorden i Skovby Kirke.

Tre Ting heiest er: forst fodt og kommen være
af brave Fædres Rod; saa lyksom Ægteære;
men sidst en salig Død, den kroner over alt;
vor tapher Hagedorn til Deel de 3 Ting faldt.
Efter Kampen og Striden Triumph, Krands og Krone."

S. A. blev, i Anledning af den latinske Skoles Nedlæggelse i Bogense, Degnepensionen af Skouby Sogn, som var 3 Rdl., henlagt til Nyborg Skole (Fogt. 4, 2, 80).

S. A. bortfæster v. Grambow paa Sandagergaard som Generalmajor og Commandant (men hvor, siges ikke) en Gaard i Særslef paa 8—6—2—= (mod 30 Rdl. i Fæste) og et Boel i Skamby paa 2—5—=—=.

S. A. bliver Sognepræsten i Guldberg og Sandager Hr. Peter Olussen Klarschov Herredsprovst (i den afsatte Provst Anders Hvid af Haarslefs Sted). S. A. blev i Anledning af Bogense Skoles Nedlæggelse Degnepensionen af disse 2

Sogne, som udgjorde 1 Daler 3 Mk., henlagt til Nyborg Skole (Fogt. 4, 2, 80). S. A. den 16 Marts holdt Anna Maria Klarschov Smedens Barn fra Kaalshave til Daabs i Guldberg Kirke. S. A. den 10 Dec. holdt Oberstinde Grambov fra Sandagergaard Msr. Niels Henrichsens Datter ibid. til Daabs i Sandager Kirke, og Fadd. vare Capitain Tomerup, Msr. Gregorius Holm, Msr. Fahrenhorst og Msr. Jens Brandt.

S. A. blev i Anledning af Bogense latinske Skoles Nedlæggelse Degnepensionen af Eilby og Meilby, som udgjorde 1 Rdl. 3 Mk., henlagt til Nyborg Skole (Fogt. 4, 2 Pag. 80). S. A. **Dn. 5 p. Epiph.** stod en Kone fra Lunde aabenbare Skrifte i Eilby Kirke, fordi hendes 21 Uger gamle Barn fandtes dødt hos hende i Sengen. S. A. den 6 S. efter Paaske var det Samme Tilfældet med en Kone fra Kile. S. A. Mariæ Besøgelsesdag bar velb. Oberstinde Grambov paa Sandagergaard Sgr. Niels Qvistes Søn i Eilby, og Fadd. vare velb. Capitain Lasson paa Harritzlefgaard [1]), Jomfr. Klarschov af Kaalshave, Hofmester paa Sandagergaard Msr. Fonch, Gartneren paa Harritzlefgaard ꝛc. S. A. den 13 Juli blev et uægte Barn af Meilby døbt i samme Sogns Kirke og til Barnefader udlagt en Landsoldat af Capitain Brochmands (Brüggmans?) Compagnie, som i den Anledning **Dn. 16 p. Tr.** stod aabenbare Skrifte. S. A. **Dn. 9 p. Tr.** blev Degnen i Eilbyes Søn døbt og af Barnets Moster Barbara Hedevig Dorschæus paa Margaard til Daaben frembaaren. S. A. **Dn. 17 p. Tr.** bar Huusholderskeu paa Sandagergaard Mad. Mørch Sandager Over-

---

1) formodentlig Oberstlieut. Hagedorns Stedsøn Jens Lasson.

mollers Barn i Eilby Kirke, og Fadd. vare Hofmester Msr. Ottho Funck ibid.[1]), Gartner Sgr. Niels Qvist af Eilby ꝛc.

S. A., og i Anledning af at ogsaa den latinske Skole i Middelfart til samme Tid nedlagdes, henlagdes Degnepensionen af Brenderup og Ore, som udgjorde 8 Rdl., til Nyborg Skole (Fogt. 4, 2, 79). S. A. Dn. Esto mihi blev Hans Nielsen Pichmand, som døde paa Broe Mark, begraven paa Ore Kirkegaard. S. A. d. 2 Nov. bar Forpagter Fahrenholsts Kjæreste paa Gyldensteen Skolemesterens Sgr. Johannes Blangsteds Barn i Ore, og Msr. Wilhelm Fahrenholt og 2 Studenter vare Faddere.

S. A. henlagdes i Anledning af den latinske Skoles Nedlæggelse i Bogense Degnepensionen af Haarslef, som udgjorde 5 Rdl., til Nyborg Skole (Fogt. 4, 2, 80).

S. A. og i samme Anledning henlagdes ligeledes til Nyborg Skole Degnepensionen af Særslef, som udgjorde 4 Rdl. 3 Mk. (l. c.).

S. A. blev Langesø Gaard og Gods, som da udgjorde 486—2—1—1 Hartkorn, indlemmet i Stamhuset Holstenshuus.

S. A. bleve i Anledning af Bogense Skoles Nedlæggelse Degnepensionerne af Vigerslef (4 Rdl.) og af Veflinge (3 Rdl.) henlagte til Nyborg Skole (Fogt. 4, 2, 80). S. A. gav Thomas Bircherods Enke en Gaard i Amager By og Vigerslef Sogn til de fattige Skoler i Odense (Hofm. F. 5 Pag. 212). S. A. d. 7 Juni bleve Conferentsraad Otto Peter Rosenorn og Frøken Eva Margrethe Grüner paa Margaard copulerede. S. A. d. 29 Juli bar Præstekonen Meyer

---

[1]) Han var en Søn af den 1710 i Bogense afdøde Sognepræst Hans Christian Funch og døde som Student.

„Teglbrænders" Barn i Vigerslef Kirke, og blandt Fadd. vare Demant, Bolt, Jomfr. Bircherod, Anne Cathrine Juul, Mad. Rentze, Mad. Frydendal og Degnekonen. S. A. d. 12 Oct. stod Thomas Christensen, som tjente paa „Elved," i samme Kirke aabenbare Skrifte og blev publice absolveret for en af Malkepigerne, han der havde besovet. S. A. d. 13 Oct. blev (Degnens) ovennævnte (Datter) Anna Cathrine Frederiksdatter Juul trolovet med Christen Lorentzen Rasch, Sognedegn for Svanninge. S. A. d. 2 Nov. bleve paa Langeso copulerede hoiædle og velb. Hr. Frederich Lovenorn og hoiædle og velb. Froken Frederica Sophie v. Holsten.

S. A. blev i Anledning af Bogense Skoles Nedlæggelse Degnepensionen af Sondersø, som udgjorde 3 Rdl., henlagt til Nyborg Skole (Fogt. 4, 2, 80). S. A. fandtes ved Dallund en med Stene omsat Kæmpegrav, hvori var en Beenrad af usædvanlig Storrelse, og som derhos stod opreist i Graven (Atl. 6 Pag. 622).

S. A. henlagdes ligeledes Degnepensionen af Vissenbjerg, som udgjorde 8 Rdl., til Skolen i Nyborg (Fogt. 4, 2, 80).

1741 d. 10 Jan. bar Byfogdens Hustru Mad. Holst Klokkeren Jorgen Fabricius's Son i Bogense Kirke, og Forvalter Sgr. Gregorius Holm stod Fadder. S. A. d. 26 Febr. nævnes en Asmus „Tobakspinder" som Fadder ibid. S. A. d. 12 Aug. blev Degnen af Skouby Christian Holms Son dobt i Bogense Kirke, som Jomfr. Charlotte Amalia Lundager bar, og til hvem Stud. Christian Holst stod Fadder. S. A. dode i Bogense 29.

S. A. gav Oberstl. Hagedorns Enkefrue paa Harritzlefgaard Christiane v. Hoppen (maaskee i Anledning af hendes Mands Dod 1740) en Tavle og en Solvklokke til Skouby Kirke (Hofm. F. 5 Pag. 309).

S. A. bortfæster Generalmajor Gramboe paa Sandagergaard en Gaard i Kosterslef paa 9—7—1—2, en Ditto i Særslef paa 14—5—=—= og en Ditto i Håarslef paa 5—4—2—2.

S. A. 3 Paaskedag holdt Catharina Pattermand paa Sandagergaard et Barn fra N. Esterbolle til Daabs i Sandager Kirke. S. A. Dn. Qvasimodogeniti holdt Msr. Rohers Hustru af Nordskov et Barn fra Smidstrup til Daabs i Guldberg Kirke. S. A. d. 2 Juni bleve Hans Mosegaard, og Dorthe Bang copulerede i Sandager Kirke.

S. A. d. 19 Dec. blev for Herren offentligt fremstillet i Eilby Kirke min (ↄ: Degnens) ærværdige Præstes (Hr. Hvids) Datter, som var fodt Allehelgensdag og Dagen efter blev døbt med Navn Maria Gregoria Phillipina. Barnets Moster Mad. Bryde fra Holsegaard holdt det, og Fadd. vare Hr. Herman Melhof og dydige Kjæreste af Haarslef, Msr. Christian Holm af Gyldensteen ꝛc.

S. A. d. 27 Mai havde Forpagteren Sgr. Hans Goldbech paa Oregaard et Barn i Ore Kirke, som Moderen selv bar, og Sgr. Ditlof Goldbech var Fadder samt (Skolemesteren) Johannes Blangsted og Sgr. Jesper Larsens Kone paa Brandholt.

S. A. Fastelavns Sondag bar Fruerpigen paa „Elved" et Barn fra lille Label i Haarslef Kirke.

S. A. bar Provsten Hr. Peiter Klarschovs Kjæreste i Kaalshave Degnen i Særslef Jacob Müllers Datter, og blandt Fadderne vare Forvalter Holm paa Gyldensteen, Herredsfoged Sgr. Jacobsen i Særslef og Mag. Poul Lundagers Datter i Bogense.

S. A. fest. Epiph. bar Fruerpigen paa Langeso Skyttens Barn ibid. i Vigerslef Kirke, og Fadd. vare (Fogden)

Msr. Christensen, Skytten (fra Margaard?), Mad. Frydendal og Beate Marie Krag. S. A. Dn. Palmarum ɔ: 26 Marts stode Fogden, Urtegaardsmanden, Fruerpigen, Frøkenpigen og Stuepigen paa Langesø Fadd. til Frederich Bechs Barn af Togerød ibid. S. A. d. 26 Mai blev Jorgen Skytte i Skyttehuset ved Nødeled begraven, og d. 6 Juni hans Hustru. S. A. d. 25 Aug. bleve paa Langesø copulerede Hofjunker Frederik Ludvig Christian v. Pentz til Fjellebro og Frøken Ane Margrethe v. Holsten af Langesø. S. A. Dn. 1 adv. blev (Capellanens) Hr. Thomasis Søn David Christian Carls Daab i Vigerslef Kirke confirmeret. Præstekonen bar ham, og Fadd. vare Msr. Schebye (paa Margaard), Msr. Christensen (paa Langesø), Mester Peiter, Jomfr. Holm og Degnekonen.

S. A. funderer Oberst Brüggmans Enkefrue paa Elved, som største Lodseier, Veflinge Skole (Hofm. F. 6 Pag. 321, jfr. 325). S. A. bar Frøken Gesche Marie (Brüggman fra Elved) et Barn i Veflinge Kirke.

S. A., eller i det Mindste mellem 1741 og 43, reiste Enkefru Finecks Søn paa Dallund udenlands; thi det hedder om Hr. Niels Zeuthen, at han 1741 tog Attestats og reiste derpaa som Hofmester med Hr. Theodosius v. Fineck paa Dallund udenlands og blev derpaa af dennes Moder kaldet til Sognepræst i Skamby 1743.

S. A. d. 27 Sept. blev Sognepræsten i Vissenberg Hr. Thomas Troiels Søn Hans Jorgen født (Bloch 2 Pag. 348).

1742 blev Sognepræsten i Bogense Mag. Poul Lundager Herredsprovst i Anledning af den forrige Provst Hr. Peter Klarschov i Kaalshauges Død. S. A. d. 18 Jan. blev Tolderen Sgr. Bøgvads Søn døbt i Bogense Kirke, og

(Byskriverens Datter) Jomfru Ingeborg Tange var Fadder. S. A. d. 14 Sept. bar Bodil Hr. Knuds (altsaa den 1733 afdøde Capellan Hr. Knud Klarschovs Enke) et Barn ibid.; Mathias Urtegaardsmands Enke gik hos, og Niels Hattemager var Fadd. S. A. døde der 19 i Bogense.

S. A. d. 5 Febr. blev Greven paa Gyldensteens Datterdatter Margrethe Mauriee Franeisca Isidora Casada Marqvise de Monteleone gift med Grev Eggert Christof v. Knuth (Ad. Mag. Pag. 358).

S. A. bortfæstede Generalmajor Gramboe paa Sandagergaard en Gaard i N. Esterbølle paa 5—5—3—1 og 1 Boel ibid. paa 1—3--=—=.

S. A. døde Sognepræsten i Guldberg og Sandager Hr. Peter Olufsen Klarschov, som tillige var Provst i Skoubyherred, og ham fulgte i Embedet Hr. Peder Jacob Jørgensen Aabye, som var født d. 28=29 Sept. 1716 af Faderen Jørgen Frederiksen, Provst i Vendsherred og Sognepræst i Norreaaby og Inslef, og Moderen Margrethe Hansdatter Juul og det yngste af deres 13 Børn. Han deponerede 1735 fra Odense Skole, tog Ex. phil. 1737, Attestats 1740 og blev Sognepræst i Guldberg 1742, men næste Aar til Særslef forflyttet. Bønderne sagde, at han blev Præst for at tage Honsepigen hos Greven paa Gyldensteen; men saa Meget er vist, at han blev gift 1) d. 23 Oct. 1742 med Mette Magdalene Suthorn fra Gyldensteen, og 2) d. 23 Sept. 1748 med Anna Cathrine Fedder, født i Gauslund og Datter af Provst Fedder Amager. S. A. d. 2 April blev der kastet Jord paa Provsten sal. Peter Klarschov og hans Liig i Guldberg Kirke hensat. S. A. d. 25 April blev „Oberst" Grambov af Sandagergaards Datter Christiane Fredericas Daab confirmeret i Sandager Kirke. Fru

Oberstlieutenantinden paa store Harritzlefgaard holdt hende frem, og Generalmajor v. Grambow, Lieut. Sehsted, Capitain „Brügman" og Frøken Fineche vare Faddere. S. A. d. 23 Oct. bleve (den nye Sognepræst) Hr. Peder Jacob Aabye og Mette Helene Sutorn paa Gyldensteen copulerede. S. A. bleve der i disse Sogne copulerede 5, fødte 5, men døde 10.

S. A. den 3 S. efter Paaske bar Præsten (i Eilbyes) Søster Johanne Hvid fra Gyldensteen et Barn i Meilby Kirke.

S. A. kongl. Rescript, at der ved Brenderup og Ore Kald skal være residerende Capellan, som skal nyde 100 Rdl. aarlig Løn samt Høitidsoffer og Mensalgaard, „hvis der er nogen" (Fogt. 4, 2, 298). S. A. den 6 April blev i Ore Kirke veld. Hr. Cancellieraad Hans Bruns Barn fra Holsegaard frembaaret af (Herredsfogdens) Sgr. Niels Jacobsens Kjæreste i Særslef, og Jomfr. Klarskov fra Kaalshave gik hos. S. D. bar Mad. Lachmans Datter et Barn fra Ore ibid. S. A. Dn. 8 p. Tr. bar Mad. Holst, Skovfogden (Sgr. Rasmus Holst) paa Huggets Kone, et Barn fra Skaastrup ibid. S. A. den 20 Nov. bar Forpagterenken sal. Schyttis Datter paa Oregaard Skolemesteren i Ore Skole Johannes Blangsteds Barn. Sal. Lachmans Datter gik hos, og Fadd. vare Sgr. Jørgen Jørgensen, Sgr. Ditlev Goldbek og Msr. Mads Hvid. S. A. den 26 Nov. bar Forvalteren paa Gyldensteen Sgr. Hans Brydes Kjæreste Forpagteren paa Oregaard Jørgen Jørgensens Barn, og Fadd. vare Birkedommer Martinus Holst paa Maderupgaard, Kromanden Rosencrantz i Søndersø og Msr. Mads Hvid paa Oregaard.

S. A. synes Haarslef Kongetiende, som udgjorde 20 Tdr. Rug, 30 Tdr. Byg og 10 Tdr. Havre, at henligge til Odense Skole (Hofm. F. 5 Pag. 58; skjøndt den saavel 1571-72 som 1664 henlaa til Hospitalet ibid.). S. A. den 12 Juni

blev Sognepræsten ibid. Hr. Melhophs Søn Peder Mathias Gregorius døbt i Haarslef Kirke. Hr. Hans Hvid af Eilby var Fadder, og hans Kjæreste bar ham.

S. A. døde Oberst v. Holstens Frue af Langesø Elisabeth Sophia v. Knuth, en Datter af Geheimeraad Eggert Christoffer v. Knuth til Meltz og Aasmark, nu Grevskabet Knuthenborg paa Laaland, 57 Aar gammel (jfr. Atl. 6 Pag. 729-30).

S. A. henlaa Vigerslef Kongetiende endnu til Odense Skole (Hofm. F. 5 Pag. 55, 56, 74). S. A. blev daværende personel Capellan (Hr. Thomas Reutze) ved kongl. Rescript af 2 Marts beskikket til disse Sognes først residerende Capellan, og ham tillagt foruden 3 Offerdage af Menighederne den Sognekaldet tilhørende Annexgaard i Beflinge til Beboelse og Brug og 150 Rdl. aarlig Løn af Sognepræsten. S. A. den 24 Dec. døde disse Sognes hidtilværende Sognepræst Hr. Anders Christensen Holm. S. A. den 7 Febr. bar Fruens Pige paa Langesø et Barn fra Nykjøbing i Vigerslef Kirke, og Msr. Christensen (ɔ: Fogden) og Skytten stode Faddere. S. A. den 27 Febr. opklares det først, hvo den Mester Peiter og Mad. Peiters egentlig var, som i det Foregaaende oftere ere omtalte, idet det nemlig hedder, at s. D. blev en Søstersøn af Mester Peiter „Gartner" begraven; og er han saaledes ingen Anden end den Gartner Peter paa Langesø, der allerede 1720 omtales. S. A. den 16 April blev Dorthe Slagters begraven uden Sang og Klang, „som dog var en velhavende Kone." (Om Fattige forekommer forresten dette Udtryk, der betyder uden Sang og Klokkeringen, heelt ofte og afvexler undertiden heelt pudseerligt med det Udtryk, at de bleve „stiltiende" begravne. Ogsaa var der en Periode af nogle Aar, hvor det i Kirkebogen heelt nøie

blev antegnet, om de vare begravne i en Fyr-, Ege- eller Bogekiste og om i de Fattiges Jord eller ikke). S. A. den 10 Juli bleve (Sergeant) Godske Ditlev Madsen Lind og Ingeborg Kirstine Winding i Vigerslef Kirke copulerede. S. A. Dn. 9 p. Tr. bar Frokenpigen paa Margaard et Barn fra Julskov ibid. S. A. den 8 Aug. bar Froken Finech (fra Dallund) Mester Peiters Datter ibid., og Fadd. vare Msr. Pudahl, Mad. Reutzer, Jomfr. Bircherod ꝛc. S. A. Dn. 14 p. Tr. bar Froken Grüner (fra Margaard) Skyttens Barn af Tverskov ibid., og Fadd. vare Præstekonen, Msr. Stroyberg, Msr. Pudahl, Msr. Scheby ꝛc. S. A. den 8 Sept. blev sal. Fruens Liig (paa Langeso) fort bort at begraves i Diernisse Kirke.

S. A. bar Froken Trina (Brüggman fra Elved) [1]) et Barn i Veflinge Kirke.

S. A. udstedte forrige Sognepræst og Provst Hr. Jens Rosenvinges Enke af Vissenberg sin Fundats paa 100 Rdl. til Huusleie for 5 af Sognets Fattige (Hofm. F. 5 Pag. 364-66). S. A. nod hver af Odense Skoles 4 Horere ¼ af Vissenberg Sogns Kongetiende (l. c. Pag. 55, 56), og s. A. kongl. Rescript, at der ved Vissenberg Kald for Fremtiden skal være residerende Capellan med 100 Rdl. aarlig Lon samt Hoitidsoffer af Menigheden og Mensalgaard, „om der er nogen“ (Fogt. 4, 2, 298).

1743 den 6 Juli bar Mad. Brandt Sgr. Sofren Holstes Son i Bogense Kirke. „Fru“ Tenners gik hos, og Fadd. vare Jomfru Barbara Hvid, Stud. Gotfred Lundager ꝛc. S. A. den 7 Juli bare Jomfru Inger Lundager og Jomfru

---

1) altsaa Cathrine Margrethe, der var fodt 1708 og dode 1790 som Conventualinde i Gisselfeld.

Ane Marie Klarschov Lorentz Meyers Tvillingsønner ibid., og s. A. døde der 23 i Bogense.

S. A. bortfæstede Generalmajor Grambov paa Sandagergaard 1 Gaard i Kile paa 4—5—2—1 og 1 Ditto i Særslef (Bondeeiendom paa Bygning) paa 8—7—2—=.

S. A. blev Sognepræsten i Guldberg og Sandager Hr. Peder Jacob Aabye forflyttet til Særslef og ved denne Leilighed Hr. Hans Christian Schiern Sognepræst her paa Stedet. Han var en Søn af Hospitalsdegnen i Odense Niels Hansen Schiern og Anne Pedersdatter Møller, født 1705, dimitteret fra Odense Skole 1726, philos. Ex. 1727, Attestats med Haud. 1731, personel Capellan i Nakskov 1735, Sognepræst for Vetterslov og Hom i Sjelland 1739, gift 1741 med Catharina Margrethe Suhr og kaldet 1743 af Greven paa Gyldensteen til Sognepræst her paa Stedet, men 1749 til Haarslef forflyttet og 1755 Sognepræst for Halsted og Annede paa Laaland, hvor han døde 1764 (jfr. Worms Lex. 2 Pag. 335). S. A. **Dn. 2 p. Pasch.** holdt Huusholdersken paa Gyldensteen Jomfru Hvid Jacob Handtlangers Barn til Daabs (i Sandager Kirke). S. A. den 3 Pintsedag bar „Richmester Barensteens" (ɔ: Ritmester Bardenfleths) Frue Skræderens Søn af N. Efterbølle i samme Kirke, og Fadd. vare Hr. Aabyes Hustru, Generalmajor Grambov, Msr. Knud Fogh paa Jerstrup og Msr. Bryde paa Gyldensteen.

S. A. **Dn. 1 p. Epiph.** bar Forvalter Brydes dydige Kjæreste paa Gyldensteen Degnens Datter i Eilby, og Jomfru Johanne Hvid fra Gyldensteen gik hos. S. A. den 5 S. i Faste stod en Boelsmands Kone i Eilby aabenbare Skrifte for grov Forseelse mod det 7de Bud o. s. v. S. A. den 4 S. efter Paaske blev paa Eilby Kirkegaard begraven

en Landsoldat af „Elvigs" Gods. S. A. d. 30 Mai blev ibid. (den af Manchistorien i Aug. 3, 1, 29 bekjendte) gamle Niels Jensen Piber begraven, som nogle og 50 Aar (altsaa omtrent fra 1690) havde været i Præstegaarden, og hvis ganske Alder var 100 Aar 2 Maaneder og nogle Dage. S. A. Dn. 17 p. Tr. stod en Gaardmandskone af Eilby aabenbare Skrifte, fordi hun havde ligget sin 7 Maaneder gamle Søn ihjel.

S. A. d. 5 Dec. blev Cancellieraad Bruns Barn paa Holsegaard, „et Froken" ved Navn Ingeborg, baaret af Oberstlieutenant Hagedorns Enkefrue paa Harritzlefgaard i Ore Kirke, og Fadd. vare velb. Hr. Oberstlieutenant og Datter, Froken Ane Trolle paa Kjærsgaard og velb. Bras paa Bildisbolle.

S. A. vare der i Haarslef Sogn 80 Gaard- og 50 Huusmænd (Atl. 6 Pag. 620). S. A. d. 28 Oct. bar Forvalter Brydes Kjæreste paa Gyldensteen Degnens Barn i Haarslef, og Provst Lundagers Datter i Bogense stod hos. S. A. d. 27 Nov. var Jomfru Ollegaard paa „Elvid" (see 1738) Fadder til Sergeant Kelgaards Barn i Haarslef.

S. A. blev Christoffer Stroyberg (Søn af Præsten Hr. Jorgen Stroyberg i Kjærte og fodt der 1711, dep. 1732, Ex. philos. 1737, Ex. theol. 1739) Capellan i Særslef hos den svagelige og endnu s. A. afdode Sognepræst Hans Bang Bircherod. S. A. blev Hr. Peder Jacob Jorgensen Aabye fra Guldberg og Sandager i den Sidstnævntes Sted til Sognepræst i Særslef beskikket. S. A. d. 28 Febr. blev nemlig Sognepræsten, velærværdige Hr. Hans Bircherod, begraven, og s. A. d. 29 April ligeledes sal. Hr. Hans Bircherods Kjæreste (altsaa Anna Cathrine Luja) begraven. S. A. var (Martinus, see 1724) Holst paa Maderupgaard

her i Sognet Byfoged (i Bogense) og kaldes (maaskee) derfor nu Msr. istedetfor forhen som Birkedommer Sgr. (skjøndt disse Titler ogsaa ofte, i det Mindste i Kirkebøgerne, bruges i Fleng; hvilket her maa være Tilfældet, siden han allerede var Byfoged 1724).

S. A. d. 26 April blev istedetfor den f. A. d. 24 Dec. afdøde Sognepræst Hr. Anders Christensen Holm Hr. Christen Schaarup Westergaard til Sognepræst for Vigerslef og og Veflinge ordineret. Han var født (1713 eller) 18 $\frac{1}{1}\frac{2}{0}$ i Aarhuus, hvor hans Fader Jørgen og Moder Marie boede; han blev dimitteret 1735 af Mag. v. Haven, Præst i V. Vellinge i Jylland, 1736 Ex. phil. og 1741 Ex. theol., blev, som sagt, 1743 Sognepræst, 1764 Provst, døde d. 11 Marts 1775 og var gift med Dorothea Margrethe Hee (Bloch 1 Pag. 870), som var en Datter af Jens Hee, Stiftsprovst og Hospitalspræst i Odense samt Sognepræst i Paarup; og døde hun i Odense d. 8 April 1794 ætat. 75½. (Han var anseet for en meget god Jurist og førte mange Processer, som han uden Procurator altid selv personlig paa Thinget agerede). S. A. d. 2 Jan. blev salig Hr. Anders Holms Liig i Vigerslef Kirke begravet, som var 52 Aar og nogle Maaneder gammel. S. A. 1 Mai blev Karen Steisdatter ibid. publice absolveret og udlagde Capitain Holstes Tjener Byrge Christoffersen til Barnefader, som ogsaa i den Anledning Dn. 19 p. Tr. stod Skrifte. S. A. d. 14 Aug. blev Stuepigen paa Langesø Abigael Johansdatter Østrup ibid. publice absolveret og udlagde til Barnefader Skytten der sammesteds, som ogsaa i den Anledning d. 11 Sept. stod Skrifte. S. A. Dn. 23 p. Tr. bar Generalindens Pige en Skomagers Barn i Vigerslef, og Msr. Bjørn var blandt Fadderne. S. A. begyndte Forloverne ved Trolovelser atter

paany efter mange Aars Forløb i Kirkebogen at antegnes, hvilket den nye Præst Hr. Westergaard i sin Embedstid heller ingensinde forsømte.

S. A. blev Weflinge nye Byløv oprettet.

S. A. d. 6 Juni blev Sognepræsten i Vissenberg Hr. Thomas Troiels Søn Peter Magnus født (Bloch 2 Pag. 349).

1744 d. 17 Jan. bar Trompeter Rønbergs Hustru en Rytters Barn i Bogense Kirke. S. A. d. 9 Mai bar Jomfru Charlotte Lundager Sgr. Jens Brandtes Søn ibid. Jomfru Birgitte Wederkink gik hos, og Tolderen Sgr. Peder Bogvad var Fadder. S. A. døde der 16 i Bogense.

S. A. blev Gyldensteen bortforpagtet.

S. A. bortfæstede Generalmajor Grambo paa Sandagergaard 1 jordløst Huus i Kosterslef, 1 Gaard i Skamby paa 3—7—=—2, 1 jordløst Huus i Skouby og 1 Huus med 1 Skp. Land i N. Esterbølle (til Skræderen „Charelloevei Monseillins").

S. A. Dn. 1 p. Epiph. bar Forvalter Brydes Kjæreste paa Gyldensteen Degnen Just Meiers Datter i Guldberg Kirke, og blandt Fadd. Sgr. Kallager og Jomfru Suhr paa Gyldensteen. S. A. 1 S. efter Paaske opregnes for første Gang (og siden fremdeles alle følgende Aar) de, der her i Menighederne stode til Confirmation. (Forordn. om Confirmationens Indførelse i Danmark er vel allerede udgiven 13 Jan. 1736, men det maa først senere, maaskee ved Rescr. af 29 Mai 1744, være Præsterne befalet at indføre de Confirmeredes Navne i Kirkebogen). S. A. Dn. Rogate bar Huusholdersken paa Gyldensteen Jomfru Hvid et Barn fra N. Esterbølle i Sandager Kirke. S. A. d. 12 Mai blev Forvalteren paa Gyldensteen, „som nu er Herre til Julskov,"

Sgr. Johan Kallagers Datter baaren ibid. af Præstekonen, og blandt Fadd. Hr. Tolder Bogvad og Kjæreste fra Bogense og Hr. Forvalter Bryde og Kjæreste fra Gyldensteen. S. A. d. 8 Juli blev (den nye) Sognepræstes (Hans Christian Schierns) Søn Bernt holdt til Daabs af Forvalter Brydes Kjæreste, og Fadderne vare Generalmajor Grambov paa Sandagergaard, Sgr. Kallager paa Gyldensteen, Forvalter Bryde ibid., Hr. Hans Hvids Kjæreste i Eilby og hans Søster (Huusholdersken) Jomfr. Hvid paa Gyldensteen.

S. A. Dn. Qvasimodogeniti begynder Kirkebogen for Eilby og Meilby ligeledes at opregne Sognenes Confirmander.

S. A. Dn. Judica blev i Ore Kirke udlagt til Barnefader ved et uægte Barns Daab „Johan fra et fremmed Land." S. A. den 7 Mai bar Forvalteren paa Gyldensteen Sgr. Brydes Kjæreste Skolemesterens Datter i Ore Skole, hvis Fadd. vare Sgr. Mads Hvid, Sgr. Nils Mundt, Sgr. Pritzbur og Sgr. Niels Holstes Kjæreste i Bogense. S. A. **Dn. 19 p. Tr.** bar Mad. Lachmans ældste Datter et Barn fra Ore ibid.

S. A. den 20 Febr. blev Sognepræsten i Haarslef Hr. Melhophs Hustru (altsaa hans første Hustru Cathrine Vielandt) begraven.

S. A. den 8 Jan. blev (Sognepræsten i Særslef) Hr. Peder Jacobs (ɔ: Aabyes) Datter Henrichjetta Margrethe dobt, og blandt Fadderne vare Msr. Schebye paa Margaard [1])

---

[1]) Denne Msr. Schebye, som flere Gange forekommer i Vigerslef Kirkebog, f. Ex. 1737, 39, 41, 42 og 44, var min Morfader Lauritz Schebye, efter hvem jeg er opkaldt. Hans Fader, Farfader og Farfaders Fader havde været Præster i Skeby og Otterup i 116 Aar og kunde opregne deres Familie i opstigende Linie indtil Chr. 3 eller den saakaldte Grevefeide. Selv havde han studeret, men blev 1737

og Hr. Hans Hvids Kjæreste fra Eilby. S. A. den 10 Aug. var Thingskriveren Jens Bircherods Datter i Særslef Kirke, og blandt Fadd. Herredsfoged Niels Jacobsen og Mfr. Christensen, Fuldmægtig paa Langesø.

S. A. den 8 Jan. bleve velærværdige Hr. Christoffer Stroyberg (Sognepræst i Herringe) og Mad. Sille Bircherod (den forrige Sognepræst Hr. Anders Holms Enke af Vigerslef) copulerede ibid., og deres Forlovere vare Hr. Elias Brinch fra Sondersø og Hr. Wulf Holm, Sognepræst i Korup. S. A. Dn. Septuages. bar Jomfru Frederiche Freudenthal et Barn af Vislef ibid. S. A. den 10 Juni bar (Præstekonen) Mad. Westergaard Skoleholder Hans Kingos Barn [2]) ibid., og Fadd. vare Mad. Reutze, Mfr. Lund,

---

Forvalter eller, som det den Tid kaldtes, Foged paa Margaard og kom derfra som Foged til Rasfenberg, hvilken Kjøbmand i Odense og Canceellieraad Jens Dreier 1742 havde kjøbt, og hvor han formodentlig afløste den hidtilværende Fuldmægtig Mogens Nelleman, der 1744 blev Forpagter paa Elved. Her (hvor han nævnes som Foged 1747) blev han forlovet med Eierens Datter Wolborg Dreier, som han ægtede 1750, kjøbte 1754 Østrupgaard, blev 1758 Krigsraad, kjøbte atter 1767 Orritzlefgaard og døde 1787 (jfr. Giess. 2, 2, 187; jfr. 169).

[2]) Denne Hans Kingo, der først en Snees Aar var Skoleholder i Havrehed Skolen og siden blev Degn i Veflinge (hvor han døde 1783), var en Degnesøn fra Lunde og maa have været studeret; thi han prædikede i mange Aar for Obersten paa Langesø (der døde 1747) hver Fredag, staaende bag ved et Bord i en af Gaardens Stuer og i Tjenestefolkenes Overværelse, og spiste da stedse ved Oberstens eget Bord, som var særdeles naadig imod ham; ligesom han ogsaa ofte prædikede for Provst Brinch i Sondersø (som døde 1767) og fik som Degn i Veflinge 3 Tdr. Rug af Provst Westergaard (som døde 1775) i Vigerslef for at prædike for ham, naar han forlangte det. Da han

Jomfru Kingo ꝛc. S. A. den 1 Nov. bar Fruerpigen paa „Ilved" en Bødkers Barn af Viflef ibid.

S. A. bar Frøken Gesse Marie (Brüggman fra Elved) et Barn i Veflinge Kirke. Der staaer desuden ogsaa i Kjøbeskov her i Sognet et gammelt Klædeskab med Aarstallet 1744 og Gaardens daværende Eier Søren Mortensen Haderups og hans Kone Elisabeth Nissens Navne; hvilket fortjener at anmærkes, ikke blot fordi han selv var en mærkelig Mand (see 1754), men ogsaa fordi han var en Søn af den Assessor Morten Michelsen, der ifølge Sagnet spillede 3 Herregaarde, og blandt disse Dallund, bort og tilsidst ikke beholdt Mere end Bondegaarden Kjøbeskov tilbage (see Rug. 3, 1, 22).

1745 den 20 Jan. havde Jens „Handskemager" et Barn i Bogense Kirke, og Erik „Handskemager" samt Jørgen „Handskemagers" Hustru vare Fadd. S. A. den 28 Juli blev ibid. døbt Anders Soffrensen „Hestemøllers" Søn. S. A. den 30 Juli bar „Fru" Tenners Søfren Holstis Barn ibid., og s. A. døde der 15 i Bogense.

S. A. den 28 Dec. døde Greven paa Gyldensteens Frue Maurice Margrethe Grevinde af Nassau Oranien i Kjøbenhavn, 75 Aar gammel.

S. A. bortfæstede Generalmajor Gramboe paa Sandagergaard 1 Huus i N. Esterbølle.

S. A. den 7 Mai blev Philipi Farineri, „forrige Gipsmesters," Hustru af Bøgelund paa Sandager Kirkegaard, 42

---

nedstammede fra Biskop Kingo, antoges han for at være Adelsmand (skjøndt Adelskabet egentlig ophørte med Biskop Kingos Død 1702, da han ingen Børn efterlod sig), og hans yngste Søn Skræder Jens Otto ved Rugaard skal endogsaa paa Grund heraf være bleven fritagen for Kystmilicen.

Aar gammel, begraven. S. A. den 16 Juni blev Sognepræsten i Guldberg Hans Christian Schierns og Hustru Catharina Margretha Suhrs Søn Iver Hans Phillip baaren af høiædle og velb. Fru Oberstlieutenantinde Hagedorn paa Haritzlefgaard, og Fadderne vare høiædle og velb. Frøken Grüner (fra Margaard), Hr. Capitain Grambov (fra Sandagergaard) og Sgr. Niels Henriksen paa Gyldensteen. S. A. den 3 Juli blev Forvalter paa Gyldensteen og „Consumptionsforpagter" Sgr. Niels Henrichsens Hustru Mad. Maria Elisabeth Tommerup i Sandager Kirke begraven ved Siden af hans første Hustru Constance Bolt (jfr. 1734). S. A. Dn. 18 p. Tr. bar Huusholdersken paa Sandagergaard Else Catharina Monsilius (jfr. 1744) Hans Fyhrs Datter (af N. Esterbølle) ibid.

S. A. den 22 Juni blev et Barn fra Eilby i Sognets Kirkegaard begravet, som i sit 3die Aar var druknet i Forældrenes Leergrav, som var kastet i deres Gaard; hvorfor Konen ogsaa Dn. 8 p. Tr. stod aabenbare Skrifte. S. A. Dn. 21 p. Tr. bar Gartner Msr. Rojer (formodentlig hans Hustru, skjøndt det ogsaa kort efter blev Skik ved Gyldensteen, at Mandfolkene bare Børn) fra Gyldensteen Sergeant Qvirlings Søn af Eilby, og Stud. Msr. Søren Margaard paa Gyldensteen var blandt Fadderne.

S. A. Dn. 2 p. Epiph. bar i Øre Kirke Mad. Lachmans Datter et Barn fra Øre, og Dn. 4 p. Epiph. et Ditto. Dn. 9 p. Tr. blev Forpagteren paa Øregaard Jørgen Jørgensens Datter ibid. frembaaren af Anne Kirstine Holms, og Msr. Mads Hvid var Fadder.

S. A. Dn. 9 p. Tr. bar Jomfru Nellemand fra „Elved" Degnen (Grams) Datter i Haarslef, og (hendes Fader eller Broder) Forpagter Sgr. Nellemand fra Elved stod Fadder.

S. A. den 27 Octob. blev Sognepræsten (i Haarslef) Hr. Melhophs Datter Catharina Vielandt døbt (som altsaa var opkaldt efter hans første Kone), og blandt Fadderne Hr. Hans Hvid fra Eilby.

S. A. Dn. 17 p. Tr. blev en Piges uægte Barn fra Maderupgaard i Særslef Kirke døbt og til Barnefader udlagt Prebjorn, forhen Ladefoged paa „Elvid."

S. A. kjøbte Oberst Holsten paa Langesø et Boel i Fastrup for 96 Rdl. 4 Mk. og af Odense Hospital endeel Gods i Vigerslef Sogn for 2093 Rdl. 2 Mk.; ligesom det ogsaa hedder om ham i Atl. 6 Pag. 631, at han lagde 25 Tdr. Hartkorn under Hovedgaarden (hvilket dog i Præsteindberetningerne af 1690 tilskrives Jochum Buchvald); men s. A. afgik han ved Døden, 72 Aar gl., og skal have efterladt sin Søn Kammerjunker Adam Christoffer Holsten, der nu som Stamherre tiltraadte begge Godser, 80,000 Rdl. til at ombygge Langesø for, hvis Bygning i hans Tid var meget brøstfældig. Denne Stamhusets nye Eier Adam Christoffer v. Holsten var født den 18 Sept. 1717, studerede i sin Ungdom i Kiel og Kjøbenhavn, blev 1739 Capitain af Infanteriet, reiste derpaa udenlands i 3 Aar i Tydskland, Frankrig og Holland og blev efter sin Hjemkomst 1743 Kammerjunker og 1745, som sagt, Stamhuusbesidder. Hans Fader Godske Ditlev v. Holsten havde forresten endnu for sin Død paa et af ham i Vigerslef Kirke oprettet herskabeligt og med hans fædrene og mødrene Stamtræ prydet Pulpitur ladet følgende for Slægtens Genealogie og Historie høist vigtige Inscription anbringe: „Sandfærdig og beviislig Genealogie over v. Holstens Genealogie for Efterkommerne: den Første, som findes i Genealogien i nedstigende Linie (altsaa A) var Rudolph v. Holsten af det Huus Werafeldts i Franken, som var Oberst-

lieutenant under Kredstropperne og var gift med en v. Dassel. Deres Søn (B) var Johan v. Holsten, Obrist under Keiser Carl den 5, gift med en v. Bethusen udi Franken. Deres Søn (C) var Arendt v. Holsten; han var den Første, der satte sig til at boe udi Holsteen paa sin Gaard Vinsen, var Oberst i den nederlandske Krig, og som han da med Flere af den holsteenske Adel havde forstrakt den berømte Stad Antwerpen en stor Sum Penge og reiste derhen at indfordre disse Capitaler, døde han sammesteds og blev der begraven. Han var gift med en v. Halle. Deres Søn (E) var Claus v. Holsten, Herre til Botternhøvede i Holsteen. Han var først Major under Kongen af Sverrig i Bataillen ved Nordligen, siden Oberstlieutenant under Churfyrst Georg Wilhelm til Brandenborg i den polske Krig, gik siden i Tjeneste hos Kong Chr. 4 af Danmark og blev saa ved det svenske Indfald i Holsteen ihjelskudt paa sin Gaard tilligemed sin Tjener og ligger begraven i Hohen-Westedt Kirke. Han var gift med en v. Hoenen. De efterlode sig 4 Sønner, af hvilke den ældste (F) var Adolph Hans v. Holsten, Herre til Gjeldskov og Langesø, kongl. Maj.s velbestalter Justits- og Hofraad, Amtmand over Tønder, Apenrade og Lygomkloster, en gudfrygtig, redelig og lærd Mand. Han var den Første, der satte sig til at boe i Fyen Aar 1667; var gift 2 Gange, først med hans Excell. Hr. Geheimeraad og Overhofmarskalk Dionysii v. Podewits til Gramgaard hans Datter, høiædle og velb. Fru Anne Margrethe v. Podewits; siden med høiædle og velb. Fru Ide Rathlau af det Huus Gehrby i Holsteen. Dette sidste Ægteskab haver Gud velsignet med 4 Sønner og 1 Datter. Han døde den 2 Jan. 1694 paa Langesø i sin Alders 64 Aar, og hans høielskelige Frue Ide Rathlau d. 24 Dec. 1700 i sin Alders 56 Aar. Hans ældste Søn (G 1)

var Christian Adolph v. Holsten, Herre til Findstrup, Oberst over det kongl. Livregiment Dragoner, stod i kongl. Krigstjeneste i 23 Aar, først ved Fodgarden i Kjøbenhavn, siden ved Livregimentet Kyraserer i Brabandt, hvilket han commanderede en Chef og i alle Occasioner ved sin Conduite og Tapperhed gjorde sig berømmelig og elsket hos Alle, baade Høie og Lave, ved den ganske allierede Armee, indtil han 1710 af hans kongl. Maj. blev indkaldt og beskikket til Oberst over det kongl. Regiment Dragoner og blev skudt for samme Regiment den 10 Marts s. A. ved Bataillen i Skaane. Sal. Hr. Adolf Hans v. Holstens anden Søn (G 2) var Adolf Sigvart v. Holsten, Herre til Gjeldskov, kongl. Majs velbestalter Major ved Infanteriet; gjorde adskillige Felttog udi Ungarn og Polen som Generaladjutant, indtil han i Aaret 1701 blev gift med høiædle og velb. Jomfru Ide Scheel, sal. Etatsraad Jørgen Scheel til Broholms elskelige Datter, efterlod sig 8 Børn, 3 Sønner og 5 Døttre, og døde paa sin Gaard Gjeldskov i Aaret 1718 den 29 Juli. Sal. Hr. Hans v. Holstens tredie Søn (G 3) er Godske Ditlev v. Holsten, Stamherre til Holstenshuus, som blev erigeret af ham til Stamhuus 1723, og Herre til Langesø, kongl. Majs velbestalter Oberst af Infanteriet; er født paa sin Fædrenegaard Gjeldskov 1674 den 23 Febr.; har staaet i vor allernaad. Konges Krigstjeneste baade her i Riget og i Brabandt i 20 Aar og imidlertid uden arvelige Midler og beslægtede Venner alene ved Guds Bistand avanceret fra den ringeste Militairgrad til høiere Charge; tog saa sin Dimission 1710 og giftede sig med den høiædle og velb. Jomfru Elisabeth Sophie v. Knuth, hans Exc. Hr. Geheimeraad Eggert Christoffer v. Knuths Datter; samme deres Ægteskab var af Gud velsignet med 12 Børn, som ere salige i Herren hensovede, saa nær

som en Søn Adam Christoffer og 3 Døttre, den ældste Frederike Sophie, den anden Ane Margrethe og den tredie Ane Sophie v. Holsten. Sal. Hr. Adolph Hans v. Holstens 4de Søn (altsaa G 4) er Frederik v. Holsten, Hofmarskalk og Jægermester ved det Eutinske Hof, og lever endnu ugift. Sal. Hr. Adolf Hans v. Holstens eneste Datter (altsaa G 5) er Jomfru Anne Margrethe v. Holsten, Canonisse i det høiadelige Stift og Kloster Pretz i Holsteen. „Hertil haver Herren hjulpen; han hjelpe fremdeles! Amen!"

S. A. lod Generallieutenant Grüner Margaard i italiensk Smag ombygge, og man har endnu fra den Tid et Prospect af den i fransk Smag anlagte Hauge (et Slags Haugeanlæg, der af Etatsr. Molbech i Skand. Naturforsk. Forhandl. 1842 Pag. 627 sq. tages i Forsvar mod vor Tids maaskee altfor ubillige Domme).

S. A. den 11 April blev Sognepræsten i Vigerslef Hr. Christen Westergaards Søn Jørgen døbt, og blandt Fadderne Hr. Oberst Holst (fra Langesø). S. A. den 13 Juli blev en Pige af Bankehuset paa Vigerslef Kirkegaard begraven og lagt „Norden Kirken" (ɔ: i de Fattiges og tildeels ogsaa Selvmordernes Jord; paa de Steder, hvor Vaabenhuset er i Syd, men ellers netop det Modsatte). S. A. den 10 Dec. blev Oberst Holstes Liig fra Langesø indsat i Vigerslef Kirke, som døde den 25 Nov.

S. A. sælger Oberst Brüggmans Enke Elved til Provst Wedel fra Munkebo.

S. A. testamenterede Capitain Peter Frederiksen 500 Rdl. til Søndersø Hospital (Hofm. F. 5 Pag. 315-16). S. A. den 30 April bleve velb. Justitsraad Scheel paa Arreskov og Frøken Fineck paa Dallund copulerede.

S. A. (eller rettere 1745-46) var der Qvægsyge her paa

Egnen, hvorom det hedder fra Ore, at der kort for samme viste sig et Riis (ɔ: en Komet) paa Himlen af Skikkelse som et kort „Slyde=Riis," i Anledning af hvilket en Sang blev forfattet, hvis første Vers lod saaledes:

Det er en Faders Viis — han viser Barnet Riis,
at det skal lydigt være — og hannem ei vanære;
naar det saa hannem lyder, — han Riset sønderbryder.

Fra Eilby fortælles der, at af de 2 bekjendte Qvægsyger (1745=46 og 1769=70) var den første her paa Egnen den betydeligste, og som Ex. kan tjene, at nogle Karle her fra Sognet vare tilsagte til Hove paa Gyldensteen forat flaae døde Kreaturer og flaaede da paa en Dag 14 Stkr.; men medens de hermed vare i Arbeide, døde der endnu 2, som de nu ogsaa skulde flaae; men da de befrygtede, at det paa den Viis aldrig fik Ende, listede de sig bort, da de meente for den Dag ikke at kunne taale mere af det Slags Arbeide. Forresten vare der ogsaa ved Gyldensteen anlagte saakaldte Sygehuse, hvis Bestemmelse det var at affondre de friske Kreaturer fra de syge; ogsaa blev der siden fra Gyldensteen fordeelt Kreaturer omkring hos Bønderne, hvor disses vare uddøde; thi ogsaa hos dem døde de saa hyppigt, at i en Gaard i Lunde paa et eneste Døgn endogsaa 3 kreperede. Fra Vigerslef fortælles, at i denne Syge (som dog ofte forvexles med den af 1769) vare der paa flere Steder paa Langesø Mark byggede Sygehuse for Kreaturerne i Form af Tørvekuber; saaledes var der f. Ex. et sligt Sygehuus for Langesø Kreaturer i Rode Mølles Birkeløkke, og der er endnu et Slag eller Fordybning, hvor de døde Kreaturer bleve nedgravede, og hvor Jorden, maaskee netop deraf, skal være særdeles god. I Margaards Skov skal der ligeledes i denne Tid have været bygget over 15 Jordhuse for de syge Krea=

turer. Forresten gjorde mange sig den Tid stor Fordeel ved at reise til Jylland og der kjøbe Køer paa de ubesængte Steder, dem de siden i dyre Domme affatte her i Fyen for en Priis fra 30 til 40, ja! efter Andre saagar fra 50 til 70 slette Daler for Stykket (hvilket paa en Tid, hvor en halv Snees Aar forud (see 1733) en Stud kun kostede 9 slette Daler, maatte ansees for en uoverkommelig Priis). Fra Veslinge hedder det ligeledes, at den første Qvægsyge var den værste, og i den uddøde næsten alle Kreaturer: paa Vædelee døde de saa nær som 2; paa Elvedgaard bleve der af 120 kun 13 Hoveder tilbage; paa Rugaard døde der 70; kun Henrik Vædles Kones Forældre, som boede i Elverød, misstede slet ingen, hvilket man tilskrev deres Godgjørenhed mod Fattigfolk. Forresten skal Sygdommen have været saa smitsom, at det endogsaa var forbudt Folk fra besængte Steder at komme til Egne, hvor Sygen endnu ikke var udbrudt.

Gaardens næste Eier var saaledes Claus Wedel, Præst i Munkebo og Provst i Bjergeherred. Han var ifølge en Series pastoralis, jeg eier, født i Nustrup Præstegaard i S. Jylland 1669, blev Sognepræst i Munkebo 1696, var Præst her over i 51 Aar (og altsaa Jubellærer) samt Provst over i 30 Aar.[1]) Han roses for sin Sparsommelighed hos

[1]) Ifølge Atl. 6 Pag. 568 hed hans Fader Johan; han selv var Præst i 53 Aar, døde som Consistorialraad 1748, 79 Aar gammel, og blev begraven i Munkebo Kirke. Ifølge Præsteindb. af 1755 blev han Præst 1695 og Provst 1713; jfr. forresten Treschows Jubellærere Pag. 337 og den haandskrevne Fortsætt. af Blochs f. Geistl. Hist., hvoraf et Udtog siden skal indføres.

Malling og blev, som der fortælles, rig ved sit Fiskeri, idet han lod Landet kjøre omkring med Fisk; især havde han en udmærket Passion for Aalefangsten (hvorom man har en morsom Anecdot, der angaaer hans Strid med hans Degn paa Prædikestolen i denne Anledning), og man kaldte ham derfor i en Tidsalder, hvor Ogenavne vare høist sædvanlige, i Almindelighed „Aaleprovsten." Han giftede sig som Enkemand paa 61 Aar d. 21 eller 22 Juni 1729 med en 20 Aars Pige Ane Elisabeth Amalia Berg, Datter af Sognepræsten i Svindinge Hr. Jacob Berg [1]) og født d. 30 Juli 1708. Hun vilde nødig have havt ham, da han var saa gammel; men hendes Fader, som var en streng Mand, knusede hendes Rok, som hún sad og spandt paa, da hun gjorde Indvendinger mod Giftermaalet, og sagde, at han vilde gjøre ligesaa ved hende selv, dersom hun ikke tog ham; og saaledes blev hun — Provstinde. 1731 d. 29 Juli fødte hun ham deres eneste Søn Jacob Wedel. 1740 hellig 3

---

[1]) Jacob Berg, født i Wahren i det Meklenborgske d. 23 Sept. 1677 af Faderen Johan Berg, som siden blev Brygger i Kjøb. Han deponerede fra Frue Skole i Kjøb. 1700, lagde sig efter de orientalske Sprog, blev Sognepræst i Svindinge 1707, Provst i Gudmeherred 1719, laa i Proces med Kammerherre Niels Juel til Taasinge, skal have søgt Bispestolen efter Lodberg (altsaa 1731-32) og døde 15 Marts 1750 (Blochs f. Geist. Hist. Mscr.). Han var kyndig i Medicinen (altsaa hvad Bønderne par excellence kalde: „en klog Mand") og efterlod sig det største Bibliothek paa den Tid i Fyen. Han var gift 1) med Anne Lerche, født c. 1647 og død d. 7 Marts 1689, en Datter af Anders Madsen Lerche, Sognepræst i Svindinge, som igjen var en Søn af Mads Pedersen Lerche, der var Sognepræst i Nyborg, og saaledes var hun et Næstsødskendebarn til vor berømte P. F. Suhms Moder; 2) med E. M. Brønner fra Kjøbenhavn, der siden som Enke giftede sig med en Tobaksfabrikør i Sønderborg paa Als, men opholdt sig siden i Trondhjem.

Kongers Aften brændte deres Præstegaard efter et foregaaende Varsel (som den Tid brugeligt var) ganske til Kul, og blot Indskriften over Doren: „pietas ad omnia utilis" var ei engang sveden. (Forresten eie vi endnu et gammelt Egetræes Klædeskab med Billedhuggerarbeide paa, som den Gang blev reddet ved at styrtes ud igjennem Væggen). 1745 kjøbte han Herregaarden Elved, blev 1746 Consistorialassessor, men vedblev ligefuldt at være Præst i Munkebo og Provst i Bjergeherred indtil sin Død, som indtraf d. 19 April 1748. Oberst Godske Hans v. Brüggman til Ulriksholm og Østergaard (hvilken sidste Gaard, der ligger i Munkebo Sogn, han 1731 lod opbygge og tog der sin Alderdoms Bolig) samt hans Svigersøn Major Ulrik Frederik v. Heinen (til hvem han overlod Ulriksholm; hvorimod hans egen Søn Conferentsraad Caspar Herman v. Brüggman fik Østergaard i Arv, jfr. Atl. 3 Pag. 481, 482) skulle have havt megen Spas med den gamle Provst Wedel, der var deres Sognepræst (hvorom der fortælles heelt underlige Historier), og dem skal det ogsaa have været, der forførte ham til at ægte den dem beslægtede [1]) og af Gjeld betrængte Enkefru v. Brüggman ved Elvedgaard; et Skridt, som ellers en 76=aarig Mand vel neppe vilde have foretaget sig, og som han ogsaa strax efter bitterlig fortrød; thi Elvedgaard modtog ikke den nye Eier synderlig venligt, eftersom for det Første Godset, som fra Mai 1745 til Mai 1746 var under Nellemans Bestyrelse, saasom han selv vedblev at være Præst i Munkebo, istedetfor at Brutto=Indtægten ifølge den ved Kjøbet gjorte Beregning skulde udgjøre 2415—4—12, nu, Udgifterne fra=

---

1) Hendes afdøde Mand var nemlig Oberst Godske Hans v. Brüggemans Halvbroder.

dragne og altsaa i Netto-Indtægt, for det hele Aar blot udgjorde 676 Rd. 3 Mk. 11 ß. (hvilken nøsel Indtægt af en Gaard og et Gods, der havde kostet 36,580 Rdl.! Den gode Mand havde paa den Maade kun 2 p. C. af sine, formodentlig laante, Penge, dem han rimeligviis med 5 p. C. maatte forrente); og for det Andet indtraf den store Qvægsyge fra Juul 1745 til 1 Mai 1746; og da han, som han selv 1746 skriver, i samme havde mistet saavel paa Gaarden (hvor der af 120 Hoveder kun bleve 13 tilbage) som hos Bonden (det meste af) sit Qvæg og derfor atter var sindet at afhænde Gaarden, og Fru Brüggman, som nu boede i Sorø, havde forbeholdt sig Forstekjøbsret, saa tilbød han hende den nu atter tilkjøbs, hvorfor hun dog, som man let kan tænke, betakkede sig, og man hører heller Intet videre til Salget. S. A. (1746) udsteder han derimod sin Obligation til Landsdommer Bonde Simonsen paa 2000 Rdl. mod Pant i Gaard og Gods næst 12000 Rdl. (som han formodentlig endnu skyldte Fru Brüggman; og saaledes skulde hans hele Gjeld paa den Tid kun have været 14000 Rdl.). S. A. blev han Consistorialassessor. S. A. solgte han sin Gaard i Askeby paa 9—4—2—= til Kammerherre og Generalmajor Grüner paa Margaard for 369 Rdl., og s. A. lod han optage en Jordebog over Gaard og Gods, som allerede ved Salget i det Foregaaende er omtalt. S. A. og de 2 næstfølgende er Gjert Hjort (som altsaa maa have afløst Nelleman) Foged paa Elved. 1747 bortfæstede han som Consistorialassessor Hoveds Mølle med 2 Løkker (hvoraf den ene hed Tydes-Løkke) mod Indfæstning 60 Rdl. og 8 Rdl. aarlig i Landgilde, samt 1 Gaard i Veflinge paa 6—7—=—= og et Huus ibid. S. A. døde hans Forpagter Nellemans Kone paa Elved og blev i Veflinge Kirke begraven

(nemlig Mad. Lovise Charlotte Nelleman, født Kjeldberg, som var født 1725, gift 1746 paa Sorø Academie med Mogens Nelleman, Forpagter paa Elved, og død 1747 ibid. i Barselseng). 1748 bortfæstede Provst Wedel Huset Drehen i Veslinge og 1 Gaard ibid. paa 6—7—=—=, men døde s. A. d. 19 April; og vi have endnu her paa Gaarden som Reliqvier efter ham hans Stok, hans Pibefutteral og hans Klædeskab. Om denne Gaardens Eier og hans Familie [1]) har Provstens egen Søn, min Faders Halvbroder paa fædrene Side Hr. Krigsraad Wedel til Kjærsgaard og Holsegaard, for endeel Aar siden (nemlig 1807) tilstillet mig en Efterretning, som vel (da Manden allerede da var en 76=aarig Olding) laborerer af endeel Hukommelsesfeil, hvorpaa Hr. Prof. Thorup allerede i sine Efterretninger om Ribe Cath. Skole 8de Fortsætt. 1837 Pag. 76=77 (i Anledning af det Udtog, som deraf var indført i Eng. Univ. og Skole Annal. 1809 Pag. 1=4) har gjort opmærksom, men som jeg dog (om end ikke for andet, saa dog som et Exempel paa, hvor let den virkelige Historie ved Familiesagn i det Uvæsentlige forvanskes, men dog i det Væsentlige tillige oplyses) herved med Mandens egne Ord udforligen vil meddele: „Den berømte Historiograph Mester Anders Wedels Fader Søren Wedel var Borgemester i Veile. Om ham haves det Udmærkede i hans Opdragelsesmaade, at hans Sønner hver Aften maatte gjøre Rede for enhver den Dags Handling, Tanke og Foretagende;

---

[1]) der egentlig burde skrive sit Navn med et enkelt V, da den har sin Oprindelse og sit Navn fra Veile, der i gamle Dage kaldtes Vedle og Vedel; hvorimod den grevelige Familie af samme Navn skriver sig med et dobbelt W, fordi den har sit Tilnavn af det tydske Slot Wedel.

de usfyldige Tanker og Foretagender bleve bedre forklarede og oplyste for dem; for Ulydigheds og gode Sæders Feil, som de tilstode, bleve de tilladte at revse sig selv næste Morgen; men dersom der opdagedes flere Feil i deres Opførsel end dem, de selv havde anmeldt, bekom de 7-dobbelt Revselse af Faderen med Riis paa den bare Krop. Mester Anders S. Wedel har forresten havt den Lykke, at hans Liv og Levnet temmelig nøiagtigt er optegnet i det Kjøb. historiske Magazin [1]); sammesteds gjøres den Anmærkning, at han som Hofmester var 2 Aar yngre (læs: ældre) end hans Discipel Tyge Brahe, og derfor formodes, at han reiste udenlands med ham som Reiseselskaber og ikke som Hofmester. Vistnok har Wedel havt egne Midler at kunne spæde til af paa Reisen, og Brahes Kasse, som yngste Søn af 11 Sødskende, formodentlig været i maadelig Forfatning; ei heller vilde en gammel Hofmester have tilladt (?) Brahe at lade sin Næse afskære i Rostock i en Duel af Parsberg; men mine Familieefterretninger udgive dog Wedel for Brahes Hofmester og Wedels Venskab for Brahe som Aarsag til den Unaade og Forfølgelse, Wedel senere maatte udstaae; thi man kan vistnok ikke ansee det for Forfremmelse, fra kongl. Confessionarius under Kong Fred. 2, Professor ved Universitetet, kongl. Historiograph 2c. at blive ansat som Canonicus i Ribe med Titel af Domprovst. [2]) I Ribe anlagde Wedel et yp-

---

[1]) Herved menes Gl. D. Mag. 2 Pag. 174, 175, 176, 185, 241, 309, 320.

[2]) Skjøndt Forfatteren siger, at hans Navn i Ribe Domkirke findes anført blandt Domprovsterne, nævner Terpag. Pag. 154 ham dog ikke som Præpositus, men vel Pag. 152 som Decanus; desuagtet tilkom Provstetitlen ham dog virkelig; thi den egentlige Præpositus ved Ribe Domcapitel var blot Provst i Harsyssel, men Decanus var derimod Provst i Vardsyssel; jfr. Terpag. Pag. 152 og 153.

perligt Bogtrykkeri for egne og Andres Skrifter, hvorved tjentes anseelige Midler, der satte Manden i Stand til ikke blot at lade sine 4 Sønner reise udenlands og give dem den bedste Opdragelse, men ogsaa at gifte sine 3 Døttre fordeelagtigt til vakkre Mænd af Talenter. Han var Forfatter til flere Skrifter og deriblandt til den danske Oversættelse af Saxo Grammaticus, til Liigprædikenen over Kong Fred. 2 (om hvis Anvendelsesord til de Tilstedeværende Forfatteren tilstaaer, at de i vore slebne Tider neppe lade sig undskylde uden af en Mand af saa streng Opdragelse, der maaskee endnu frygtede for 7=dobbelt Straf, dersom han undlod at sige Sandhed) og til Svend Tveskjægs Historie. Foran i sidstnævnte Bog har man Anders Sørensen Wedels Portrait og derhos hans Vaaben, inddeelt i 3 Dele, nemlig en Lilie, et Alter, hvorpaa offres et brændende Hjerte, og i den 3die Afdeling en Slange, som bider sig selv i Halen og skal afbilde Snildheden eller Tiden. Ved Lilien er anbragt et S., ved Alteret et D. og ved Slangen et T., der, hvorledes man end ordner Bogstaverne, dog stedse udtrykke en af Menneskets 3 vigtigste Pligter, nemlig: **Deum Sancte Timete!** eller: **Sanitatem Tuere Diligenter!** eller: **Tempus Dispensa Sapienter!** samt derunder (nemlig under Portraitet) et dansk Vers af Vadskjær; ligesom jeg ogsaa eier hans Portrait, hvorunder Kingo har anbragt et Æresvers. Han er forresten begraven i Choret af Ribe Domkirke ligefor Alteret under en stor og prægtigt udarbeidet Liigsteen midt under Chorets Hvælving; paa høire Haand (af samme) findes hans og 4 Sønners Portraiter i Legemsstørrelse og afmalede i Præsteklæder, ligesom hans 3 Døttre fortklædte med hvidt linned Liin paa Hovedet, som det nu bruges paa Christiansfeldt. Paa Pillen, hvor Opgangen er til Prædikestolen, findes paa en Steen=

tavle udhugget hans Vita med forgyldte Bogstaver, hvilket har været omgivet med en forgyldt Messingramme; men en Tyv, der troede, at den var af Guld, har, derved bedragen, borttaget samme.[1]) Af hans Børn vil jeg her kun henholde mig til den ældste Søn, som var Bage[2]) Wedel, Præst til Frue Menighed i Ribe. Denne arvede og fortsatte Faderens Bogtrykkeri, oplagde paany Faderens Skrifter og udgav lige=

---

[1]) Skjøndt det ligger udenfor mit Emne at berigtige de smaa Urigtigheder, der saavel her som andenstedes i Meddelerens Efterretning maatte forekomme, troer jeg dog ved denne Leilighed at burde meddele adskillige chronologiske Notitser, som jeg har stødt paa om bemeldte A. S. Wedel. Han var saaledes født d. 3 (Terp. siger d. 9) Nov. 1542 i Veile, deponerede fra Ribe 1561, reiste udenlands med Tyge Brahe 1562, derpaa atter udenlands paa egen Regning og tog da Magistergraden i Wittenberg 1566, blev kongl. Hofpræst 1568. Hans Fader døde i Aug. 1571; han selv blev Kannik i Ribe d. 13 Aug. 1571 (og ikke, som Nyerup siger, først 1580); blev trolovet d. 30 Sept. 1576 med Maren Svendsdatter, den kongl. Historiograph Mag. Hans Svannings Datter, med hvem han d. 30 Juni 1577 holdt Bryllup; men hans Hustru døde af Pest d. 29 Juli 1578. Han blev entlediget som Hofpræst 1580, men blev derimod kongl. Historiograph og s. A. d. 18 Sept. trolovet med Bispen i Ribe Mag. Johannes Lagonis Datter Mette, med hvem han holdt Bryllup d. 18 Sept. 1581. Han mistede sin Post som kongl. Historiograph 1594 og sit Decanat 1595, men blev dog ifølge Nyerups Forf. Lex. snart igjen restitueret (hvilket dog ifølge Nyerups Udg. af Wedel om den d. Krønike Pag. 72 sq. neppe maa forstaaes om det kongl. Historiographembede, ligesaalidt som om Decanatet i Ribe, eftersom Terp. Pag. 152 lader N. Krag tiltræde det efter Wedel og Jonas Venusinus efter Krag); men han var Kirkeværge for Ribe Domkirke 1603=4 og døde d. 13 Febr. 1616 (hans Skrifter opregnes hos Nyerup). Hans Enke døde derimod først 1633, og om hende see Mere i D. Mag. 3 Ræk. 1 Pag. 43=47.

[2]) Her, saavelsom andenstedes flere, maa istedetfor Bage læses Lage.

ledes selv Skrifter, af hvilke sidste jeg har seet et Exemplar af Paraphrasis over Davids Psalmer i 4to, indbunden i rødt Fløiel, forgyldt paa Snittet og dediceret til Rigshofmester Walchendorf med de Ord af Forfatterens Haand: „Dette Exemplar ombedes underdanigst i Naade at blive antaget af Rigshofmester Walchendorf fra Forfatteren B. Wedel." Bage Wedel giftede sig med en Søster af Bisp Svane, [1]) avlede med hende 7 Sønner og 4 Døttre og efterlod derhos hver Søn en (den Tid) meget stor Capital af 4000 Rdl. Disse 7 Sønner vare alle holdte til Bogen og alle klare fra Academiet i Aaret 1659 og vilde netop forlade Kjøbenhavn, som de Svenske kom for Byen; men deres Morbroder (Bispen) forelagde dem en anden Lectie: „Hvad vil I hjemme, Karle! her er Andet at bestille; den sidste By i Riget bør forsvares, saalænge nogen ærlig dansk Mand er i Live." De fandt Tiltalen ganske billig, besluttede at blive, og enhver af dem leiede sig nu et Værelse, tog den fattigste og dueligste Student ved Academiet paa sit Kammer, som de underholdt med Kost, Klæder, Vaaben og Alt, saalænge Beleiringen varede, og aabnede desuden deres Kasse for enhver hungrig Student, saalænge den vilde holde; og saaledes kostede denne Vinter min Farfader 2000 Rdl. og hans Helbred for bestandig. Aldrig har nogen Bisp i Sjelland havt (den) Indflydelse

---

[1]) Jeg (nemlig Meddeleren) eier selv Bage Wedels og Kones Skilderier: hun skildret i sit 36 Aar som en deilig Kone i Stadshabit med mange Guldkjæder og Ringe, sort Silke-Kontusse, sort Skjørt, hvidt Forklæde og paa Hovedet Christiansfeldter Mode; han derimod i Silke-Præstekjole, eget kort Haar, Hageskjæg og store Knebelsbarter, fyrige Øine og stærk af Væxt. Over Skilderiet ere Skyer malede, hvori staaer: Sursum! Hans Levnet findes forresten i Terp. Rip. C. p. 658, hvor man seer, at han allerede døde 1648.

paa de Studerende ved Academiet (som Biskop Svane), og det var vistnok Bispens Sostersonners Ædelmodighed og Penge, der forsikkrede Bispen de Studerendes Hengivenhed; og det var disse 7 Sostersonner, der satte ham i Stand til at virke med Kraft til Regentens og det kongelige Huses Fordeel endogsaa efter Krigen. Den ene af disse Brodre tilsatte Livet under et Udfald; de 6 andre bleve formedelst deres Fortjenester af deres Morbroder ved en given Leilighed forestillede for Kongen. Kongen spurgte dem, hvad de onskede, og Svaret var: „at tjene Kongen i hvad Post deres Tjeneste var meest fornoden; thi at de duede til Krigen havde de givet Prover paa under Beleiringen; at de duede til Lærerstanden kunde deres academiske Beviser forklare, og et civilt Embede ansaae de heller ikke for noget Hexeri." Folgen blev, at de alle 6 bleve kaldede paa een Dag til Præster i Ribe Stift, Torning Lehn i det Slesvigske, saa nær sammen, at ingen af dem havde 2 Mile at reise forat besoge sin Broder, og det med kongeligt Lofte at sorge for deres Efterslægt. Heraf reiser sig det Ordsprog, at det er ingen Kunst at blive forfremmet, naar man har Bispen til Morbroder; men det kunde maaskee her ligesaavel hedde, at det er ingen Kunst at blive Erkebisp, naar man har saadanne Sostersonner. I 4 Kirker i det Slesvigske har jeg seet deres og „Borns" Monumenter paa Præstelisten, nemlig i Nustrup, Dostrup, Maustrup og Spanninge." (Om de forskjellige historiske Urigtigheder i denne Familietradition see Thorup om Ribe Cath. Skole 8de Forts. for 1837 Pag. 76-77. Men endskjondt det ingenlunde er min Hensigt at tage en Tradition i Forsvar, hvori jeg selv erkjender endeel Hukommelsesfeil at være indlobne, maa jeg dog tilstaae, at jeg troer den i de væsentligste Dele turde have Ret; thi skjondt en anden

Mand af samme Familie (nemlig Pastor Wedel i Everdrup i sin indenl. Reise 2 Pag. 102) siger, at ikkun 5 af disse 7 Sønner bleve Præster, saa tilstaaer dog Thorup selv, at 6 af dem bleve Præster, og det i Nærheden af hinanden (kun ikke i eet Aar og langt mindre paa een Dag, hvilket formodentlig maa indskrænkes til, at de maaskee paa een Dag, nemlig da Biskop Svane præsenterede dem for Kongen, fik Løfte om ved indløbende Vacanceer at blive befordrede til Præster paa een og samme Egn, nemlig i Nærheden af deres ifølge det Nedenstaaende allerede til Præst befordrede Brøder). Man finder dem ogsaa alle 7 opregnede hos Terpager (R. C. Pag. 658-59) i følgende Orden: 1) Andreas, Pastor i Vilslef, som han allerede ifølge Thorup blev 1646, men kunde jo derfor gjerne have bivaanet Beleiringen af Kjøb., hvor saamange Reisende mod deres Villie ved denne Leilighed bleve indespærrede og tilbageholdte. 2) Johannes senior, Pastor i Andst, som han var ifølge Thorup 1660. 3) Severinus, Pastor i Rabsted, som han ifølge Terpager først blev 1670. 4) Johan junior, Pastor i Nustrup, som han blev ifølge Thorup 1659. 5) Bernhard, Capellan i Ribe, som han blev efter Thorup 1660. 6) Aegidius, Pastor i Brøns, som han blev ifølge Thorup 1663; og 7) Jørgen, som Terpager blot kalder Student, og som ifølge Thorup deponerede i Rostock 1659. Men endskjøndt denne Sidste vel desuagtet kunde have bivaanet Kjøbenhavns Beleiring, kan han dog, da han ifølge Thorup endnu levede 1670, ikke være den af Brødrene, der fandt Døden i et Udfald fra Kjøbenhavn, hvilket altsaa snarere maa have været en af Wedlernes ovenomtalte Contubernaler end nogen af Brødrene selv). „Den ældste (?) af disse Sønner var min Farfader Johan Wedel, om hvem er ikke Meget at sige, uden at han passede sit Embede (som

Præst i Nustrup) med yderste Flid, var i 33 Aar syg af Svindsot, [1]) som en Beleirings-Erindring, og havde (ɔ: nød) derhos den Naade fremfor andre Embedsmænd i det Slesvigske, at beværte Kong Chr. 5 i 8 Dage. Kongen blev indlogeret i hans Studerekammer, hvor han forundrede sig over at finde Præstens Armatur, bestaaende i Flint, Bajonet, Pistoler og Kaarde, og spurgte derfor i den Anledning Præsten, hvortil han brugte disse Vaaben. Men Præsten svarede, at han havde brugt dem til det kongl. Huses Forsvar, saalænge det gjordes fornødent, og opbevarede dem nu som en Paamindelse for sine Børn og Børneborn om deres Pligters Jagttagelse ved en lignende Leilighed, „den Gud i Naade afvende!" Han havde ægtet Enken paa Stedet, der sørgede for Huusholdningens Bestyrelse og Børnenes Opdragelse, som hun udførte med beundringsværdig Forstand og Flid. Hun havde i dette sit Ægteskab 4 Sønner og 1 Datter, hvoraf hun lod 3 Sønner reise udenlands, 2 som Theologer og den 3die paa Beriderkunsten og andre Krigsøvelser. Hendes Navn var Dorthea Ollegaard Alefelt, en Alefelt paa fædrene og en Rantzau paa mødrene Side; hun blev gift i sit 14 Aar med Præsten Hjort i Nustrup og var Moder til en Søn Kay Hjort, inden hun var 15 Aar gammel. Hendes første Mand blev dræbt af de Svenske, idet han under Anførsel af Forvalteren paa Gramgaard tilligemed sine Sognefolk søgte paa bemeldte Gaard at gjøre de Svenske Modstand eller i det Mindste forsinke deres hastige Fremrykken ind

[1]) Det var altsaa ikke den saakaldte „galopperende" Svindsot; og Udtrykket, der falder noget besynderligt, vil vel ikke sige andet, end at han lige fra Beleiringen af var svagelig, og at denne Svagelighed omsider endte sig med en Svindsot.

i Riget, at Landets Børn kunde faae Tid til at samle sig, som dog ei skete forend under Hans Lindenovs (eller maaskee snarere Hans Friises, jfr. D. Mag. 4 Pag. 148 sq.) Anforsel paa Clausholm. Imidlertid havde denne Modstand den Virkning, at Gramgaard tabte sin Forvalter, Nustrup sin Sognepræst og alle sine Beboere paa 3 nær. Præsteenken maatte skjule sig i Moser, Heder og Skove med et 3 Dage gammelt Barn, og Omegnen led utroligt af Blodgang, der var Virkningen af den paafolgende Hunger. Det var altsaa en lykkelig Omstændighed for de 6 Wedler, at de kunde leve af egne Midler, indtil deres Sogne bekom nye Indvaanere, der kunde føde deres Præster. Præsteenken blev forresten meget gammel og holdt Huus saavel for sin sidste Mand som for hans ældste Søn der paa Stedet indtil sit 100 Aars Alder, og det med megen Berømmelse. Over hende og sidste Mand er lagt i Nustrup Kirke i Choret en prægtig Liigsteen.[1]) Hendes ældste Søn ved (den, ifølge Wedel i Everdrup 2 Pag. 102, 1692 afdøde) Johan Wedel, nemlig Lage eller Lave Wedel, som han der paa Egnen endnu med Berømmelse kaldes, blev ifølge det kongl. Løfte fra sin Udenlandsreise hjemkaldt at blive Præst efter sin Fader i Nustrup. Egentlig reiste han paa det theologiske Studium, men havde gjort sig det til en Lov paa sine Reiser at indlogere sig hos de berømteste Kunstnere i enhver By, hvor han saaledes omsonst lærte sine Verters Haandværk. Han kunde puste Glas, slibe og polere

---

[1]) Formodentlig er hun den Provstinde Wedel, der ifølge Wedels indenlandske Reise 2 Pag. 103 stiftede et Hospital ved Kirken i Nustrup ifølge et Løfte, hun under Krigsurolighederne havde gjort, og til den Ende solgte sin lange og svære Guldkjæde, som i Feidetiden havde været nedgravet i Jorden, forat opfylde dette sit Løfte.

Glas, brænde Tegl og arbeide som Kunstner i alle Slags Metaller. Efter Provst Dyssels Indenlandsreise er han første Stifter af de om Flensborg værende Teglbrænderier, der nu ogsaa have udbredt sig til Jylland. Han var 3 Gange gift, havde 9 levende Børn, efterlod betydelig Velstand og et fordeelagtigt Eftermæle og har endeel endnu levende Børnebørn i geistlig Stand. Han døde i sit 80 Aar. Den anden af Johan Wedels Sønner var Claus Wedel, født i April 1669, dimitteret fra Haderslef Skole 1685 og reiste s. A. til Academiet i Wittenberg, hvor han tingede sig i Information, Logi og Kost i Prof. Dassovs Huus, hvor Intet taledes ved Bordet uden om lærde Materier, og det paa Latin. 1688 tog han Attestats i Kjøbenhavn med bedste Characteer; i et Par Aar havde han Prædikecondition hos en gammel Præst i det Slesvigske, der vilde have afstaaet ham sit Kald og sin Datter, hvorfor han dog betakkede sig og reiste paa et Besøg til sin Morbroder Kai Ahlefeldt, Herre til Hinsgavl i Fyen, og til sin Halvbroder Kai Hjort paa Ulrichsholm. Her blev han kaldet til Præst i Munkebo af en Brüggman, der paa den Tid var paa en Udenlandsreise i Italien; hvilket Kald han dog først undslog sig for at modtage for Kaldets Ringheds og Præstegaardens Brøstfældigheds Skyld, men siden lod sig overtale af Bispen og saaledes 1695 blev Præst i Munkebo, hvor han ved sine i Udlandet erhvervede Kundskaber og sin store Flid i Hast erhvervede sig Formue, der satte ham i Stand til at fortjene sig en Plads i Mallings store og gode Handlinger blandt de Ædelmodige; en Plads, han fortjente i flere Tilfælde end dem, Malling har faaet Kundskab om. Hans første Kone var en Præstedatter paa Stedet og tillige Præsteenke, 60 Aar gammel, med 5 uopdragne Børn, hvis Opdragelse han besørgede, og hvis Lykke

han fremmede tilligemed deres Børns Opdragelse og Velfærds Befordring. En Stifdatter af ham var saaledes gift i Laaland med en Præst, som tilligemed hende døde, efterladende sig 11 smaa Børn, som hjelpeløse bleve ham tilsendte paa en Haugevogn, og dem han alle tog imod, opdrog dem vel og befordrede deres Lykke. 1728 giftede han sig anden Gang med min Moder Ane Elisabeth Amalia Berg, en Provstedatter fra Svindinge af megen Dyd og Fornuft, med hvilken han avlede mig (Krigsraad Jacob Wedel til Kjærsgaard og Holsegaard), som blev født den 28 Juli 1731. Provst og Consistorialassessor Claus Wedel gav denne sin eneste Søn en ligesaa haard og streng Opdragelse, som hans Forfædre havde givet deres Børn: han lod ham fra hans 7de Aar bade sig i frusset Vand, gaae lige af Sengen nøgen i Snee til Halsen om Morgenen, tillod ham ikke at ligge i Varme, at drikke noget Kraftigt, at spise eller drikke noget Fremmedfødt (eller Indført), [1]) ikke at klædes i Andet end Hjemmegjort; anholdt ham til strengt Arbeide og tillod ham ikke at more sig med Andet end med Videnskaber og med nyttig Haandgjerning. Hver Søndag Eftermiddag maatte han læse 10 Capitler i Bibelen og høre derover en forstaaelig Forklaring og bekom derfor 1 Skilling; bleve nu disse (Præmier, altsaa 52 ß. om Aaret) [2]) til Goddædigheds Handlinger anvendte, saa blev Kassen heller aldrig tom. Vel sandt, denne

---

[1]) hvortil endnu henhørte Forbud mod Nydelsen af Blod eller alle af Blod tilberedte Spiser, som jeg mindes sal. Krigsraaden har fortalt mig at have været en ufravigelig Regel for ham og for alle hans Forfædre.

[2]) med mindre det var, hvad som snarest er at formode, for hvert Capitel 1 Skilling.

Dreng var ikke altid sund i sin Ungdom; men i de modnere Aar kjendte han ikke Sygdom, var ufølsom mod strengt Veir og havde ingen Vanskelighed ved at tilfredsstille sine Ønsker og Begjerligheder; thi han attraaede Intet uden det, som Naturen krævede til Livets Ophold, og er derfor en af de rigeste Mænd i Landet, da han har lært, at den er den rigeste, der begjerer og trænger mindst, og ikke den, der eier meest. Assessor Wedel døde 1748 efterat have været Præst i 53, Provst i Bjergeherred i 50 og Senior blandt Stiftets Provster ved Landemodet i 40 Aar. Han forsømte aldrig nogen Sognedag om Vinteren at besøge Sognets Skole og at undervise Ungdommen, var vel begavet i sine Embedsforretninger og var derfor elsket og æret af sine Sognebørn." (Saavidt gaae Provstens egen Søn Krigsraad Wedels meddeelte Familieefterretninger. I de Blochske Saml. til d. f. Geistl. Historie findes derimod følgende Efterretning om Hr. Claus Wedel: Han var født i Nustrup Præstegaard, Gramherred, Riber Stift. Faderen var Hr. Hans Laugesen Wedel, Sognepræst sammesteds, og Moderen Dorothea Ollegaard v. Ahlefeldt (en Datter af Hr. Claus v. Ahlefeldt og Enke efter Hr. Mag. Peder Hjort, en Formand af Hr. Hans Wedel), som døde 1726 i sit 90 Aar. Hans Farfader var Mag. Lauge Wedel, Sognepræst til Catharinæ Menighed i Ribe, født 1592 og død 1648; hans Farmoder var Lisbeth Hansdatter, en Datter af Hr. Johannes Mauritii, Provst og Sognepræst i Tønder. Hans Farfaders Fader var den berømte Mag. Anders Wedel, kongl. Hofprædikant og Historiographus; hans Farfaders Moder var Mette Hansdatter, en Datter af Mag. Hans Laugesen, Biskop i Ribe, og Dorthe Hansdatter (Datter af Mag. Hans Tausen, som ogsaa var Bisksop i Ribe, see den Wedelske Genealogie hos Zwerg Pag.

494). I Aaret 1696 blev Hr. Claus Wedel af Bispop Dr. Th. Kingo indviet til Sognepræst i Munkebo. 1713 blev han Provst i Bjergeherred. 1740 hell. 3 Konger Aften afbrændte hans Præstegaard. 1746 (?) kjøbte han Elvedgaard og Gods og blev s. A. Consistorialassessor og døde som Jubellærer den 19 April 1748. Han var to Gange gift: 1) med begge sine Formænds Enke Sophie Clausdatter, som var en Datter af Claus Hansen Naskov (Fabritius), der den $\frac{30}{12}$ 1640 blev ordineret til Sognepræst i Munkebo og døde (myrdet af de Svenske) 1659, 47 Aar gammel. Hun havde været gift: 1) med Claus Nielsen, Sognepræst i Munkebo, født 1631 og død den 31 Marts 1684; 2) med Rasmus Jensen, Sognepræst i Munkebo og død 1696. Dernæst blev Hr. Claus Wedel gift 2) med Anna Elisabeth Amalia Berg (Datter af Hr. Jacob Berg, Sognepræst i Svindinge og Provst i Gudmeherred), som ved ham den 28 Juli 1731 blev Moder til Jacob Wedel, og som efter Hr. Claus Wedels Død indlod sig i nyt Ægteskab med Hr. Justitsraad og Landsdommer Bonde Simonsen (K. R.).

Hans Enke Ane Elisabeth Amalia Berg (der, som sagt, var en Datter af Sognepræsten i Svindinge og Provsten i Gudmeherred Jacob Berg og Ane Lerke (hvilken Sidste var et Næstsødskendebarn til vor berømte P. F. Suhms Moder), født 1708 og gift 1729) flyttede nu d. 22 Juli 1748, eller s. A. hendes Mand var død, med Alle til Elved og, — efterat Skiftet, — ifølge hvilket Provstens Søn Jacob Wedel fik 6666 Rdl. (egentlig tilkom ham kun 5284—2—12; men hans Moder lagde i Anledning af hans idelige Klager over Forurettelser endnu dertil en Gave af 1382—1—4, hvorved det ialt blev 6666) i Fædrenearv, — var sluttet, og hun s. A. havde bortfæstet 1 Gaard i Hemmerslef, Dretzen i

Beflinge samt 1 Huus og 1 Gaard ibid. og ladet optage en Conspectus over hver enkelt Mands Tilstand paa Godset, — giftede hun sig d. 18 Juli 1749 med en af sine Creditorer, (min Farfader) Borgemester og Landsdommer (siden Justitsraad) Bonde Simonsen, som den Tid eiede Torpegaard og Ringstedgaard og var bekjendt for en dygtig Embedsmand, en god Jurist og en heldig Pengenegociant. Det var nemlig siden Griffenfelds Dage for den Borgerlig-, ja! saagar Bondefødte ikke mere vanskeligt, som det den Tid kaldtes, „at gjøre sin Lykke ved Pennen;" derpaa have vi atter i denne Mand (eller i min Farfader) et talende Exempel. Han var født (eller egentlig døbt) d. 20 Sept. 1700 af fattige Huusmandsfolk i Haarslef Sogn. Hans Fader Simon Bondesen var en Huusmand, som boede i Eilskov; men hans Moder Bertha Nielsdatter skal derimod have været et Sødskendebarn til Justitsraad Bless paa Fraugdegaard. Deres Bryllup er saaledes anmeldt i Haarslef Kirkebog: „1688 anden Paaskedag bleve Simon Bundesen og Bertha Nielsdatter copulerede;" og om deres Søn Bonde Simonsens Daab hedder det samme Sted: „1700 den 20 Sept. blev Simon Bundesens Barn døbt ved Navn Bunde; Kirsten Degns holdt det til Daaben; Fadderne vare Aplone Pedersen og Ane Krokone" (altsaa, som det synes, ingen Mandsfaddere). Uagtet man nu deraf skulde slutte, at Simon Bundesen boede i Haarslef By, saa vil dog Familiesagnet, at han boede i Eilskov By, Haarslef Sogn, i et Huus paa denne Side Smedien, stod i Oberst Lützovs Dragonregiment, var Tjener hos Obersten selv og faldt i en Storm for Helsingborg i Skaane 1709. (1709 d. 13 Nov. blev Helsingborg virkelig indtaget (ɔ: besat) af de Danske (N. Saml. 2 Pag. 8); men da forefaldt neppe nogen Storm,

saasom det blot var „en aaben Flække;" men d. 10 Marts 1710 holdt de et Slag udenfor Helsingborg med de Svenske, og da faldt der 6000 Mand Danske, ibid. Pag. 8-9). Den ovenomtalte Krigsraad Wedel, der imidlertid i denne Henseende ikke saa ganske staaer til Troende, da han neppe havde noget godt Øie til sin Stedfader, meente derimod, at bemeldte Simon Bondesen ved denne Leilighed var deserteret, og det paa Grund af, at hans Søn Bonde Simonsen engang skulde have brugt den (vistnok lidet sønlige) Udladelse: „Min Fader var en Kjeltring, havde jeg nær sagt;" men dermed har han formodentlig, dersom det ellers er sandt, [1]) blot meent, — ligesom endnu Talebrugen er, — at han var en Prakker eller Stodder. Den saaledes faderløse Dreng havde imidlertid en Overkjørsel at takke for sin Fremtids Lykke; thi som han en Dag gik og legede med andre Børn paa Haarslef Gade, blev han overkjørt af en Kareth med 4 Heste for; og da Herskabet, som sad i samme, hørte hans Skrig, lode de holde og gave sig ikke tilfreds, før de fik Moderens Tilladelse til at tage ham med sig til Odense for der at lade ham curere. Dette Herskab skal have været en Commerceraad Christian Ulrich Bless, som skrev sig v. Bless (F. 6, Pag. 272, 284, 286) og altsaa maaskee var adelig. Han var først Postmester i Odense, siden, nemlig 1725 og 28, Raadmand i Odense (F. 6 Pag. 272), derpaa 1732, 39 og 47 Borgemester ibid. (F. 6 Pag. 284, 286; 5 Pag. 140), men 1748 Commerceraad og Eier af Fraugdegaard, hvor han døde 1751, og var

---

[1]) hvorpaa jeg dog storligen tvivler, da sal. Justitsraadens Stolthed endogsaa maatte have afholdt ham fra at bruge de Udtryk om sin Fader, som det ved denne Leilighed behagede hans Stedson at lægge ham, — den allerede længst Afdøde, — i Munden.

gift med Apotheker v. Westens Enke Elisabeth Becker, som døde 1741 (Atl. 6 Pag. 628 eller efter Mumme Pag. 275, 1749). Denne Mand sørgede virkelig trolig for min Farfaders Fremtids Lykke, og denne fulgte ham ogsaa stadigt Skridt for Skridt paa Forfremmelsens Bane; thi da Blesſ fra Postmester blev Raadmand, blev B. Simonsen Postmester; da Blesſ blev Borgemester, blev B. Simonsen Raadmand, og da Blesſ blev Herremand, blev B. Simonsen Borgemester rc. Andre sige derimod, at denne Begivenhed skete paa en langt anden Maade. Som han var 4 à 5 (Andre sige 8) Aar gammel, laa han nemlig engang og legede med andre Smaaborn paa Haarslef Gade (hvor han formodentlig gik i Skole), idet en Kareth med 6 Heste (altsaa i denne Henseende en forbedret Udgave af det forhen anførte Sagn, hvor Karethen kun havde 4 Heste) overkjørte ham, uden at han dog hverken af Heste eller Vogn tog den mindste Skade. Dette blev af hans Forældre antaget for et lykkeligt Varsel og et Tegn paa, at han var bestemt til noget Stort i Verden, og han blev derfor 8 (Andre sige 11) Aar gammel (altsaa formodentlig kort efter at hans Fader var falden i Skaane) sat i Huset hos sin Moders (Birthe Nielsdatters) Sødskendebarn Christian Ulrich v. Blesſ, som den Tid var Postmester i Odense, for der at øves i Pennen. Han var der i Huset Skriverdreng tilligemed Schrødersee, som siden blev Conferentsraad. 1716 blev han Skriverkarl og forestod Postvæsenet i 4 Aar som Fuldmægtig; 1720 blev han Postmester, og da der kom en Forordning, at ingen Magistratsperson maatte forestaae Consumptionen, blev denne Oppebørsel ham ligeledes (som Consumptionsforvalter) betroet. 1728 (Bircherod siger 1729) blev han Raadmand, og 1729 i Dec. blev han som Raadmand gift med Margrethe Sophie Haman,

Datter af Kjøbmand Christian Haman og Sara Østrup samt Enke efter Kjøbmand Peder Fugl, der døde 1728, 32 Aar gl.; selv døde hun derimod d. $\frac{23}{5}$ 1731, og med hende havde B. Simonsen en Datter Sara Simonsen, som blev født 1730 eller 31 og blev gift 1) 1748 med Regimentsqvarteer-mester Knud Belliger i Odense, som var født i Mai 1708, og med hvem hun havde en Datter Margrethe Sophie Belliger, gift 1776 med Ritmester Bolvig, som var født 1729; og derpaa gift 2) 1752 med Cancellieraad Hvalsøe, Tolder i Frederits, og ved ham Moder til Christiane Elisabeth Hvalsøe, født 1753 og gift 1776 med Provst Langhoff i Lyndelse. 1732 blev B. Simonsen 3die Borgemester samt By- og Raadstueskriver. 1739 nævnes han (formodentlig) som (3die) Borgemester (F. 6 Pag. 286). Ved denne Tid omtrent maa han ogsaa have kjøbt Torpegaard og Ringstedgaard i S. Næraa Sogn (Atl. 3 Pag. 479; 6 Pag. 638); thi han eiede dem ikke 1737, men derimod 1748 (Bl. 2 Pag. 83), og havde fra 1741 til 48 bortforpagtet dem til sin Broderson Simon Eilskov for 866 Rdl. aarlig. 1743 d. 11 Mai blev han som Borgemester i Odense beskikket til Vicelandsdommer i Fyen og Langeland, hvilket han var til sin Død (Atl. 6 Pag. 581; ligesom han ogsaa fra 1744 nævnes i Statscalenderen som saadan), men vedblev desuagtet en Tidlang at være Borgemester; thi 1747 nævnes endnu hans Velgjører v. Bless som første og han som 3die Borgemester (F. 5 Pag. 140), hvilket ligeledes 1748 er Tilfældet (ibid. Pag. 111); ja! i Statscalenderen nævnes han ligetil 1758 som Borgemester; dog skal han ifølge det Nedenanførte allerede 1750 have nedlagt Borgemesterembedet. 1748 bortgiftede han, som sagt, sin Datter Sara Simonsen til Regimentsqvarteermester Knud Belliger, hvorved den Synderlig-

hed (der maaskee ikke endda er saa sjelden) anmærkes, at der var en Correspondence uden Begyndelse og Ende mellem dem som Forlovede, og da de siden bleve gifte, kunde de ikke lide at see hinanden. Han havde desuden ogsaa med en Bondepige i Snestrup ved Odense en Søn Peder Knudsen, men døde faa Aar efter; thi hun var allerede d. 19 Juli 1750 hans Enke og 4 Aar efter sit Bryllup med ham atter gift paany. 1748 eiede hendes Fader endnu Torpegaard og Ringstedgaard (Bl. 2 Pag. 83); men da han derpaa 1749 ved Giftermaal med Consistorialassessor Wedels Enke blev Eier af Elved, skal han have solgt disse Gaarde (dem han derfor ikke mere eier 1755) forat betale endeel af den store Gjeld, der den Tid hvilede paa Elved. S. A. (1749) kjøber han 2 Gaarde i Skouby af Prof. Naurs Enke Pernille Mule, den ene paa 3—6—1—1 (som svarte i Landgilde 3 Tdr. Byg, 1 Td. Rug, 3 Rdl. Hovningspenge) for 64 Rdl. pr. Td. Hartkorn, og den anden paa 2—6—1—= (som svarte 10 Skpr. Rug, 1 Lam, 2 Gæs, 2 Skpr. Havre, 4 Høns, 24 ß Weritzpenge, 2 Rdl. Hovningspenge og ½ Pd. Lysegarn) for 69 Rdl. pr. Td. Hartkorn, altsaa for dem begge 434—3—7. S. A. blev der optaget en Jordebog over Godset, som i Intet er forskjellig fra den af 1745, uden at der i Eilskov mangler 1 Gaard paa 1—=—2—2 (som altsaa mellem 1745 og 49 maa være solgt), at fremdeles Gaarden i Askeby, som solgtes 1746, paa 9—4—2—= mangler, men at derimod de 2 Gaarde i Skouby paa 6—4 2—1, som kjøbtes 1749 (foruden den, han allerede eiede ibid., see 1745), ere tilføiede, og Bondergodset altsaa i det Hele taget blot 4—=—=—1 formindsket. S. A. optoges der ogsaa en Conspectus over Bondernes Tilstand og Forfatning paa Godset (et Document, der naturligviis er for vidtløftigt

at indføre). S. A. og næstfølgende er Ernst Braadt, som altsaa maa have afløst den Gjert Hjort, der var det 1746-48, Foged paa Elved, men afløses igjen 1750 af bemeldte hans Formand. 1750 d. 5 Juni tog Landsdommeren sin Afsked som Borgemester i Odense, og August Martfeldt indtraadte i hans Sted som første Borgemester. S. A. skal han have solgt en Gaard i Skouby paa 2—6—1—=. S. A. bortfæster han lille Label paa 1—5—1—2 og 1 Gaard i Eilby paa 10—5—1—2. S. A. seer man af en Hollændericontract, hvorved han paa 3 Aar bortforpagtede Hollænderiet til sin Frues Sødskendebarn (?) Niels Madsen Lerche (i den fratrædende Nellemans Sted, der i det Mindste var Forpagter fra 1745 til 48 inclus. og kort efter (1755) kjøbte Leerbæk ved Veile), at der da holdtes 134 Malkekøer paa Elved, og at Gaardens Marker, som i disse 3 Aar vare leie ɔ: udlagte til Græsning, vare følgende: Bøgeskovs Lokke, Tappenøie Lokke, Vierne Lokke, Brahes og Peder Jacobsens Lokke, Hundeklemmen (som laa Syd for Gaarden og ifølge Nellemans Contract grændsede op til Rødemark), Flesberiis, Rødemarksagrene samt dertil liggende Dineses Lokke; og skulde Hollænderen af de 80 Køer, som vare Landsdommerens (der desuden havde 10 til sin egen Huusholdning), og sine egne 44 Køer, 4 Bæster, 40 Faar og 40 Sviin svare 800 Rdl. Courant aarlig. Forresten vare Godsets Indtægter i dette Aar ifølge Jordebogen, naar de ansloges til Penge, som følger:

Penge	. . . .				263—5—4
Rug	9 Tdr.	2 Skpr.	à 1 Rdl.	.	9—1—8
Byg	134 —	4 —	à 4 Mk.	.	89—4—=
Havre	36 —	4 —	à 3 —	.	18—1—8
Smør	3¾ —	1 Ott.	à 16 Rdl.		58—=—=

35 Lam	à 3 Mk.	17—3—=
58 Gæs	à 1 Mk.	9—4—=
94 Høns	à 8 ß.	7—5—=
39 Snese Æg	à 4 ß.	1—3—12
	Ialt, „hvis det kom ind,"	475—4—=

Endelig indstævnede han s. A. en Karl, som sad til Huse i Veflinge, for at have stjaalet en lille Eeg i Elved Skov, og Anders Nielsen Graver i Graverhuset for at have forhugget og opgravet endeel (unge) Boge og Ege paa sin Grund. S. A. d. 16 Juli blev hans Son (og min Fader) Claus Vedel Simonsen fodt og opkaldt efter hans Frues forste Mand Provst Wedel. Ved denne Leilighed var Greven paa Wedelsborg (altsaa Grev Christian Wedel) Fadder og skjenkede i Faddergave et Solvvaskefad med Vandkande samt mere Solvtoi, som endnu her paa Gaarden opbevares;[1]) men havde derhos den Malheur, at hans Kareth var

[1]) Dette Solvtoi skulde efter Foregivende have været betegnet med hans grevelige Vaaben; men jeg finder ikke det Wedelske Vaaben paa noget eneste Stykke af vort Solvtoi. Det ovenomtalte Vaskefad med Kande bærer saaledes et Vaaben, der forestiller en Krone paa en Tverbjelke samt over samme 2 og under samme 1 Kloverblad, men til Hjelmtegn en Love (altsaa Grüners Vaaben, fra hvilken Familie, der den Tid eiede Margaard, det muligviis turde være Brudegave til Justitsraadens Bryllup 1749) og derhos Bogstaverne E. G. Det samme Vaaben bærer et massivt Skriverskrin med Blækhuus, Sandhuus o. s. v., men derhos Bogstaverne E. M. G. Det samme Vaaben og de samme Bogstaver bærer en massiv solvbelagt Klædeborste, hvorimod den anden ditto Borste har en Grevekrone og under samme et dobbelt Skjold, hvoraf det ene forestiller 2 mod hinanden vendte Segle eller Krumknive og det andet et Andreaskors, ligesom der under det forste staaer E. M. og under det sidste D. L. Ende-

for høi til at gaae igjennem den murede Indkjørselsport eller det saakaldte Dretzen ved Veflinge, som derfor i denne Anledning blev nedbrudt og ikke senere opbygt igjen. S. A. og næstfølgende er den samme Gjert Hjort, som afløstes af Ernst Braadt, igjen Forvalter paa Elved. 1751 bortfæstede Landsdommeren et Huus ved Veflinge Heed, men dog paa Gaardens Enemærker, og s. A. blev hans Stedsøn Jacob Wedel (som uden Tvivl opholdt sig paa Elved, i det Mindste har han i det saakaldte Mørke Lysthuus i Haugen udskaaret sit Navn i en Lind tilligemed de Ord: „1749 kom jeg her") [1]) gift med Mad. Dorthe Godsche? sal. Brydes (som Bloch derimod kalder Dorothea Pedersdatter Holm, og hvis første Mand Hans Bryde havde været Forvalter paa Gyldensteen og 1745 tilkjøbt sig Holsegaard) og blev derved Eier af Holsegaard.[2]) S. A. synes Ernst Braadt igjen (see 1749)

---

lig bære 4 store Ovalæsker af Sølv Bogstaverne J. C. v. W., men det øvrige Sølvtøi enten mine Bedsteforældres eller Forældres Chiffres.

[1]) At han imidlertid ogsaa havde været her baade før og siden sees deraf, at han i den saakaldte „Tvillingbøg" i Dyrehaugen har udskaaret sit Navn med Aarstallene 1746 og 1751; desuagtet var 1749 egentlig først det Aar, da hans Moder „med Alle" flyttede fra Munkebo til Elved.

[2]) Han var den Tid 19 og hun nogle og 30 Aar, altsaa omtrent dobbelt saa gammel som han; og som Exempel paa den Tids simple Levemaade kan anføres, at uagtet han den Tid læste og skrev meget om Aftenen, havde han dog, forat spare Lys og Ildebrændsel, sit Aftensæde ved det samme Bord, hvor hans Kone og alle hendes Piger sad og spandt; og naar han var i Kjøbstaden og kom sildig hjem om Aftenen eller Natten, tog hans Kone, naar hun ragede Ilden og gik i Seng, stedse Grødfadet med sig i Sengen, forat Grøden (den nokson bekjendte fyenske Boghvedegrød, der allevegne udgjorde Aftensmaaltidet) saaledes kunde holde sig varm, til hendes Mand kom hjem ud paa Natten og da vidste, hvor han skulde søge sin Nadver.

at have været Forvalter, men afløstes endnu samme Aar af C. H. Schiot, som var det til 1753. 1752 kom der Ordre til Landsdommeren (og formodentlig til alle andre Herremænd) at paasee, at hans Bønder ikke husede Betlere, men at de henfortes til „det Sogn, hvor de havde hjemme." S. A. var Bondergodset under Elved 286—1—1—2, nemlig 16 Gaarde i Beflinge paa 98—3—1—1, 3 i Hoved paa 16—3—2—1½, 2 paa Heden 11—6—=—2, Graverhuus for Brahes og Peder Jacobsens Lokke 4—=—=—=, Banggaard for ditto 4—1—=—=, 2 i Haarslef 17—4—1—1, 2 i Eilskov 12—=—1—=, Mosegaard 5—1—2—1, Labol 1—5—1—2, 3 i Vierne 5—3—=—1, 2 i Farsbolle 11—3—2—1, 1 i Gamby 3—4—=—=, 2 i Skouby 6—3—1—2, 1 i Tofte 4—3—=—=, 1 i Jullerup 6—6—2—1, 2 i Eilby 20—5—1—2, 2 i Hemerslef 15—4—3—1, 1 i Moderup 10—7—=—1, 2 i Efterbolle 23—=—1—1 og Brolund 6—6—1—1. Landgilden var omtrent den samme som 1745 og belob sig efter Datidens Priser til 543—5—12 foruden Ugedagene. (Smorret var imidlertid blevet 4 Rdl. lettere paa Tonden og Honsene 2 ß. pr. Stk.; men Byggen og Havren vare stegne). S. A. kaldes det Huus, som 1745 af sin Beboer kaldtes Kasselhuset, med sit rette Navn Tappenoie; ogsaa Snapind nævnes tilligemed Fuglesang i Aarene fra 1745 til 57. S. A. (Stamtavlen siger 30 Dec. 1751) blev Landsdommerens Datter Sara Simonsen, Regimentsqvarteermester Belligers Enke, gift paany med Cancelliraad Hvalsoe, Tolder i Fredericz (og fodte ham s. A. d. 13 Oct. en Datter ved Navn Christiane Elisabeth Hvalsoe, som siden blev gift med Provst Langhoff); og ved denne Leilighed kom hendes Datter med den forste Mand Margrethe Sophie Belliger, som var fodt 1749, i Huset hos sin Morfader paa

Elved og blev her opdragen tilligemed hans egen Son, indtil hun 1776 blev gift med Ritmester Bollvig. 1753 bortfæster Landsdommeren 1 Gaard i Beflinge paa 6—7—=—=. S. A. blev hans Fuldmægtig Christoffer Schiöts gift med Birkedommer Holstes Datter paa Maderupgaard og fik samme Gaard i Fæste, hvorimod Ernst Braadt (jfr. 1749 og 1751) blev Fuldmægtig paa Elved og var det til 1766. S. A. blev det nye Huus i Lindegyden bygt, som 1755 kaldes Lindenborg og svarte 3 Rdl. 2 Mk. i Huuspenge, men senere kaldtes Lindehuset. [1]) S. A. indstævner han sine Bonder i Beflinge for ulovlig Skovhugst af unge Træer i deres Skovlodder; Ditto Manden i Diget, fordi han har fæstet en af Godset uden Tilladelse bortgaaet Bondekarl; Ditto sin forrige Forpagter Niels Lerche, som nu var Forpagter paa Margaard, for det han endnu fra Forpagtningstiden hos ham har tilgode; derimod stævnes han for at have villet anmasse sig en Karl, som ikke var bondefodt eller havde tjent hos nogen Bonde, men blot hos Forpagter Nelleman og hans Broder. Fremdeles stævnes Elved Bonde i Skouby af Haritslefgaards Herskab for at have afbrudt et Stykke af deres Bondes Gjerde i samme By, og Elved stævner igjen Haritslefgaard, fordi disses Bonde havde skjældt den Elved Bonde for en Tyv; og endelig stævner Gyldensteen den Elved Bonde i Moderup for at have overfaldet en af deres Bonderkoner med Hug og Slag paa Haarslef Gade (og saaledes havde den Tids Herremænd, som skulde forsvare deres Bonder mod Andres Angreb og igjen staae til Ansvar for de af

---

[1]) Hvilket Navn det bar af den Lindeallee, Landsdommeren udenfor sin Gaard, saavel paa Veien mod Haarslef som paa Veien mod Beflinge, lod anlægge, og som altsaa allerede da maa have existeret.

dem udøvede Fornærmelser, aldrig Fred og Ro noget Aar til Ende). 1754 bortfæstede Landsdommeren en Gaard i Hoved paa 5—7—3—1, og Gyldensteens Herskab stævner den Elvedgaards Bonde i Moderup, fordi han havde udskjældt deres Bonde ibid. S. A. optoges der en Specification over de afleverede Hollænderiredskaber i Anledning af den ovenomtalte Niels Lerkes Fratrædelse, efter hvem formodentlig Niels Beck blev Hollænder paa Gaarden, der døde som saadan 1769; og s. A. d. 3 Juli fik hans Datter Sara, der var gift med Cancelliераad Hvalsøe, en Datter, der blev døbt Sara Jacobine, men som allerede døde d. 9de s. A. og s. M. 1755 omtales Gaarden i Præsteindberetningerne. S. A. bortfæster Landsdommeren 2 Huse i Veflinge og 2 Gaarde ibid., hver paa 6—7—=—=. S. A. sælger han 2 Gaarde i Eilby, som begge stode for 20—5—1—2, til General Grambov paa Sandagergaard. At disse Eilbymænd forresten, skjøndt uvist til hvad Tid, — da de i det Mindste fra 1664 til 1755 have tilhørt Elved, — ikke have efterladt sig noget godt Minde her, idet de kredsede Ladefogden ind og ihjelsloge ham, har jeg allerede i det Foregaaende (Aug. 3, 1, 36) bemærket. Dette Mord skete forresten ved en gammel Eeg, der stod paa venstre Haand i Grøften, saasnart man fra Gaarden af kom over Vesterbro; og havde derhos denne Eeg den Naturmærkværdighed, at man i dens yngre Dage havde lagt en uhyre stor Flintesteen op i dens nederste Kloft, og at Træet nu var voxet fast omkring samme, hvorved Flintestenen til begge Sider dannede et mageligt Fodtrin, der tjente en gammel Kone til Redning, idet hun blev forfulgt af en mandolm (eller, som vi her kalde det, mandolden) Tyr og ved Flintestenens Hjelp reddede sig op i Toppen paa Egen, hvorfor den ogsaa siden bar Konens Navn og var be-

kjendt paa hele Egnen under Navn af „Ane Frandtzens Eeg.“ Hiint foromtalte Mord skete imidlertid vist længe for sal. Justitsraadens Tid; men i hans Tid skete dog ogsaa noget Lignende; thi Hovfolkene havde ogsaa da forenet sig om at slaae Ladefogden ihjel og havde (forat Alle skulde være deelagtige i Mordet) lagt Vide ɔ: Mulkt paa hver den Slaaekarl, hvis Lee, og hvert det Strøebud, hvis Rive ikke blev blodig; og saaledes indkredsede de ham nu ved det saakaldte Hovdam i Nedervierne Marken. Ladefogden stod imidlertid og styttede sig paa sit Magtsymbol, den tykke Hesselstok, paa hvis Haandtag han havde lagt sine Hænder med de store hvideD yreskinds-Handsker paa i Kryds over hinanden, forat see hvad Enden vilde blive. Men idet Formanden vilde til at hugge i, faldt ikke alene Stokken (formodentlig af Rædsel, fra Ladefogden), men de store Handsker faldt med og lagde sig i et Kors over Stokken; og da Formanden saae dette formeentlige Jertegn, glemte han ikke alene at hugge i, men de forsamlede Hovfolk betoges af en panisk Skræk og adspredtes som Avner for Vinden, og inden en kort Tid var Enhver igjen ved sit Arbeide, som om ingen Ting var passeret. Denne sidste Revolte skete vistnok i sal. Justitsraadens Tid; thi vor gamle Haugekarl Knud Danielsen, der allerede 1770 afstod sit Huus, var samme Gang et af Strøebuddene, hvis Rive skulde have været farvet i Ladefogdens Blod. Og kan jeg ved denne Leilighed ikke tilbageholde den Bemærkning, at de fleste slige Revolter i Almindelighed ikke vare mellem Fæstebønderne og Herremanden, men mellem Fæstebøndernes Tjenestefolk ɔ: Hovbuddene og Ladefogden, og vedkom ikke Forvalter og Herremand, undtagen forsaavidt de vare nødsagede til at protegere deres Ladefoged, der vel i de fleste Tilfælde ikke have gjort stort Mere end sin Pligt, nemlig at

tvinge de Gjenstridige til at gjøre deres skyldige Pligtarbeide; en Tvang, der naturligviis i de Gjenstridiges Øine blev anseet for en Forbrydelse. S. A. var Bondergodset 265—3—3—2 (altsaa, formodentlig paa Grund af Eilbygaardenes Salg, noget mindre end 1752), nemlig i Veflinge 16 Gaarde, Hoved 3, Heden 2, Graverhuus, Banggaard, Haarslef 2, Eilskov 2, Mosegaard, Labolle, Bierne 3, Farsbolle 2, Gamby 1, Skouby 2, Tofte 1, Jullerup 1, Hemerslef 2, Moderup 1, Efterbolle 2 og Brolund. S. A. holdtes der Skifte efter Nytterbondens Enke i Skousgaard (jfr. 1731). S. A. indstævner Landsdommeren en Bonde i Moderup for at have overfaldet den Elved Bonde ibid. S. A. maa han allerede have antaget Studenten Søren Peter Krog (hvis Navn ved dette Aar i Gaardens Fæsteprotocol som Vitterlighedsvidne forekommer) til sin Søns Informator, uagtet denne først var 5 Aar gammel (jfr. 57, 62, 64 2c.). S. A. den 7 Sept. døer hans Datter Sara Simonsen, som var gift med Cancellieraad Hvalsøe i Frederiß. 1756 bortfæster han et Huus i Veflinge paa ≈—1—2—2 og 1 Gaard i Jullerup paa 6—6—2—1, gjør s. A. Indforsel i Hubelhuus (som stod i Gyden til Veflinge, hvor Veien gaaer ned til Hoved, men siden blev forflyttet til hiin Side Veflinge, hvor Carl Christian og Lene Carls nu ere bosiddende) for 117—3—2. Ogsaa maa han s. A. have kjøbt noget Bondergods; thi i dette Aar udgjorde Godset 293—≈—≈—1, altsaa 27 à 28 Tdr. mere end 1755 (da udgjorde det altsaa ligesaa mange Tønder Hartkorn som hele Veflinge Sogn, dets frie Hovedgaardstaxt fraregnet). S. A. lod han sig og sin Frue afskildre af en Maler Nemin, hvilke Portraiter endnu her paa Gaarden (ligesom deres Brudeseng fra 1749) opbevares. 1757 den 7 Oct. blev han Justitsraad (ifølge hans Epitaphium, hvorfor han ogsaa i Statsca-

lenderen fra 1758 o.s.v. stedse kaldes Justitsraad, og fra den Tid ikke mere Borgemester, ligesom ogsaa Adr. Cont. Eft. for 1765 Nr. 102 og 5 sige, at han omtrent 1759 blev virkelig Justitsraad). Og er det derhos en høist mærkelig Omstændighed ved den Tids Justitsraader (som Mandix i Danmarks Tilstand Pag. 47 gjør opmærksom paa), at de nemlig ved at faae Titel af Justitsraader tillige eo ipso bleve Assessorer i Høiesteret. S. A. bortfæster han som Justitsraad 2 Huse i Veflinge, 1 Gaard i Hoved paa 4—7—2—1 og en Ditto paa Veflinge Heed, som stod for 7—5—=—2. S. A. den $\frac{6}{12}$ døde General og blaa Ridder Grev Christian Lerche til Lerchenborg (et Stamhuus, der bestod af Lerchenborg, Aunsøgaard, Aftrup, Birchende, Daurup, Kallundborg Ladegaard, Vesterbygaard og et Palais i Kjøbenhavn, jfr. Atl. 2 Pag. 416; 6 Pag. 244; Ad. Mag. 1 Pag. 291); og da han derhos døde uden Børn, gjorde Justitsraad B. Simonsen sig Haab om at tiltræde samme, da hans Frue A. E. A. Berg „efter hans Formening" var Næstsødskendebarn til den Afdøde. [1]) Men der fandtes Testament efter Gene=

[1]) idet hendes Moder skulde være en af Præsten i Svindinge Mads Pedersen Lerches 3 Døttre, og Generalens Fader var en Søn af Peder Pedersen, der var ovennævnte Mads Pedersens Broder. Men ifølge K. R. var det derimod ikke Fru Simonsen selv, men hendes Moder, der var Næstsødskendebarn til General Lerche, idet Slægtfølgen var som følger:

Peder Nielsen, Borgemester i Nyborg.

Mag. Mads Pedersen Lerche, Sognepræst i Nyborg.	Justitsraad Peder Pedersen Lerche.
Anders Lerche, Sognepræst i Svindinge.	Geheimeraad Vincentz Lerche.
Anne Lerche, gift med Jacob Berg, Provst og Sognepræst i Svindinge.	General Grev Christian Lerche, † 1757.
Ane Elisabeth Amalia Berg	

(gift med Justitsraad B. Simonsen), der dog af Bloch i hans f. Geistl.

ralen, og ved samme indsatte han en, efter Foregivende, ganske „Fremmed" til Arving (hvorved formodentlig Geheimeraad Georg Flemming Lerche skal forstaaes; men Sagen var, at Erectionspatentet tilholdt, at Erectors Frue Amalia Magdalene Christiane Caroline Rgr. af Leiningen Vesterburg skulde beholde usus fructus af Stamhuset ad dies vitæ, og derpaa Erectors Farfaders Brodersøns Sønnesøn Geheimeraad Georg Flemming Lerche tiltræde samme (Ad. Mag. Pag. 291-92). Det var altsaa vel langt ude i Familien, men det var dog ingenlunde nogen ganske „Fremmed," hverken for den Ene eller den Anden; thi det overgik derved til en af Justitsraadens Frues (formeentlige) Moder Provstinde Bergs Farfaders yngre Broder Etatsraad Cornelius Lerches Descendenter, nemlig hans Sønnesøns Søn). Imidlertid havde dette skuffede Haab, i hvor svage Grunde det endogsaa støttede sig paa, dog den Virkning paa Justitsraaden, at han kort efter fattede den Plan, selv at oprette et Stamhuus for sin Familie af Elvedgaard med underliggende Gods, hvortil der dog først 1764 tilbød sig Leilighed. 1758 bortfæster han imidlertid en Gaard i Hemerslef paa 6—6—1—-, 1 i Veflinge paa 6—7—-—- (mod sædvanlig Landgilde, Hovning og Hovspind), 1 i Skouby paa 3—6—1—1, Ditto i Ditto paa 2—5—-—1½ og 1 Gaard i Veflinge paa 6—7—-—- (mod sædvanlig Landgilde 2c.), samt 1 i Tofte paa 4—3—-—-. S. A. caverer han 1000 Rdl. for Borgemester August Martfeldt i Odense. 1759 bortfæster han Mosegaard paa 5—1—2—1 og en halv Gaard i Gamby paa 3—4

Historie ikke engang gjeres til en Datter af Jacob Bergs første Kone Ane Lerche, men af hans anden Kone E. M. Brenner, hvorved saaledes Slægtskabet saagodtsom aldeles ophører.

—•——. S. A. yttrer han sit Ønske om Fællesdsskabets Ophævelse, i Anledning af at den for Landvæsenet nedsatte Commission derom havde ladet udgaae et Circulaire, og omtaler s. A., ved at beskrive sin Gaard, dens store Teglbrænderi, det mærkelige Taxtræ, dens store Hauge med rare Frugttræer, dens Over- og Underskov til Fornødenhed samt dens overmaade skjønne Tørveskær i alle Lokker (hvilken Forskjel fra 1688!). S. A. vilde han stifte et Hospital i Vesslinge, hvortil Søren Mortensen Harderup paa store Kjøbeskov skjenker 133 Rdl. 2 Mk., som dog først ved hans Død skulde udbetales (Hofm. F. XI Pag. 221-24, hvilket Gavebrev Sgr. Asser Lund, Skovfoged paa Rugaard, og Sgr. C. H. Schiøt paa Maderupgaard til Vitterlighed have underskrevet). Det hedder nemlig, at Justitsraaden funderede 800 Rdl. med første Prioritet i Elved for det nye Hospitals Oprettelse i Vesslinge, som dog først 1766 af hans Enkefrue for 4 Huusarme blev opbygget. S. A. saavelsom alle følgende Aar, saalænge han levede, ja! saagar paa hans Dødsaar 1765, kaldes han i Statscalenderen ikke blot Justitsraad, men ogsaa Landsdommer. S. A. blev hans Broderdatter Karen Eilskov gift med Degnen Christen Reusse i Vesslinge. 1760 bortfæster han en Gaard i Vesslinge paa 6—7—-—- (paa sædvanlige Vilkaar). S. A. kjøber han af Præsteenken Mad. Melhoph (hvis Mand Hr. Herman Melhof døde som Sognepræst i Haarslef 1749) 2 Gadehuse i Haarslef By, som vare opbygte af hendes sal. Mand 1747-48 mellem Præstegaarden og Exerceerpladsen (saa at der altsaa maa have været Exerceerplads i Haarslef før Forordn. af 1774, som ellers paabyder samme), det ene for 66 og det andet for 30 Rdl. S. A. blev han stævnet af Fru Kisbye til Raadstueret som Cautionist for 200 Rdl., hun havde laant Borgemester Mart-

feldt i Odense. S. A. blev der optaget Specification over de til Meierskeu udleverede Meieriredskaber. S. A. var en af den bekjendte Møller Michel Jensens (see Elved 1 Pag. 9) eller maaskee snarere Michel Nielsens [1]) Sønner Ulrich Mikkelsen Skytte her paa Gaarden (Vig. K. B.), skjøndt Lars Steensen allerede var det 1761. S. A. omtales Gaarden i Hofm. F. 5 Pag. 299. 1761 bortfæster Justitsraaden 1 Huus i Eilby, 1 Ditto i Veflinge paa ⸗—2—3—⸗ (til sin Urtegaardsmand og Skytte Lars Steensen mod Hovnings- og Huuspenge 8 Rdl. samt Hovspind), 1 Gaard i Farsbølle paa 5—3—1—⸗, 1 Ditto i S. Esterbølle paa 11—4—⸗—2 (mod 50 Rdl. Fæste) og 2 i Veflinge, hver paa 6—7—⸗—⸗ (paa sædvanlige Vilkaar); ligesom han ogsaa s. A. kjøber 1 Huus i Veflinge paa ⸗—1—⸗—⸗ (som svarte 4 Rdl. Huuspenge) af Oberstlieut. Carl Grambov paa Sandagergaard og mageskifter med Gyldensteen 2 Gaarde i Haarslef (begge paa 6—3—1—2½, og som begge i Penge og Smaaredsel svarte 16 Rdl. aarlig) mod 1 i S. Esterbølle (paa 5—5—3—2, som svarte halv Hovning og i Landgilde 4 Rdl. 3 Mk), samt 2 Steder i Haarslef (eller Skouby) mod 1 Gaard i S. Esterbølle. Disse Ombytninger vare Følger af Forordn. af $\frac{23}{12}$ 1759 og $\frac{8}{3}$ 1760 om Fælledsskabets Ophævelse, hvilke for-

---

1) Der var nemlig paa en Tid 3 Mikkel Møllere her ved Gaarden, nemlig:

a) Michel Jensen, som Brüggeman kalder sin „Tjener" og 1733 fæster Hovebs Mølle;

b) Michel Nielsen Snedker, som han 1726, „fordi han og Kone havde tjent ham trolig i hans Brød," fæster et Gadehuus i Veflinge, men som 1763 boer i Elved Mølle, og

c) Michel Müller Soldat, som han 1734 fæster Fuglesangshuset imod at have Tilsyn med Skovene.

anledigede hyppige Mageskifter mellem Godseierne. S. A. beklager Degnen (Reutze) i Veflinge sig for ham, at han for det hele Aar kun havde havt 4 slette Daler i Indtægt. [1]) S. A. udsteder han Fripas for en Karl af Godset. S. A. udskrives Consumptions-, Familie- og Folkeskat af Gaard og Gods samt Skattehavre. S. A. stævner han sine Bønder for Restancer. S. A. har han Proces med Langesø angaaende de under Gaarden inddragne Jorder og sammes Magelæg (allerede 1759 havde man været i Correspondence derom, 1760 vare Tællerne ikke tilfredse med de afsatte Markeskjel, og 1761 stævner Langesø, Elved replicerer, Langesø duplicerer ꝛc.). S. A. omtales endelig Gaarden i Abildgaards Reisejournal med følgende Ord: „Paa Elwiggaard, hvis Eier er Justitsraad og Vicelandsdommer Simonsen, var intet Mærkværdigt af historiske Antiqviteter, men saavel i **Historia naturalis** som **Oeconomicis** saae jeg nogle Mærkværdigheder, nemlig et stort „Taxustræ," hvis Stamme var 3 Alen høi og 4 Alen tyk i Omkreds og ganske glat og fri for Grene. Stammen med Kronen havde en Høide af 15 til 16 Alen. Justitsraaden brænder her „Kalk" af Faxø Kalksteen, og det med Tørv; ligeledes er her et anseeligt „Teglbrænderi," hvor og Stenene brændes med Tørv. Teglovnen er saa stor, at der paa eengang kan indsættes og brændes 40,000 Steen, af hvilke nogle sælges for 3 Mk. 1000, andre for 4 à 5 Mk. [2]) Han brænder ogsaa Tagstene; til

---

[1]) Og dog var det ikke for det, at han vaagede jo trolig nok for sine Gebyhrer; thi man fortalte om ham, at naar Nogen offrede ham en Halvstilling (som den Tid undertiden skete), smed han dem den i Hælene ned ad Kirkegulvet.

[2]) Man skulde ved første Diekast troe, at han havde skrevet 1000 istedetfor 100, da 100 nu koste fra 6 til 8 Mk., og 7 Mk. 8 ß. nu omtrent

de røde Steen bruges guulbruunt eller skiden-okkerfarvet Leer, men til de hvide en blaalig Leer. Han har god Forraad paa gamle og fuldkommen tilgroede „Torvemoser," som give god Torv i en temmelig Dybde; i samme findes mange store Træer, meest Eeg, Bog og Hessel. [1]) Træerne findes her baade i Dybet og oveni Torvene, ja! jeg saae paa dette ubrudte Torvelands Overflade Stubber og Rodder af store Træer. Han havde ved en dyb Grøft ladet udlede alt Vandet af denne Torvegrund, som nu stod temmelig tør. Han havde ogsaa nogle Steder plantet Rodder af „Ror" og Siv, som paa de vaade Grunde vare nogenledes komne til Vært. Her ved Gaarden i en liden fersk Sø er ogsaa en „Drivø," som er omtrent 40 Alen lang og halv saa bred, bevoxet med smaa Træer." (Det er denne flydende Ø, der i N. Tidsskr. 3, 2, 246 udførligt beskrives). S. A. blev Justitsraadens Broderdatter Birthe Eilskov, som i mange Aar havde tjent for Fruerpige paa Elved, gift med Gaardens Forvalter Sgr. Ernst Braadt. [2]) S. A. blev uden Tvivl Jørgen Jensen

---

udgjøre 5 Mk. 4 ß. i Courant, saa at 5 Mk. da altsaa omtrent vilde være det Samme som 8 Mk. nu; men den Tid kostede Rugen kun 10 Mk., istedetfor den nu koster 30 à 40 Mk., og naar Næringsmidlerne saaledes vare 3 Gange lettere, saa maatte vel ogsaa de indenlandske Fabrikata være det; skjøndt de saaledes den Gang i nærværende Tilfælde maatte have været 10 Gange lettere, hvis det ovenanførte Facit skulde blive rigtigt.

[1]) Bøg har jeg aldrig hørt at der er funden, uden maaskee en enkelt i Mosens øverste Lag; men Eeg og Hessel, ja! endogsaa en Mængde af Rødder, ere der fundne paa flere Karles Hoide dybt nede i Mosen.

[2]) som ved denne Leilighed fik Peder Jacobsens Gaard i Hoved ɔ: nærværende Marienro, som daværende Fæster afstod ham, til Beboelse og Brug, skjøndt han først 1765 fik Fæstebrev paa samme (see 1765).

antagen til Skytte her paa Gaarden i Anledning af et Udbud af Herregaardsskytter mod Rusland, ifølge hvilket han i det næste Aar med de øvrige Tropper drog til Meklenborg. Han er os især derved mærkværdig, at han først efterat have tjent os i 64 Aar, 1826 drog af sin Tjeneste og derpaa døde nogle faa Aar efter i sin Svigersøns Huus. 1762 bortfæster Justitsraaden 1 Huus i Veflinge til Andreas Aabenraa for 4 Rdl. Huuspenge, 2 Gaarde ibid., hver paa 6—7—⸗—⸗ (paa de sædvanlige Vilkaar), 1 i Farsbølle paa 6—⸗—1—1, og 1 i Gamby paa 3—4—⸗—⸗. S. A. den 25 Juli brændte Peder Jacobsens Gaard i Hoved (det senere Marienro), og Herskabet fik (1 Aars) Skattefrihed, og Manden, der fratraadte Gaarden, fik Brandstodbrev o. s. v. S. A. skete der atter Mageløg med Gyldensteen, og s. A. faldt der Dom i Sagen mellem Elved og Langesø ved Herredsthing, nemlig om Tienden af de Jorder, der 1733 vare blevne henlagte under Elvedgaards Hovedgaard, og hvorom man 1738 var bleven enig, at der af samme istedetfor Tiende skulde svares 30 Rdl. aarlig, men som imidlertid blot havde forpligtet Contrahenterne for deres Livstid, hvorfor ogsaa Landsdommeren nu paastod, at det var for Meget, og vilde yde Tienden i Natura; men Elved tabte Sagen og maatte betale de 30 Rdl. aarlig. (Holstes Qvittering lyder rigtignok kun paa 20 Rdl. i Tiende for de underlagte Jorder; men den ene ⅓ tilkom vel Præsten). S. A. Beregning over, hvad der var saaet i disse Lokker. S. A. klager Landsdommeren over Martfeldts slette Betaling, hos hvem han hverken kunde faae Capital eller Rente, og for hvem han, som vi ovenfor saae, havde cautioneret. S. A. forekommer i Fæsteprotocollen en Bonde Ferslef og 1767 i Kirkebogen en Msr. Ferslev, som opholdende sig her paa Gaarden, altsaa Justits-

raadens Søstersøn, der døde som personel Capellan i Rudkjøbing. 1763 bortfæster han en Gaard i Eilskov paa 6—2—3—2 og 1 Ditto i Veflinge paa 6—7—=—=. S. A. adskilles ɔ: udskiftes Aagaardes Jorder fra (Elved Bønder i) Eilskov, hvilket Gyldensteen 1762 havde forlangt, og som uden Tvivl er den første Udskiftning, der vedkommer Elved. S. A. kjøbte Justitsraaden 26 Køer i Jylland paa Steder, hvor Smitten endnu ikke var udbrudt (saa at der altsaa ogsaa i dette Aar maa have været Qvægsyge ligesaavelsom senere 1769). [1] S. A. opfandt Michel Nielsen Møller i Elvid Mølle det saakaldte Gaasespil, der er omtalt i Elved 1 Pag. 10 og endnu her paa Gaarden opbevares. 1764 bortfæster Justitsraaden et Bol i Vierne paa =—6—3—2, 1 Gaard i Veflinge paa 6—7—=—=, Banggaard paa 4—1—=—=, 1 Gaard i Haarslef paa 7—3—2—2, 1 Huus i Veflinge mod 8 Rdl. aarlig, Slaaedag, Gangægter og Hovspind, og atter 2 Gaarde i Veflinge, hver paa 6—7—=—=. S. A. kjøber han adskilligt Gods paa den kongl. Auction, saasom Skaderød, Bjørnsbo, 1 Gaard i Skousgaarde og 1 Gaard i Kolbjerg (i det Hele taget omtrent 27 Tdr. Hartkorn). Skaderød overlod han vel strax til Geheimeraad Juel; men derimod overlod en af Beboerne i Skousgaarde, som havde kjøbt sig selv, ham 1765 sin Gaard, hvilket ogsaa med de 3 andre Bønder i Skousgaarde maa have været Tilfældet; thi 1766 skjøder Kongen hans Enke dem alle 5. Ogsaa i Kole-

---

[1]) Overhovedet synes Qvægsygen, foruden Hovedepidemierne 1745 og 1769, endnu i flere Aar at have hersket sporadisk eller hist og her omkring i Landet, f. Ex. allerede 1766 ved Frederiksgave (see min Hagenskov), 1772 paa Brendegaard (Abr. C. Eft. Nr. 1 og 2), 1778 og 79 paa Falster, Laaland og Langeland (see infra) ꝛc.

bjerg maa han strax efter Auctionen have kjøbt 2 Gaarde; thi 1765 hedder det, at han havde solgt Manden i Assensbølle sine 3 Gaarde i Kolebjerg. Og alle disse Indkjøb skete for, som det i Planen hedder, „til Guds Ære og Familiens Conservation“ at realisere sin Idee om et Stamhuses Oprettelse af Elvedgaard. S. A. inddeles Godset i 8½ Lægd ifølge sidstudkomne Landmilitsanordning. S. A. begynder den fatale Sag med de svenske Arvinger (see 1768), nemlig Justitsraadens Reqvisition til Notarius publicus, at da han ved Dom s. A. tilligemed de, der 1750 vare Magistratspersoner i Odense, var dømt til at være ansvarlig til den svenske Arv paa 3231 Rdl., saa beder han Notarius at forevise deres Fuldmægtig og Procurator medfølgende deres Qvitteringer og Affald, hvoraf vil erfares, at Pengene for 14 à 15 Aar siden (altsaa 1750 eller 51) ere udbetalte, og at han endogsaa nyligen havde indbetalt 6te og 10de Penge deraf paa Amtstuen med 807 Rdl. 75 ß. Forresten fortjener det, som et Bidrag til Overtroens Historie, at bemærkes, at s. A. hængte hans Kokkepige sig i Gaardens Rullekjelder. Hun var en Datter af Hans Jensen i Hoveds Mølle, var bleven besvangret, og Faderen havde desaarsag (saa stor var Skammen endnu for det offentlige Skriftemaal ved Forordn. af 8 Juni 1767 blev afskaffet) bundet hende paa Pintsemorgen til et Træ paa Kirkeveien gjennem Skoven, dernæst pryglet hende blodig og derpaa overladt hende i hendes bundne Tilstand til de Forbigaaendes Spot; hvorpaa hun, da hun omsider af dem blev løsskaaren, hængte sig, som sagt, endnu samme Dag i Gaardens Rullekjelder; og fra den Dag af hørte man ikke blot i mange Aar Rullen gaae af sig selv om Natten, men saae ogsaa Pigens Ansigt tydeligt afpræget i Barken af det Træ, hvortil hun havde været bunden, og mod hvilket hun i

sin Jammer havde trykket sit Ansigt forat skjule det for de Forbigaaende (altsaa et Slags Veronica sylvestris). 1765 kjøbte Justitsraaden en Gaard i Skovsgaarde paa 3—2—1—= og Skff. =—=—2—2 af Beboeren, som havde kjøbt sig selv paa den kongl. Auction; men solgte s. A. Skaderod til Geheimeraad Juel. S. A. var Gaardens Hovedgaards-taxt 52—5—1—1, Skff. 3—7—1—1 og Molleskyld 2—1—2—= (Atl. 3 Pag. 470). S. A. afkjøbte Manden i Assenbølle ham de 3 Gaarde i Kolebjerg (saa at han altsaa siden 1764 maa have tilkjøbt sig de tvende).[1] S. A. Strid med Rugaard og Stævning fra samme i Anledning af Skaderods Hegn. S. A. Forklaring om, hvorledes Fællesskoven er taxeret, og hvem Græsningen tilhører. S. A. bytter han en Karl med Rugaard. S. A. døde Justitsraaden den 6 Sept.; og da han saaledes netop stod paa Springet ikke blot at blive Stamhuusbesidder, hvori der ifølge Sagnet blot manglede ham 1 Gaard i de 400 Tdr. Hartkorn, Stamhuset skulde udgjøre (saa at han altsaa da næsten havde ligesaa meget Bondergods, som hele Sognets baade priviligerede og upriviligerede Hartkorn udgjorde), men ogsaa, som han havde Løfte paa, med det Samme at blive Etatsraad, gjorde Døden Ende paa alle hans stolte Planer. Han blev, ligesom senere hans Frue, begraven i Haarslef Kirke, hvor han, for-

---

[1]) Overhovedet give Documenterne her paa Gaarden kun en høist ufuldstændig Underretning om, hvor meget han i Aarene 1764 og 65 af det kongl. Gods tilkjøbte sig, og det formodentlig af den Grund, at han kjøbte meget ikke i sit eget, men under Andres Navne; thi vi see ham virkelig i Besiddelse af kongl. Gaarde, som Doc. her paa Gaarden aldeles ikke omtale, og Familiesagnet tilholder, at han ved denne Leilighed, paa en Gaard nær, havde forøget sit Gods til 400 Tdr. Hartkorn.

modentlig fordi han i dette Sogn var født, havde udvalgt sit Hvilested. Paa den paa hans Liigkiste heftede Gravplade (som da de aabne Begravelser ifølge Forordn. af 22 Febr. 1805 bleve fyldte, var bleven bortstjaalen, og som jeg af Besidderen igjen har tilkjøbt mig) læstes følgende Inscription: „Viid, Læser! at Du her finder intet uden Stöv og Aske, de Dødeliges første og sidste jordiske Levninger, af den i Livet hoiædle og velbyrdige Bondo Simonsen til Elvedgaard, Raadmand 1729, siden Borgemester 1732 i Odense, Landsdommer over Fyen og Langeland 1743 og Justitsraad 1757; født i Haarslef den 20 Sept. 1700 af fattige Forældre, gift første Gang med Margaretha Sophia Haman, med hende avlet en Datter Sara, som forlængst er død; og anden Gang med Anna Elisabeth Berg, Enke af salig Consistorialassessor og Provst Vedel, af hvilket Ægteskab er avlet Claus Vedel Simonsen; han døde den 6 Sept. 1765. Den udødelige, den høiere og ædlere Deel maa søges andensteds her oven til i de Lyksaliges Boliger, hvor den efterladte høist bedrøvede Frue og efterlevende hoiædle Familie haaber ved en glædelig Samling igjen at faae oprettet den nu skete smertelige Skilsmisse" (jfr. Adr. Cont. Eft. 1765 Nr. 15). Degnen Gram i Haarslef udgav i denne Anledning et trykt Liigcarmen eller, som det hedder, „Grundig Klage over Dødens ugrundede Andfald paa Palmetræet, eller over Hans Kongl. Maj^s^ velbetroede Justitsraad og Landsdommer over Fyen og Langeland 2c.; offereret af det sorgelige Huses samt høie Families ringeste og ydmygste Tjener, som tager „D"eel i „G"raaden," og begynder med følgende energiske Stropher:

„Du fæle, sorte Død! hvad har Du gjort paa Elved?
Hvi blevst Du ikke i Din dybe Afgrunds Helved?"

Justitsraaden skal forresten i sin Besiddelsestid have anlagt den nye Kirkevei til Beslinge gjennem Skoven, hvorved den gamle, som gik langs Sonden omkring Haugen og Lystskoven, aflagdes, ligesom den gamle Vei fra Haarslef til Beslinge gjennem Flesberiis (hvor endnu et Kjær hedder Kræmmerkjær, af det at en Kræmmer der blev ihjelslagen c. 1690, see Rug. 1688) ved denne Leilighed blev forandret. Ogsaa udhuggede han for Udsigtens Skyld Skoven fra Gaarden til endeel af den nye Vei, som han saavel imod Beslinge som imod Haarslef til med Linde lod beplante; og anlagde derhos, foruden 2 Damme i den lille Hauge, endvidere 6 Fiskedamme i en Rad i den nærmeste Mark, dem han med Sluser lod forsyne, hvorved saaledes Vandet kunde ledes fra det ene til det andet og efter Behag snart fyldes og snart udtommes.[1] Ligeledes fyldte han ogsaa det sumpige, dyndede Stykke af Gravene mellem Lade- og Borgegaard og lod istedetfor den Brandmuur eller det Plankebolværk, der forhen stod paa begge Sider af Vindebroen, 2 smaa Længder Straa- eller Halvtagsbygninger opføre (der i mine sal. Forældres Tid atter have maattet gjøre Plads for et Stakitværk) og en Rad Linde plante indenfor samme; ligesom Vindebroen ogsaa ved denne Leilighed aflagdes, uagtet den engang skal have gjort ham en saare væsentlig Tjeneste. Thi, som der fortælles, forfulgte Bonderne (det vil sige Bondernes Tjenestefolk, der paa deres Vegne vare modte til Hove, altsaa Hovfolkene, hvilke man ved slige Leiligheder noie fra Bonderne selv maa distingvere) ham engang med deres Leer fra Marken

[1]) Denne sidste Indretning kan maaskee gjerne fra sal. Justitsraaden hidrore; men Dammene vare der, som det synes, allerede 1688. Rug. 3, 1 Pag. 100.

til Gaarden (Noget, som i hine Dage, hvor Bonderne vare mere dyriskfindede end nu, var hoist almindeligt); og da han endelig paa sin Hest havde frelst sig ind i Borgegaarden fra den forfolgende Mængde, og Forvalteren og Skytten, som ved Allarmen vare ilede til, vilde have hidset Vindebroen op, havde han endnu Aandsnærværelse nok til at byde dem bie, indtil et Par af de hidsigste Bonder vare komne ind over samme; hvorpaa de i Forening hidsede Vindebroen op, fængslede de indelukte Formænd for Oproret og, ved nu at true de ovrige med deres Geværer over Brandmuren, lettelig adspredte den raadvilde Mængde og derimod ved Retten forfulgte deres saaledes in flagranti attraperede og i Kjelderhvælvingen arresterede Formænd. Endvidere havde Justitsraaden ogsaa i de sidste Aar af sin Levetid endeel Processer, især fra den Tid af, da han var Borgemester i Odense, deels fordi han betroede sin Successor Martfeldt (der forestod den i mange Henseender mærkelige Reparation i S. Knuds Kirke 1750 sq., som Pag. 29 og mangfoldige andre Steder i Mummes Beskrivelse med fortjent Navnkundighed omtales, og hvis Son, den bekjendte Etatsraad Christian Marfeldt, 1787 i Aviserne bekjendtgjorde, at han var „Propheten Elias" (Adr. C. Eft. Nr. 69, jfr. 1786 Nr. 73) for mange Penge, deels gik i Caution for ham, deels ikke ved Fratrædelsen fik fuldkommen opgjort Regnskab og Rigtighed af ham; i hvilken Anledning især en Sag med nogle svenske Arvinger skal have chicaneret ham meget. De fleste af disse Processer og især den sidste maatte Enkefruen siden fortsætte; og der skal efter Sigende blot ved bemeldte Martfeldt være tabt for min Familie en Capital af omtrent 20,000 Rdl.

Da der forresten ofte have meldt sig Folk hos mig, som foregave at være af min sal. Faders og Farfaders Slægt, saa

anseer jeg det ikke for overflødigt ved Slutningen af min Farfaders Biographie at meddele de Efterretninger om samme, som mine sal. Forældre have efterladt mig, og som jeg er overbeviist om at være paalidelige, om de endogsaa i en eller anden Henseende skulde være ufuldstændige. Hvormange Sødskende min Farfaders Fader (Simon Bondesen) i sin Tid havde havt, kunde mine Forældre naturligviis ikke opgive mig; men derimod havde min Farfader (Bondo Simonsen) efter deres Sigende kun 2 Sødskende, der kom til Skjels Aar og Alder og som saadanne bleve gifte, nemlig:

I. en Broder Niels Simonsen, som var Huusmand i Eilskov, og hvis Børn vare følgende:
  a. Simon Eilskov, Forvalter og Forpagter paa Torpegaard hos Bonde Simonsen.
  b. en Datter (Birthe Eilskov), gift 1761 med Forvalter Ernst Braadt og efterlod sig 4 Børn.
  c. en Datter (Karen Eilskov), gift 1) 1759 med Degnen Neuss i Veflinge og med ham 2 Børn; gift 2) med Per Skræder i Hellebækhuset.
  d. en Datter, som blev gift med Degnen Møller i Eiby, som var en Broder til den forrige Astrup Præst (for Consistorialraad Begtrup), og med ham 6 eller 7 Børn.

II. en Søster, som fik Christopher Muurmester i Odense og med ham havde følgende Børn:
  a. Poul, død som Kæmmerer og Pakhuusforvalter i Vestindien; ingen Børn.
  b. Bonde Ferslev, død som personel Capellan i Rudkjøbing; ingen Børn.
  c. Simon Pauli, boede i Apenrade, havde 100 Rdl. Pension af den Scheelske Familie, handlede med Smaat (ɔ:

en detaille), brændte Cyder o. s. v., men havde heller ingen Børn. Endelig

III. Justitsraad Bonde Simonsen selv, gift

1. 1731 med Sara Hahman, Enke efter Kjøbmand Fugl i Odense, og ved hende Fader til en Datter

Sara Simonsen, f. 1732 og død 1755; gift

A. 1748 med Regimentsqvarteermester Knud Belliger i Odense og ved ham Moder til en Datter

Margrethe Sophie Belliger, gift 1776 med Ritmester Bollwig, med hvem hun efterlod Børn.

B. 1752 med Cancellieraad Hvalsøe, Tolder i Frederitz, og ved ham Moder til en Datter

Christiane Elisabeth Hvalsøe, født 1753 og gift 1776 $\frac{23}{2}$ med Provst Langhoff i Lyndelse, med hvem hun efterlod Børn (som opregnes i Bl. 2 Pag. 99).

2. 1749 med Ane Elisabeth Amalia Berg, Consistorialassessor Claus Wedels Enke i Munkebo, og ved hende Fader til en Søn

Claus Vedel Simonsen, om hvem i det Følgende Mere.

Ved Justitsraad Bonde Simonsens Død tiltraadte saaledes hans Enkefrue Ane Elisabeth Amalia Berg 1765 Gaarden. S. A. og s. Dag, hendes Mand døde, var hendes 15-aarige Søn Claus Vedel Simonsen, som hidtil havde været hjemme under sin Informator Msr. Kroghs Veiledning, nær bleven slagen ihjel af et Læssetræ, der styrtede ned paa ham i Laden, hvorfra han en halv Time for eller efter Faderens Død blev baaren som død op til sin stakkels Moder. [1])

[1]) Endeel Aar tidligere var han allerede som Barn styrtet om i Storstenen og havde paa den skarpe Kant af en Grybe i Ordets egentligste Forstand „flækket" sin Næse fra øverst til nederst (hvoraf den

Imidlertid kom han sig snart igjen, og samme eller i det Mindste næste Aar kom han uden Tvivl i Huset hos Pastor (senere Bisskop) Tonne Bloch i Middelfart og et Par Aar efter i Horsens Skole. S. A. bortfæstede Enken 1 Huus i Veslinge mod 4 Rdl. Huuspenge, Slaaedag, Gangægter og Hovspind; ligeledes en Gaard i Veslinge paa 6—7—=—= og endelig den saakaldte Peder Jacobsens Gaard (nuværende Marienro) i Hoved paa 5—4—1—½ til Elvedgaards hidtilværende Forvalter Msr. Ernst Braadt, som vel allerede 1761 havde faaet denne Gaard til Beboelse og Brug, men da den 1762 afbrændte og først derefter maatte opbygges paany, ogsaa først nogle Aar senere af ham blev beboet (dog nævnes han allerede i Kirkebogen 1764 som bosiddende i Hoved), og hvorpaa han endelig først nu fik sit Fæstebrev udfærdiget, af hvilket sidste Fæstebrev jeg herved vil meddele et lille Udtog, som et talende Exempel paa, hvor kunstmæssigt Forvalterne allerede den Tid forstode at decimere deres godtroende Herskabs Indtægter, hvortil der naturligviis her, hvor Eieren ovenikjøbet var en Enke, var saameget desto bedre Leilighed. Enkefruen gjør saaledes s. A. den 30 Dec. vitterligt, at hendes nu fratrædende Forvalter Msr. Ernst Braadt, ifølge den imellem ham og hendes sal. Mand indgaaede Accord af 3 Febr. 1761, haver antaget sig til Beboelse og

---

ogsaa stedse bar Spor); men hans omhyggelige Moder var saavel ved denne som ved andre Leiligheder den trofasteste Læge. Hun havde arvet nogen Kyndighed i Medicinen efter sin Fader og var ved alle Leiligheder tilrede med sine i Olie nedlagte Lilieblade, sine syltede Lilieconval, sine Fiolsiruper, Hyldesupper, Kodrivethee o. s. v.; og derfor var ogsaa Volden og tildeels Haugen i hendes Tid som oversaaet med disse og andre flere til medicinsk Brug anvendelige Planter og Buske.

Brug den Gaard i Hoved, som Peder Jacobsen sidst beboede og godvillig (formodentlig i Anledning af Ildebranden 1762) afstod, paa 5—4—1—½, og at hun herved fæster den til bemeldte Msr. Braadt formedelst tro Tjeneste og endeel [1]) Prætensioners Fraftaaelse, som han har været foranlediget til hende at formere i Henseende til Reiser for hendes sal. Mand og Bygningsmangel paa denne [2]) Gaard „med videre," ved følgende „modererede" Fæstebrev, ifølge hvilket han

1) paa Livstid nyder Gaarden med dens 5—4—1—½ imod at betale kongl. Skatter samt i Landgilde og Hovningspenge „16 Rdl." aarlig.

2) er det ham tilladt at fratræde Gaarden hvilket Foraar han selv vil, dog efter et Aars Opsigelse; og skal han da ikke tilsvare mere Besætning end 1 Ploug og 1 Harve; [3]) ligesom han ogsaa ved Aftrædelsen maa betinge sig Affstaaelse (eller det saakaldte Oplad) af den nye tiltrædende Fæster.

3) tillades det ham ligeledes at bortforpagte eller bortleie Gaarden til Andre, naar han den ikke selv vil beboe. [4])

4) fritages hans Hustru og Børn fra al Slags Heftelse til Gods eller Fødestavn og meddeles herved (det saakaldte Fri-

---

[1]) formodentlig ubevifte og ubeviislige

[2]) 1762 afbrændte og af Herskabet under Forvalterens eget Tilsyn, som allerede da havde den i Fæste, „af ny" opbygte

[3]) skjøndt det er høist sandsynligt, at han har modtaget fuld Besætning, da det Modsatte ellers vistnok i Fæstebrevet havde været anmærket, hvilket dog blot med Hensyn til Heste og Vogne er Tilfældet.

[4]) hvoraf han ogsaa i en lang Række Aar gjorde Brug, idet han bortforpagtede eller bortleiede den først til Capitain Suchow, siden til Major Overkam ɔc. ɔc. og tilsidst til min Morbroder Jens Dreier Schebye, efter hvem den omsider ved Braadts Død igjen faldt tilbage til mine Forældre.

hedspas eller) Tilladelse til efter Behag at bortflytte fra Godset.

5) de 200 Rdl., som Fæsteren ved Accord af 3 Febr. 1761 har tilpligtet sig at give i Fæste, og som han „stiltiende har agnosceret" at ville betale ved Gaardens Tiltrædelse og Antagelse, „eftergives" ham herved aldeles paa Grund af hans ovennævnte Prætensioner, og fordi der ikke fandtes saamegen Bygning paa Gaarden, som „efter hans Tanker" var fornøden; hvorimod „han skal nyde Godtgjørelse" for de Forbedringer, han allerede har gjort og fremdeles har lovet at gjøre paa Gaardens Bygning. Endelig

6) reserverer Fæsteren sig endnu, saalænge han selv beboer Gaarden, den udenfor samme paa høire Haand beliggende og indhegnede Kalvehauge, som ikke i Fæstebrevet selv var ham tilstaaet." Saa dyrt maatte altsaa Enkefruen frakjøbe sig bemeldte sin Forvalters „tro Tjeneste," [1]) hvem C. F. Heilman succederede, der saavel 1765 som 66 kaldes Foged paa Elved, medens Braadt derimod var Fæster paa Hovedgaarden, hvor han endnu boede 1768, men 1769 flyttede op til en Parcel, han havde kjøbt i Rugaards Skov, hvor han 1771 byggede Vente- (nu Ventelykke) Gaarden og Mørkeboge, dem han igjen formodentlig, da han flyttede til Kjølholt ved Veile, 1784 vilde sælge, hvilket dog først skete af hans Enke 1790. S. A. (1765) opretter endnu Enkefruen et Hospital i Veflinge, hvorom i det Følgende Mere. S. A. lod hun sig meddele Udskrift af Skifteprotocollen om de løn-

---

[1]) Thi jeg vilde virkelig kalde nærværende Fæstebrev aldeles mageløst, dersom jeg ikke under 1799 i det Følgende kunde anføre et endnu mere mageløst Fæstebrev af samme Gaard til en af Elveds senere Forvaltere.

borgske eller saakaldte svenske Arvinger, hvis Procurator nu alt mere og mere begyndte at plage hende. S. A. Brev fra Herredsfogden, at han havde faaet Ordre at inddrive Boderne hos to Mænd i Veflinge, den ene for Slagsmaal og den anden fordi han slog Ladefogden; samt at han havde været paa Langesø om de (under Elved Hovedgaardstaxt) indtagne Jorder; men at Geheimeraaden nu ikke længere vilde staae ved Accorden. S. A. Brev fra Geheimeraaden selv om at lade Skjellene opfriske ved de ufrie Jorder, der vare indtagne under Elved, da det saa var i hans Magt, enten han vilde have Tienden in natura eller tage Penge efter Accorden. 1766 kjøber Enkefruen eller, rettere sagt, faaer først Skjøde paa 5 Gaarde i Skousgaarde, som hendes sal. Mand havde kjøbt af Kongen 1764. S. A. lagde hun nye Lofter i begge Stuehusets Fløie,[1]) som kostede hende 130 Rdl., ligesom overhovedet det Følgende vil lære os, at hun i de første Aar efter sin sal. Mands Død var besjælet af en særdeles Byggelyst, der som oftest for Financerne og især for en Enkes Financer har de sørgeligste Følger. S. A. blev Msr. Henrich Henrichsen (altsaa i den fratrædende Heilmans Sted, see 1765) Foged paa Elved og var det saavel 1767 som 68. S. A. vare der efter Geheimeraad Holst paa Langesøes Ordre slagne nye Skjelpæle for de under Elved Hovedgaard indtagne ufrie Jorder; men forresten blev den gamle Accord endnu bestaaende. 1767 bortfæster hun en Gaard i Hemerslef paa 8—6—2—1, 1 Huus i Veflinge og 1 Gaard i Haarslef paa 7—3—2—2. S. A. mageskifter hun 2 Gaarde

---

[1]) hvorved man dog maa antage, at de gamle Bjelker bleve liggende, da der ellers ikke ifølge Sagnet i den sydlige Fløis Bjelker endnu kunde sees Levninger af de Svenskes Sabelhug fra 1658-59 (see supra).

paa 12—=—1—= og 1 Huus (som svarer 4 Rdl.) i Eilskov til sin Søn Krigsraad Wedel paa Holsegaard mod 1 Gaard paa 11—4—=—= (som svarer 20 Rdl. Landgilde), 1 Huus (som svarer 3 Rdl. 2 Mk. Huuspenge) og Byggestedet til et Huus i S. Esterbølle, samt 200 Rdl. i Penge; en Handel, der skal have været høist ufordeelagtig for sal. Fruen. S. A. lader Elved den gamle og den lille Veslinge Hed taxere til fælleds Bed og Græsgang mellem Veslinge, Hoved og Banggaard. S. A. foretager Fruen en Hovedreparation paa Tærskeladen, der kostede 81 Rdl. 3 Mk., og s. A. kostede det nye Hospitals Bygning i Veslinge hende 107 Rdl. 3 Mk. S. A. omtales Gaarden i Atl. 3 Pag. 383, 469. S. A. Nidemændsforretning angaaende Sagen om de svenske Arvinger, hos hvem Procurator Bagge (deres Commissionair) havde trængt paa Execution, den de dog afsloge at gjøre. S. A. vil Geheimeraad Holsten paa Langesø have de mageslagte Jorder tilbage fra Elved, fordi Fruen i Brahes Lokke efter hans Sigende havde pløiet paalangs istedetfor paatværs, og opsiger derfor Magelægscontracten, og det uagtet Agrene efter hendes Sigende vare pløiede som de altid havde været. Han mødte virkelig forat modtage Jorderne; men Fruen mødte ikke. S. A. bytter hun en Karl med Gyldensteen. 1768 bortfæster hun et halvt Huus i Veslinge med et Par Skpr. Land mod 2 slette Daler, 1 Ugedag, Ægt og Hovspind og gjør (1768-69) 4 Gaarde i Esterbølle til 5. S. A. reparerer hun Koladen fra Grunden af for 202 Rdl. 2 Mk. og opfører det lidet Stuehuus (formodentlig den allerede under hendes sal. Mand omtalte Halvtagsbygning, som altsaa maa være af hende og ikke, som der foregives, af ham) i Borgegaarden for 66 Rdl. 4 Mk., samt opbygger den afbrændte Gaard i Esterbølle for 538 Rdl. 4 Mk. S. A. ind-

stævner Geheimeraaden paa Langesø atter for Tienden af de magelagte Jorder, først til Langesø Birk og siden til Herredsthinget. S. A. søger en Bonde i Skousgaard Benef. paup. i en Sag mod hende, som sit Herskab, men afvises. S. A. beklager hun sig for Notarius publicus, at hun i 4 à 5 Aar (altsaa fra 1763 eller 64) har været Procurat. Bagges Forfølgelse underkastet og plaget med en Proces af de i Sverrig værende Arvinger efter Nicolai Lonberg og Hustru, som døde i Odense, uagtet denne Arv alt 1750 eller 51 blev betalt med 3231 Rdl. 13 ß., paa Mad. Grimbergs Lod 403—5—53 nær, som endnu henstod hos Magistraten i Odense; og at hun til den Ende havde givet sin Søns Informator Krog Ordre at reise til Sverrig forat erfare, om de vedkjendte sig Qvitteringerne ꝛc.; hvortil de svenske Arvinger havde svaret, at naar Eieren af Elved vilde „forskyde" de i Odense deponerede 626 Rdl., som tilkom Ane Grimberg, saa vilde de tilbagekalde deres Fuldmagt til Bagge; men da han ikke kunde dette, saa havde Arvingerne erklæret, at de forbeholdt sig deres Ret. S. A. nævnes i Kirkebogen en Msr. Engelsen og 1770 i Fæsteprotocollen en H. Engelsen, som opholdende sig paa Elved, altsaa Fruens Søstersøn Hans Engelsen, der siden blev Skoleholder i Kjøbenhavn. S. A. blev Christian Anthon (i Henrichsens Sted, see 1766) Foged paa Elved og var det til 1776, hvorpaa han blev Forvalter paa Gyldensteen og døde først 1802 paa Aagaarde. 1769 bortfæster hun et halvt eller jordløst Huus i Veflinge for 1 Ugedag, Ægt, Hovspind og 4 Rdl. Indfæstning; 2 Gaarde ibid., hver paa 6—7—=—=, mod sædvanlig Landgilde og Hovning, men 26 Rdl. 4 Mk. af den ene og 42 Rdl. af den anden i Indfæstning; fremdeles 1 Gaard i S. Esterbølle paa 8—=—1—2⅔ for Indfæstning 20 Rdl., imod at Fæsteren

selv anskaffer Besætning, og samme ved Gaarden som stedsevarende Inventarium forbliver. S. A. var ogsaa den sidste Qvægsyge, hvorved paa Gaarden døde 111 Hoveder, nemlig af Stude, Køer, Qvier og Kalve den 15 Nov. 3 Stkr., den 18—2, den 20—3, den 21—3, den 22—7, den 23—9, den 24—10, den 25—11, den 26—7, den 27—11, den 28—15, den 29—5, den 30—11, den 1 Dec.—2, den 2- 9, den 5—1 og den 19—1, ialt 111. S. A. sluttede hun Forlig med Geheimeraaden paa Langesø angaaende Tienden af de magelagte Jorder (see 1768). Han erklærede sig nemlig villig til, at naar Fruen betalte ham 2 à 300 Rdl., udleverede ham en Karl af sit Gods og affjøbte ham Polsgaard og sammes 2 Huse for 3000 Rdl., saa vilde han for evig Tid overlade Elved de magelagte Jorder mod 30 Rdl. i Tiende. Fruen var vel ikke for at have med Polsgaard at gjøre, men indgik det dog omsider forat faae Ro, og saaledes kom hun i Besiddelse af Polsgaard. S. A. reparerer hun det Øvrige af Tærskeladen (derfor staaer der ogsaa 1769 paa Fløien) og Stalden for 51 Rdl. S. A. byggede hun et nyt Kjernehuus for 53 Rdl., Broerne til lille Hauge og ved Vesterbjerg for 30 Rdl., et Stuehuus i Hemerslef for 160 Rdl. og et Ditto i Jullerup for 196 Rdl. S. A. flyttede Braadt til Rugaards Skov, og Capitain Suchow leiede Hovedgaarden. S. A. døde den hidtilværende Hollænder Niels Bek paa Elved. 1770 bortfæster hun Lindehuset (1769 kaldes det alt saaledes) mod sædvanlig Huuspenge, Gangægter og 1 Slaaedag aarlig; et jordløst Huus i Gamby mod sædvanlig Huuspenge, Hovspind og en Løbeægt aarlig, samt uden Indfæstning; 1 Gaard ibid. paa 3—4—=—= mod sædvanlig Landgilde, Hovning og Hovspind; 1 Gaard i Skovsgaarde paa 6—6—3—1; Hattemagerhuset, som Knud Danielsen afstod,

og hvortil en ny Lokke paa 12 Skpr. Land blev henlagt, til sin Skytte Jørgen Jensen mod Landgilde 5 Rdl. 4 Mk. og Ugedag, eller i dens Sted 3 Rdl. 2 Mk., og 20 Rdl. Indfæstning. S. A. Magelæg mellem hendes Gaarde i Skovsgaarde og Nymark. S. A. Magelæg mellem 2 af hendes Bønder i Veflinge. S. A. kjøber hun en Part af 1 Huus i Skovsgaarde. S. A. holdtes der 89 Faar her paa Gaarden. S. A. den 25 Juli blev hendes Søn Claus Wedel Simonsen Student i Kjøbenhavn. 1771 bortfæster hun en Gaard i Jullerup paa 6—6—2—1 og det Halve af en Gaard i Vierne paa 3—6—=—2, samt 1 Huus i Skousgaarde mod 2 Rdl. 4 Mk. aarlig. S. A. atter Magelæg mellem hendes Bønder i Skousgaarde og Nymark. S. A. faae 4 Huusmænd i Veflinge Tilladelse til at betale deres Ugedage med Penge, den første 3 Rdl. 2 Mk. og de andre 2 Rdl. 4 Mk. S. A. udstedes Frihedspas for 2 Karle af Godset, og en tredie bortbyttes til Harritzlefgaard. 1772 bortfæster hun 1 Gaard i Hemerslef paa 6—6—1—= mod 50 Spanddage (deriblandt 10 Plougdage) og 100 Gangdage efter Fororдn. af 20 Febr. 1771 foruden Landgilden. S. A. ligeledes 1 i Farsbølle paa 6—=—1—1, Graverhuset paa 4—1—=—=, Enemærkehuset med en Lokke, et jordløst Huus i Veflinge mod 1 Ugedag, Ægt og Hovspind, og Fuglefanghuset mod 4 Rdl. aarlig. 1773 et Huus i Gamby mod Huuspenge 3 Rdl. 2 Mk. og 1 i Hemerslef mod 4 Rdl.; 1 Gaard i Veflinge paa 6—7—=—= (som Manden maatte afstaae til sin Broder) uden Indfæstning, men imod at sætte den forfaldne Bygning og Besætning paany i Stand; en Ditto i Skousgaarde paa 3—2—1—= og Skſk. =—=—2—2 og en Ditto Ditto paa 5—4—3—1 og Skſk. =—=—1—1. S. A. „udskiftes" en Gaard i Tofte, og God-

set udgjør 288—3—2—1½ og Skft. ⸗—3—1—⸗, hvoraf enhver (heel Gaard), ifølge Indberetningen om den Hovning, der til Gaardens Drift var fornøden, gjorde 20 Spanddage og 61 Gangdage, men de paa 1—6—2—1 kun 3 Spanddage og 17½ Gangdag. S. A. Jordebog over Godset optagen. 1774 bortfæster hun 1 Gaard i Haarslef paa 7—3—2—2, 1 i Veslinge paa 6—7—⸗—⸗, 1 i S. Esterbølle paa 8—⸗—1—2⅗, 1 i Haarslef paa 10—⸗—2—2 og en Ditto S. Esterbølle paa 8—⸗—1—2⅗. S. A. udskiftes Farsbølle og Haarslef. S. A. omtales Gaarden i Atl. 6 Pag. 628, og da var C. Anthon endnu (see 1768) Foged paa Elved, og den gamle Michel Nielsen i Elved Mølle (Brüggmans forrige Tjener) levede endnu. S. A. havde man alt foretaget Skiftet efter sal. Justitsraaden; men den da udkastede Arvedeling blev formedelst Stedsønnen Krigsraad Wedels Indsigelser paany igjen casseret. S. A. var Niels Jørgensen Eeg Tjener paa Elved og var det til 1783, da han blev Skoleholder i Brenderup og gift med Fruerpigen Elisabeth Sophie Engelsen. 1775 bortfæster Fruen det Halve af Hoveds Mølle med det Halve af de 2 tilliggende Løkker mod 4 Rdl. aarlig, ligeledes 1 Gaard i Veslinge paa 6—7—⸗—⸗ og udskifter 2 Gaarde i Skousgaarde, hvorimod 1 Gaard i Hemmerslef afbrænder. S. A. blev en Karl bortbyttet til Langesø, og en anden fik Frihedspas. S. A. var ifølge den optagne Jordebog Hovedgaardstaxten endnu, ligesom 1765, 58—6—⸗—2, det Contribuable ligeledes det Samme og Hovnings⸗, Landgilde⸗ og Huuspenge 571 Rdl. aarlig. (Der nævnes forresten ved denne Leilighed ikke mindre end 21 Huusmænd i Veslinge, da der forhen kun vare 12). Saaledes have vi nu seet Gaarden i dens Herligheds Periode; vi skulle nu ogsaa omtale Anledningen til dens

successive Fald. Justitsraaden havde tilsat omtrent 20,000 Rdl. ved sin Successor Martfeldt, Borgemester i Odense, og saavel han som hans Enkeført et Par kostbare Processer med de svenske Arvinger og med Langesø; da derfor nu Skiftet 1775 holdtes, der kostede hende 243 Rdl. foruden 40 Rdl. for Taxationen, og Gaard og Gods vurderedes for 39,312
Meubler og Inventarium for 3,307
Tilgodehavende 1,100

tilsammen 43,719,
var Boets Gjeld 13,719

altsaa endnu tilbage 30,000
Deraf blev der bestemt for Enken det Halve, nemlig 15,000
for Justitsraadens Søn 10,000
og for hans Datterdøttre 5000;

altsaa gik nu ogsaa disse 5000 Rdl. (dog først ved Enkens Død 1780) fra Boet, og til den Tid skulde da ogsaa Stedsønnen Krigsraad Wedel have sin Modrenearv, som altsaa udgjorde 7500 Rdl., og som man endogsaa var galant nok at supplere ham til 8000, ja! endogsaa paa hans yderligere og heelt vanskeligt tilfredsstillelige Fordringer at forøge til 9000 Rdl., saa at der altsaa efter ovenstaaende Vurdering ved Enkens Død kun blev 14,000 Rdl. tilbage for Justitsraadens egen Søn (altsaa 1666 Rdl. mindre, end hvad der blev Stedsønnen tilstaaet, der efter det Foregaaende havde faaet 6666 Rdl. i Arv efter sin Fader og nu skulde have 8000 Rdl., men derimod fik 9000 efter Moderen). Ved slige Arvedelinger skal naturligviis ethvert, selv det bedste Gods ødelægges. S. A. forlovede Justitsraadens Søn Claus Vedel Simonsen sig med Krigsraad Schebyes Datter Ane Maria Schebye paa Østrupgaard; og var det formodentlig

i Anledning af denne Forlovelse, at det foromtalte Skiftearrangement var blevet nødvendigt. S. A. (1775) blev der gjort Afregning over hvad Fruen i de sidste 10 Aar havde anvendt paa sin Steddatters Datter Margrethe Sophie Belligers Opdragelse; et Regnskab, der saavel oplyser, hvad der den Tid udfordredes til unge Damers Opdragelse, som hvad der udgjorde deres Pynt, og derfor herved meddeles som følger:

1765 i Nov. sendtes hun til Frederitz for i Hr. Hollards Huus at nyde Information. Reisen kostede 1 Rdl. 4 Mk., og man medgav hende i Haandpenge . . . . 5—1—8=6—5—8

— i Dec. betalt for Fløiel til hende . . . . 10—3—=

1766 i Febr. betalt for hende til hendes Papa (ɔ: Stedfader) Hr. Cancellieraad Hvalsøe udlagte Penge . . . . 13—5—=

— Marts givet hende til Haandpenge . . . 3—=—=

— — givet Præsten, da hun gik til Confirmation, 4 Rdl., og til Klokkeren 2 Kroner ɔ: 1—2—8=5—2—8

— I samme Anledning fik hun ogsaa af sin 1755 afdøde sal. Moders Tøi: 1 sort Damaskes Adriæne, 1 rød Sas de Soies Kaabe med Graaværk under, 2 Sorgeforklæder, 1 sort Axelskjærf, 1 hvid Cannefasses Adriæne samt alle Braceletterne, 1 slet Guldring og 1 Ditto med Stene i.

— April kjøbt til hende 25 Al. brocheret Stof à 13 Mk. 8 ß. . . . . 56—1—8

— Mai ladet forfærdige til hende 1 Par Guld-Bandeloquer . . . . 15—4—=

— Mai 1 Sølv-Hovedvandsæg . . . . . . 5—=—=
— Juli kjøbt til hende 17 Al. rødt og hvidt Taft
à 4 Mk. . . . . 11—2—=
— Nov. kjøbt til hende 11½ Al. Kniplinger à 7 Mk.
8 ß . . . . 14—2—4
endvidere s. A.
— Mai betalt Hr. Hollard for ½ Aar . . . 50—=—=
— — og sendt hende selv til Haandpenge . 5—=—=
— Juli betalt for hende til hendes Papa i udlagte
Penge . . . . 9—=-15
— Oct. betalt for ½ Aar til Mademoiselle Montagne i Kost og Kammer ꝛc. . . . . . . 50—=—=
— Dec. til Nytaarsgave for bemt Mademoiselle 8—=—=
1767 Jan. betalt Madem. Ms. Regning paa udlagte
Penge . . . . 14—=—=
— sendt hende selv til Haandpenge . . . . 4—=—=
— ladet gjøre til hende en Sølv-Taffelaas . 7—5-10
— Juni betalt til Mademois. M. for udlagte Penge 23—1-15
— — betalt til Mademois. M. for ½ Aars Information, Kost, Kammer ꝛc. . . . . . 50—=—=
— givet hende selv til Haandpenge . . . . 2—3—=
— Sept. betalt Mademois. for udlagte Penge 19—=-12
— og for Information, Alimentation ꝛc. fra Paaske
til Michaeli . . . . 50—=—=
— til hende selv i Haandpenge . . . . . 5—=—=
— Dec. sendt hende efter Begjering . . . 20—=—=
— for en Guldring til hende . . . . . . 2—=—=
1768 Jan. sendt hende i Haandpenge . . . . 3—=—=
— Juli kjøbt til hende 4 Al. Sirts . . . . . 2—4—=
— Mai betalt til Mademoisellen for Alimentation
ꝛc. og udlagte Penge . . . . 87—5—6

— desforuden til Ditto og hendes Piger . . 10—=—=
— Juli kjøbt til hende hvide Glasperler . . 1—1—8
— — — Merlin Blondiner, Traad og en Brystblomst . . . . 4—1—4
— Sept. 5 Al. Blondiner og Vier . . . . 2—4—8
— — givet hende i Haandpenge . . . . . 5—=—=
— Oct. Silkebaand 12 ß., ½ Al. blaat Silketoi 1 Mk. 8 ß., 1 Cattons Forklæde 5 Mk. . 1—1—4
— — røde franske Baand . . . . =—1—4
— Nov. givet hende (efterat hun, som det synes, var kommen hjem igjen) til Offer i Anledning af Enkens Datters Bryllup i Skousgaarde 1—5—4
— Dec. betalt for hende 5 Al. Blondiner . 1—2-12
— Sirts til 2 Jacker og 1 Skjørt, 13 Al. à 5 Mk. 10—5—=
1769 Juni kjøbt til hende 24 Al. brocheret Stof 40—=—=
— April skyet hende i rede Penge . . . . 5—=—=
— Juli kjøbt til hende 4½ Al. sorte Silke-Kniplinger . . . . 1—3—=
— Aug. kjøbt 4½ Al. blaat Bay . . . . . 1—3—=
— — — 24 Al. Tenniker . . . . =—3—=
— Sept. kjøbt 24 Al. blaat stribet Stof . . 5—1—8
— Oct. skyet hende Offer til Degnen i Eiby Hr. Møllers Datters Bryllup. . . . . 1—1—4
— — 3 Al. Kniplinger . . . . 2—=-12
— Dec. 17 Al. Baand . . . . 1—=—=
— — 3 Al. gule Baand . . . . =—2-10
— — til Offerpenge ved Hans Grams Bryllup 1—2—8
1770 Jan. 2 Par durchbrochne Kammerdugs Manchetter . . . . 1—5—=
— Penge . . . . =—4—4
— Febr. til et Par Skoe 1 Al. grønt Mohr . 1—4—=

— 5½ Al. Atlas til en Saloppe à 7 Mk. . . 6—1—8

— April betalt for et Chatol til Snedkeren i Bogense . . . . 26—=—=

— 10 Al. Kniplinger til en Saloppe . . . 2—3—=

— 3 Al. Blondiner . . . . 1—=—=

— 1 Al. sort silked Flor . . . . 1—=—=

— 3 Al. hvidt Silkeflor . . . . 3—=—=

— 2 Snørliver . . . . 10—=—=

— i Haandpenge . . . . 5—=—=

— Juni betalt for hende til Lieben Skræder . 10—4-13

— Haandpenge . . . . 5—=—=

— for en Porcellains Blomst . . . . . . =—2—=

— Sept. 1 Al. hvidt silked Flor . . . . 1—=—=

— Haandpenge . . . . 5—=—=

— 5 Al. hvide Kniplinger . . . . 5—=—=

— 2 Al. grønt Lærred . . . . =—2—4

— for 1 Par Silke=Skoe at sye . . . . . =—4—=

— Nov. til Anne Kokkepiges Bryllup, til Brudegave 8 Mk. 8 ß. og til Offer 1—3—= . 2—5—8

— for 1 Par hvide Strømper . . . . . . 1—=—=

— 4 Al. Kartun à 2 Mk. 8 ß. . . . . . 1—4—=

— Dec. Renter af 2000 Rdl., 75 til hende og Resten til Kongen . . . . 80—=—=

— til Lieben Skræder i Odense:
for 1 silked Begese og Skjort med fuld Garnering at sye . . . . 2—4—=

— for 3 Al. Taft til Garnering . . . . 4—=—=

— — 6 Al. franske Baand . . . . =—2-10

— — 2 Al. grøn Trille . . . . =—3—=

— — Sleeslærred til Ærmer . . . . . . 1—4—=

— — 1 Lod Silke=Baand til Linning . . . =—2—=

— for et Snorliv med alt Tilbehør . . . . . 5—=—=
1771 Jan. 1 Manchesters Ærmekaabe med Garnering, undtagen neden om, at sye . . . . 1—3—=
— for Graaværk at garnere med . . . . . 3—5-12
— — Silke, Traad 2c. dertil . . . . . . =—1-10
— — 1 Al. Svane=Bai . . . . =—2—8
— Dec. Rente . . . . 80—=—=
1772 Marts betalt for hende til Dr. Eichel, da hun var syg . . . . 10—=—=
— og til Feltskær Titqve . . . . 4—=—=
— Oct. i Penge . . . . 10—=—=
— Dec. Rente . . . . 70—=—=
1773 Oct. for en Potageskee til Brudegave ved hendes (Halv=) Søster Jomfr. Ane Marie Hvalsøes Bryllup . . . . 7—1—6
— Renter . . . . 80—=—=
1774 Nov. for en Sølv=Melkekande til Brudegave ved Jomfr. Bolwigs Bryllup . . . . . 16—=—=
— rede Penge . . . . 20—=—=
1775 Jan. rede Penge . . . . 60—=—=

i alt og alt 1075—2—1

1776 bortfæstede Justitsraadinden 1 Huus i Esterbolle og 1 Gadehuus i Veflinge. S. A. blev hendes hidtilværende Forvalter Christian Anthon Forvalter paa Gyldensteen, og Anders Jensen derimod Forvalter paa Elved (og med ham tage de fuldstændige Teglværks=Regnskaber først deres Begyndelse) og var det til 1788. S. A. bleve begge Justitsraadens Datterdøttre gifte, nemlig Jomfr. Margrethe Sophie Belliger, som ikke blot var opdragen (see 1752), men ogsaa hidtil havde opholdt sig paa Elved, med Ritmester Bollvig,

og Jomfr. Christiane Elisabeth Hvalsoe med Provst Langhoff i N. Lyndelse; og s. A. blev endelig ogsaa Justitsraadens Søn Claus Wedel Simonsen gift med sin Fæstemø Ane Marie Schebye (f. 24 Mai 1757), hvis Morfader Cancellieraad Dreyer var en Svoger til Justitsraad Bonde Simonsen, idet de begge havde været gifte med 2 Søstre, som vare Døttre af Kjøbmand Christian Haman og Sara Østrup, hvis ældste Datter Ane Elisabeth Haman var gift med Cancellieraad Jens Dreyer til Raskenberg (f. 1693 og død 30 Aug. 1753) og ved ham Moder til flere Børn, og blandt disse Wolborg Dreyer, som var gift med Krigsraad Lauritz Schebye til Østrupgaard; medens derimod Hamans yngste Datter Margrethe Sophie Haman var Justitsraad Bonde Simonsens første Frue (jfr. Mumme Pag. 236-37, jfr. 170). Forresten førte denne unge Frue paa Elved (nemlig A. M. Schebye) en Pleiedatter med sig til Gaarden. Amtsforvalter Østrup i Odense var nemlig 1773 bleven afsat (see Adr. C. Eft. for dette Aar), fordi det den Tid var Skik, at naar en Amtsforvalter overdrog sit Embede til en Anden, saa maatte denne Successor tillige paatage sig den Forriges Cassedefect, og saaledes gik Gjelden fra den Ene til den Anden, indtil den Sidste endelig, naar Undersøgelse skete, maatte bære alle sine Forgængeres Brøde. Ved denne Leilighed tog Krigsraad Schebye paa Østrupgaard hans ældste Datter Frederikke (som var født 1769) til sig, og hun fulgtes nu som et 6 Aars Pigebarn med hans Datter til Elved; og hende er det, jeg har at takke for en stor Deel af de Efterretninger, jeg i det Følgende skal meddele om min Farmoder eller den i en lang Række af Aar saakaldte „Salig Frue" paa Elved, som endnu levede til bemeldte Frederikke Østrup var 11 Aar gammel og altsaa i en Alder, hvori saa betydelige og saa ofte opfriskede

Indtryk ikke lettelig udslettes. Forresten kostede dette tredobbelte Bryllup uden Tvivl Fru Justitsraadinden svære Penge; og saaledes blev endnu i s. A. ikke blot en Obligation udstedt til Krigsraad Wedel paa de 8000 Rdl., han (foruden de 1000 Rdl. Douceur) skulde have i Modrenearv, men ogsaa en Ditto paa 11000 til Major Axel Rosenkrantz paa Sobysogaard. 1777 bortfæster Fruen en Gaard i Hoved paa 5—7—3—1 og 1 i Veflinge paa 6—7—=—= (mod 9—4—10 i Landgilde samt Hovning, men uden Indfæstning, imod at istandsætte den forfaldne Gaard, som den forrige Fæster af Armod maatte fratræde). S. A. den 4 Marts blev Sonnedatteren Ane Elisabeth Amalia Berg Simonsen fodt, men dode ½ Time efter. S. A. druknede en af Elveds Bonder Jeppe Hansen af Veflinges 12=aarige Stedson i Veflinge Skov. 1778 bortfæster Fruen et Gadehuus i Veflinge mod 5 Rdl., Slaaedag, Løbeægt o. s. v., og et halvt Huus ibid. mod 2 Rdl. 4 Mk. i Huuspenge. S. A. fik hendes Søn Characteer af Cancellieraad. S. A. var Anders Jensen Forvalter paa Elved (hvad han, som sagt, 1776 i Anthons Sted var bleven), og da træffes et Mageleæg med Sognepræsten Hr. Østrup i Vigerslef, idet Fruen nemlig overdrager de Jorder paa Kosterslef Hed, som tilhorte hendes Bønder i Veflinge, til Hr. Østrup i Vigerslef mod ligesaa meget Jord i Kosterslef Mark, Havelykke kaldet. 1779 bortfæster hun Fuglesanghuset, et Boel i Veflinge paa 1—6—2—1 (mod 25 Rdl. i Fæste, 4 Rdl. aarlig og sædvanlig Hovning) og Anders Bodkers Huus i Veflinge (det forrige Dretzen) mod 4 Rdl. aarlig samt Ægt og Ugedag,[1]) og faaer s. A. ved Mageskifte med

[1]) Hvorhos det er mærkeligt, at det første af disse Fæstebreve, som er udstedt for 1 Mai, er udfærdiget i hendes eget, men de 2 næste, som

Gyldensteen 1 Gaard i Esterbolle paa 13—4—2—2. S. A. Mageskifte til Fælledsskabets Ophævelse mellem Annexgaarden og Polsgaard i Veflinge, ligesom mellem Langesø Bønder i Veflinge paa den ene og Elved Bønder ibid. paa den anden Side, idet de afstaae Alt, hvad de have adspredt imellem hinandens Jord, og saaledes enhver af dem faaer sin Jord paa eet Sted eller samlet, ved det at Langesø Bønder afstaae de Elved Bønder Alt, hvad de have adspredt i Kosterslef-, Clas-, Store- og Esterbolle Mark, og disse derimod afstaae hine ligesaa meget samlet Jord i Storemark &c. (endydermere 1780 bekræftet). S. A. Udskiftning mellem Veflinge Bønder indbyrdes, nemlig den ved foranførte Magelæg fornødne Inddeling af sammes Jorder, hvoraf man seer, hvilke Lodder i enhver Mark tilfaldt enhver af disse Bønder (endydermere 1780 stadfæstet). S. A. Magelæg til Fælledsskabets Ophævelse mellem Veflinge og Kosterslef By, idet Veflinge afstaaer, hvad den havde i Rismark og Kjelleby Mark, mod det, Kosterslef havde i Kilehauge. 1780 den 8 Marts døde Fru Justitsraadinden efter 15 Aars Enkesæde og blev begraven i Haarslef Kirke; hendes Epitaphium er indført i Adr. Cont. Eft. 1780 Nr. 15.

Da der forresten have meldt sig Adskillige hos mig, som formeente med den sal. Afdøde at være beslægtede, anseer jeg det for Pligt herved (ligesom forhen ved hendes tidligere afdøde Mand) at meddele den Underretning, mine sal. Forældre om hendes Sødskende og deres Børn have efterladt mig. Ifølge deres Foregivende havde hun nemlig ikke flere Sød-

---

ere udfærdigede efter 1 Mai, derimod udfærdigede i hendes Søns Navn, saa at det altsaa næsten synes, som om hun til Mai 1779 havde overdraget Sønnen det Hele.

skende, der kom til Skjels Aar og Alder eller bleve gifte, end

I. en Broder Christian Berg, som var Degn i Fons og havde 6 Børn, nemlig

a. en Søn Jacob Berg, som var Student og Degn i Nørre Aaby og efterlod sig 2 Sønner.

b. en Søn, som var Skoleholder i Hindevad og havde 2 Sønner og 2 Døttre.

c. en Søn, der var Muurmester.

d. en Søn, der var Trompeter og siden Stadsmusicant i Rudkjøbing.

e. en Datter, som var gift med Degnen Fabritzius.

f. en Datter, som var gift med en Bagersvend i Kjøbenhavn.

II. en Broder Hans Hendrik Berg, Præst i Bergen, som maaskee havde flere Børn og blandt dem en Søn Hans Henrik, født ½ Aar efter Faderens Død, opdragen i Christi Krybbe i Bergen, var siden paa Elved, blev derpaa Farversvend i Nysted paa Laaland og siden Matros.

III. en Søster, som var gift med Tømmermester og Brandcapitain Engelsen i Kjøbenhavn og med ham havde 3 Sønner og 2 Døttre, hvoraf 2 Sønner og 1 Datter døde unge; men de efterlevende vare

a. Lisbeth Engelsen, gift med Skoleholder Eeg i Brenderup, og

b. Hans Engelsen, Skoleholder i Kjøbenhavn.

(Ifølge Blochs Haandskrift om den f. Geistl. forholder dette Slægtregister sig derimod ganske anderledes; thi efter hans Foregivende var Hr. Jacob Berg i Svindinge 2 Gange gift:

A. med Anne Andersdatter Lerche, med hvem han blot avlede

I. Hans Jacob Berg, Medtjener i et Præstegjeld i Agers-

huus Stift og siden Hospitalspræst i Aalborg, hvor han kort efter Ankomsten døde.

B. med E. M. Bronner fra Kjøbenhavn og med hende avlet
II. (Christian Berg) Sognedegn i Fons.
III. Anna Elisabeth Amalia Berg, som var gift 1) med Hr. Claus Wedel og 2) med Hr. Bondo Simonsen.
IV. en Datter, gift med Degnen Søren Høg.
V. Charlotte Amalie Berg, gift med Tømmermester Johan Engelsen i Kjøbenhavn, hvem hun overlevede (K. R.).

Hvilken af disse Stamtavler der nu er den rette, tør jeg ingenlunde afgjøre og har derfor anseet det for rigtigst at meddele dem begge).

Forresten turde det ved Slutningen af denne Enkefrues Historie maaskee ikke være uden Interesse at kaste et Blik tilbage over „Levemaaden" her paa Gaarden i de sidste 5 Aar før hendes Død, for derved at levere et og andet maaskee ikke uvæsentligt Bidrag til en Skildring af det „borgerlige Herremandsliv" eller „de characteriserede og lige ved Adelen priviligerede Godseieres Levemaade" for omtrent 60 Aar siden, nemlig fra Aaret 1775 til 1780. Det er nemlig min faste Overbeviisning, at endeel af vore juridiske Embedsmænd, — med en Smule Interesse for deres Fædrelands Historie, — maaskee af Alle bedst vare i Stand til at skjenke os en ret levende Skildring over vore Forfædre (i det Mindste til en vis Grad tilbage i Tiden). Deres Embede fører det nemlig med sig, at de ofte maae gjennemlæse, ja! endogsaa stundom gjennemstudere de gamle Skifteprotocoller, Taxations-, Vurderings- og Auctionsforretninger; de see deraf, hvorledes de forhenværende Smykker, Klæder og Meubler vare beskafne; de komme paa Stederne selv, hvor disse Ting forhen vare i Brug, og hvor endeel af dem endnu som oftest opbevares;

de see som oftest her Portraiterne af de Personer, der tilforn have benyttet samme; de gjennemgaae ofte i en eller anden Anledning deres gamle Privatbrevvexling; de høre Familien eller Egnens gamle Folk fortælle alskjons Anecdoter om dem; de see her ikke blot, hvorledes Stedet nu er beskaffent, men de see ogsaa ofte Tegninger over og høre Traditioner om, hvorledes det forhen havde været; og saaledes danner der sig tilsidst et fuldstændigt Billede af disse Folk og deres Bopæl, og ved samme Leilighed tillige et Billede af den Tidsalder, i hvilken de have levet. Ja! hvo veed, om selv W. Scott ikke kunde have sit juridiske Embede at takke for endeel af sine med en saa noiagtig Detaille og en saa stor, i det Mindste tilsyneladende, historisk Troskab udkastede Familieskildringer. Saameget er i det Mindste under alle Tilfælde vist, at det er ved Hjelp af hine Midler jeg har seet mig i Stand til at udkaste nedenstaaende, om end ikke kunstmæssigt udarbeidede, saa dog historisk paalidelige Skildring; og skjøndt jeg nu vel med Hensyn til Maneren staaer utallige Grader dybere end hiin berømte Skotlænder, saa er det jo heller ingen Roman, jeg skriver, hvor det stod til mig selv at vælge de fordeelagtigste Situationer; men ethvert Strøg af Skildringen kan tvertimod med juridiske Beviser belægges, og hvad der altsaa paa den ene Side kan være tabt, det turde maaskee paa den anden Side igjen være vundet.

De tvende Herregaarde, jeg saaledes ved denne Leilighed, — tilligemed Beboernes Færd paa samme, — har foretaget mig at skildre, laae nu vel begge i Fyen, men den ene paa den saakaldte „Skovegn" (nemlig Elvedgaard i Skoubyherred) og den anden paa det saakaldte „Sletten" (nemlig Østrupgaard i Lundeherred). Jeg vil altsaa kalde den ene Skoubo- og den anden Slæbo-Gaarden. I hvor umiddelbart disse

to fyenske Egne nu endogsaa stode sammen, saa stor og himmelvid var desuagtet Forskjellen den Tid mellem begge. Hisset en idelig Afvexling af skovbevoxne Banker og lune Dale; her derimod den eensformige, nøgne og for alle 4 Vinde udsatte Slette, ikke afbrudt ved noget Træ, uden allenfals en gammel Piil i Grøften eller en nødtorftig Pileplantage ved Landsbyen; ligesaalidt afbrudt ved nogen Banke eller Høi, uden allenfals en eensom Gravhøi med sine mosklædte Stene; og endelig overalt i Horizonten det vidtudstrakte blaanende Hav. Tidens Haand har nu for en stor Deel udslettet den skærende Contrast, der fordum udmærkede disse Egne fra hinanden: hine dunkle Skove ere i de sidste Decennier ved den tiltagende Oplysning i en betydelig Grad blevne udluftede, og disse nøgne Sletter have ved den foretagne Udskiftning, den deraf fulgte Udflytning, Indhegning og Beplantning faaet et livligere Udseende; men før Skovenes Ødelæggelse hisset og Markernes Udskiftning her var hiin Egn, saa at sige, en eneste dunkel og uafbrudt Skov, og denne en eneste nøgen og uafbrudt Slette; og som man hisset blot hørte Skovfuglenes Sang, saa modtoges man derimod her af Strandfuglenes Skrigen. [1]) Ogsaa begge Egnes Indvaanere vare den

---

[1]) Og saa stor er desuagtet Vanens Magt over de menneskelige Forestillinger, at jeg flere Gange har hørt den gamle Provst Dreier i Østrup forsikkre, at Uglens Tuden i Grunden var ham ligesaa kjær som Nattergalens Sang, og at han ikke for flere hundrede Daler om Aaret vilde bytte den vide Udsigt og friske Luft, han paa Sletten nød, mod den snevre Synskreds og usunde Luft, hvormed vi stakkels Skovboer hele Aaret igjennem maatte tage til Takke. En lignende Følelse maa formodentlig ogsaa have besjælet den gamle Provst Lütken i Lumby, der engang spurgte mig ad, om man kunde see og lugte Stranden i min Hauge; og da jeg dertil svarede: nei! med et Slags

Tid heelt forskjellige fra hinanden, ikke blot i Tale og Dragt, men ogsaa i Levemaade og Beskjeftigelse: hisset den heftige og skyndsomme, her derimod den rolige og slæbende Accent eller Udtale; hisset de rode Huer, blaae Kofter og snevre Knæbuxer for Mandfolkene, og for Fruentimmerne den røde Troie, rødstribede Bul og det blaae Skjort; her derimod for hine de graae Pikkelhuer, hvide Kofter og Dynevaars Skibsbuxer, og for disse den blaae Troie, den blaastribede Bul og det røde Skjort; hisset Landjagten efter Dyr, Ræv, Hare, Agerhøne, Sneppe og Bekkasin; her derimod Strandjagten efter Svaner, Vildgæs, Vildænder og allehaande Strandfugle; hist trak man Vaad eller røgtede Ruser i de ferske Søer, og her strøg man Neier eller stangede Aal i den tilgrændsende Strand; hist gjenlød endelig ved hvert et Fjed den hjalrende Skovøxe, og her dundrede ved hvert et Huus den stampende Væv.

I hiin forommeldte Skovegn laa nu den ene Herregaard, vi her beskrive (nemlig Elved), omgiven og tilhyllet af sine udstrakte Bøgeskove. Skoven saae man paa flere Miles Distance; men til Gaarden saae man, — hvis man kom fra Sletten af, — aldeles intet, for man var den ganske nær. Efter nemlig at have gjennemvandret den nærmeste Kirkeby, kom man ved Udgangen af samme til en hvælvet Muurport, som kaldtes Dretzen og Dretzen Led (Tróds-inn-hlid ɔ: Indgangen til Gyden), fordi den indlod til Tróden eller Gyden ɔ: den indgrøftede Vei, som førte til Gaarden; og først naar man paa denne havde gjennemvandret et Par Hovmarker og derpaa det Meste af Skoven, kom man tilsidst til

---

Medlidenhed udbrød: „Ja! saa gjør jeg mig, for Gud! heller ikke noget af det Hele!"

et lille Stykke Agerland, som paa begge Sider omgav den paa dette Sted med Stakit indhegnede og ved en Rad af Lindetræer til Allee forvandlede Vei, og saae da (hiinsides det Agerskifte paa venstre) Gaardens røde Teglværk, dets 2 teglhængte Ovne og dets mange teglhængte Lader, som en lille Kjøbstad en miniature, mellem det dunkelgrønne Bøgeløv fremskinne, og dernæst paa hiin Side Møllédammet gjennem et bueformigt Udhug i Skoven et lille Glimt af Gaardens kridhvide nordlige Gavl. Lidt længere frem kom man mellem 2 vældige Bøge gjennem det hvælvede Borgeled og havde derpaa til venstre Side det skovbekrandste Møllédam og hiinsides samme Gaardens Vandmølle og paa høire Side en skovbevoxet Banke og lidt længere frem en betydelig vandopfyldt Mose og hiinsides samme de adspredte Gaarde af en nærliggende Landsby. Endelig førte en Stenebro mellem Gravene og den af dem omgivne Lysthauge paa den ene og en lille Elleskov paa den anden Side ind til den af brede Grave omgivne Ladegaard. Ingen Vaabner prydede Indkjørselen; kun de paa Porten opslagne Hjortetakker og Rovfugle betegnede, at det var en Herregaardsport eller en jagtberettiget Herremands Port, man havde for sig. Fra Porten traadte man først ind i Ladegaarden, og denne var en stor, men ikke ganske regelret Fiirkant: mod Norden Herskabets Stald med sine 10 Herskabsheste og i afbrudt Række med samme den lange Tærskelade; mod Vesten den dobbelte Kolade med sine 171 Qvægshoveder (nemlig ifølge Registreringen 133 Malkekøer, 5 gamle og 5 unge Tyre, 15 Stude og 13 Kalve); mod Syden Hundegaarden med sine hylende Jagthunde, Faarestien med sine 49 Faar (nemlig 47 Faar og 2 Vædere), Materialstalden med sine 13 (meest til Teglværkets Brug anvendte) Arbeidsbæster; udenfor Porten 2

Længder Hollænderibygning, men indenfor samme Vognremisen med sine 2 Karether, adskillige Jagtvogne, Postvogne og Kaner, og i det sydøstre Hjørne Svinestien med sine 42 Søer, 2 Orner og 26 Grise, ligesom endelig i Midten af Ladegaarden den ominenſe og truende Træhest (to opretstaaende Bjelker med en Tværbjelke foroven). De Grave, som forhen havde adskilt Ladegaard og Borgegaard, vare faa Aar forinden fyldte, Vindebroen afskaffet, og istedetfor den forhen med Skydehuller forsynede Brandmuur var der nu opfort en lav Tværlængde Huus, der med sit skraa og teglhængte Halvtag, — bag hvilket en Rad af beklippede Lindetræer var anbragt, — paa en fordeelagtig Maade hævede den øvrige Hovedbygning, hvortil man nu, istedetfor som før gjennem en hvælvet Port med Spiir, kom ind gjennem en paa Midten af den lave Skraalængde anbragt Stakitport. Den øvrige Borgegaard bestod af 3 teglhængte Fløie, Hovedbygningen Grundmuur og Sidefløiene Bindingsværk. For Enden af begge Sidefløiene vare desuden anbragte 2 fritstaaende og fiirkantede 2-Etages Taarne paa 4 Fag, som i gammel Tid formodentlig havde tjent til Vindebroens Beskyttelse. I det nordlige af disse Taarne boede Fruens Søn og under ham Forvalteren; i det sydlige Tjener og Skytte og under dem et Sprøitekammer. Over hine var Dueslaget og over disse Agerhønsloftet. Den øvrige nordlige Fløi var indrettet til Melkekjelder, Pigekammer, Rullestue, Spiiskammer, Grynkammer, Kjøkken og Folkestue; men den øvrige sydlige Fløi til Bryggers, Borgestue, Syypigens Kammer, Skole og Gjesteværelse. Hovedbygningen selv var kun 1 Etage Grundmuur med Qvist og hvælvede Kjeldere, opført 1721 af en Adelsmand og hans Frue, hvis Vaabner ogsaa udhugne i Steen med 2 Vildmænd til Skjoldholdere i alskjøns brogede

Farver prangede over Husets med en bred og svær Steentrappe forsynede Hovedindgang.

Foretrak man imidlertid, som en Bekjendter af Huset, den daglige Indgang for Hoveddoren, da kom man igjennem hiin i Bygningens nordostre Hjorne ind i en lille Gang, der tilvenstre forte til Kjokkenet, ligefrem til Folkestuen, men tilhoire op ad nogle Trappetrin gjennem en dobbelt Dor til den lille Dagligstue eller den Tid saakaldte Fruerstue, hvor Enkefruen, som da beboede Gaarden, med sin Huusjomfru, sin Fruerpige og sin Syepige til dagligdags opholdt sig, og hvor ogsaa Fruen af Husets daglige Gjester eller de saakaldte Huusvenner tog mod Besog. Det var en temmelig lang og smal, men da den kun havde to Vinduer tillige mork og trist Stue, og som derhos ved et morkeblaat Betræk end mere blev fordunklet. Naar man fra venstre til hoire kastede Oinene omkring i samme, opdagede man forst imod Vesten et i Muren anbragt Skab og under samme en blaat anstrogen Fyrredragkiste; dernæst i det nordvestre Hjorne den saakaldte Kjelderhals ɔ: en i Form af en Dragkiste indrettet Nedgang til Kjelderen med Skjenk paa, tilhobe blaat og hvidt anstrogen eller marmoreret og med hoirode Lister udsmykket; dernæst et Vindue, som vendte mod Norden ud til Volden og den af Grave omgivne Lysthauge (hvor 9 Postamenter eller Trædukker og 9 af Bræder udskaaarne og colorerede Billeder vare anbragte), og over samme Udsigt gjennem en bueformig Udhugning i Skoven til den saakaldte Kirkevei. Under dette Vindue stod Fruens daglige, med en dobbelt Rad af Skuffer forsynede Natbord, og paa samme et lille Speil, et lille brunt Skrin med Messingbeslag, to aflange og laqverede Blikæsker, to mindre Ditto, to runde Ditto, 2 Klædeborster, 2 smaa Messing-Lysestager med ditto Saxe, en lille rund Mes-

sing=Bordklokke og en aflang Ditto samt et gammelt Syeskrin; paa Væggen tilhoire ved Siden af Vinduet et Pukkebræt og paa Gulvet under samme en blaa Lyseskuffe. Dernæst i det nordostre Hjorne Fruens til begge Ender skaknedlobende Thron= eller Himmelseng med Sirts=Kartons Omhæng; for Enden af samme 2 jernbeslagne Skrin (hvis Bestemmelse ikke opgi=ves) ovenpaa hinanden, og ovenpaa dem igjen Psalmebog, Bonnebog [1]) og Bibel. Dernæst foran Sengen en Læneſtol og et lille rundt malet Slagbord af Fyr, og saavel Seng som Bord ved et stort Folde=Skjermbræt adskilte fra den ov=rige Stue. Hiinsides Skjermbrættet Doren til Fruens eget Kammer (hvor hendes Stads=Natbord, hvis Solvprydelser senere skulle omtales, udgjorde det væsentligste Meubel), men ligefor Indgangen i Stuen fra Kjokkenet af en overordentlig stor og hoi 1=Etages Kakkelovn med Trumle og store Mes=singtoppe eller Messingknappe paa sine 4 overste Hjorner. Derpaa et stort Egeslagbord og hiinsides samme Doren til Jomfruens Kammer, og hiinsides denne igjen en Hjorneskjenk. Paa den sondre Væg et gammelt indlagt Chatol, og oveno=ver samme et stort gammelt Speil med sort Ramme; der=næst Doren ind til den store Dagligstue og hiinsides samme atter et Hjorneskab. Mod Norden et Vindue, som vendte ud imod Borgegaarden og under samme et anstroget ɔ: med een Farve malet Fyrrechatol; og endelig fordeelte blandt de ovrige Meubler 2 Lænestole med blaae Hynder, 2 Tabou=retter med Ditto og 6 andre Stole.

Gik man nu derfra ind i den store Dagligstue — det rette Gje=stebærelse — da forefandt man der en temmelig stor og lys Stue med 2 Vinduer til hver sin Side; fra de 2 vestlige Udsigt til Bor=

---

[1]) der, saavidt jeg mindes, bar Navn af: „den bedende Kjæde."

ge= og Ladegaard, men fra de østlige til Volden, Gravene, Frugt=haugen (som ved Intet udmærkede sig uden ved en Hauge=stue, som var anbragt i Enden paa Hollænderibygningen, et Qvadrillebord og de sædvanlige stive og snorrette Gange) og over samme til Skoven. Væggene i denne Stue vare deco=rerede med alskjøns Jagtstykker paa perlefarvet Grund. Paa høire Haand af Indgangen var paa en høi Skammel anbragt en stor Vandmaskine med Bækken af Kobber (til for, under og efter Maaltidet at skylle Flasker og Glas i), paa venstre derimod et Egeslagbord, derpaa en 2=Etages Kakkelovn med Kobber=Trumle og Tud; fremdeles en Theebordsplade af Fa=jance med blaat anstrøgen Fod, og paa samme en Kobber=Theemaskine med Fad og Klemme; og endelig et Hjørneskab med 3 Porcellainskrukker paa. Mellem begge de østlige Vin=duer et stort indlagt Speil og under samme et gammelt malet Bord, og i Hjørnet mod Sydost et 8=Dages Stueuhr med et rødmalet og med forgyldte Zirater prydet Futteral. Paa den søndre Side et i Væggen indmuret Skab, under samme et Commodebord med Fod; paa den ene Side af samme en indlagt Dragkiste og paa den anden en malet Ditto af Fyr, og i Krogen ved det vestlige Vindue 2 smaa jernbundne Skrin (hvis Bestemmelse ikke omtales, men blot siges om det ene, at det var grønt og rødt anstrøget). Mellem begge de vest=lige Vinduer, ligesom mellem de østlige, et stort indlagt Speil og under samme et gammelt malet Bord; og endelig mellem disse Meubler fordeelte 2 „Guldlæders" Lænestole, 6 andre Guldlæders Stole og et Skilderi (af hvem eller hvorom, op=gives ikke).

Fra denne Stue kom man mod Syden gjennem den øst=lige Dør ind i Fruens Fadebuur, der paa alle 4 Vægge var besat med Rækker, hvori Husets Malm=, Kobber=, Messing=,

Tin-, Blik- og Jerntøi paa den zirligste Maade var ordnet, med et uhyre med drevet Arbeide ziret Messingfad (som de gamle Døbefade i vore Kirker) ligeoverfor Vinduet og i Midten af det Hele, men under Vinduet et Bord med Krydderiskuffer under. Der skal om Dagen, naar Solen stod paa Vinduet, eller om Aftenen, naar man satte Lys i samme, have været en Glands og en Pragt i dette Værelse af alt det blankskurede og hver Løverdag afstøvede Metal, som selv det stærkeste Øie kun paa nogle faa Minuter kunde udholde.

Gik man derimod gjennem den vestlige Dør, da kom man fra den Gang eller rettere Forstue, hvorfra en Trappe førte op til Qvistværelset og Loftet, og hvorpaa Hovedindgangens 2 massive Fløidøre vare anbragte, ind i Storstuen eller Salen. Denne Stue havde 3 Vinduer mod Østen og 3 mod Vesten og et Betræk af violet Fløielspapir med indtrykte Guldblomster; hvorimod der paa Dørene vare malede store, med allehaande Blomster rigeligt besatte Kurve, der naaede fra øverst til nederst, saa langt som Dørfyldingen rakte. Paa de 2 Piller mod Østen hængte 2 store Speile med forgyldte Rammer og under hver af dem 3 Lampetter; i det midterste Vinduesindsnit stod en lille indlagt Dragkiste og i hvert af de andre et indlagt Bord med 2 Gueridoner. Paa hver af de 2 vestlige Vinduespiller stode derimod 2 smaa Dragkister paa Fod og ovenpaa samme endeel Theetøi; i hvert af Vinduesindsnittene derimod et guldlaqveret Theebord. Paa den nordlige Væg var et i Muren anbragt Skab og under samme en Kanapee med vævet Betræk; paa hver Side af samme en Guldlæders Læneftol med blaat Hynde og foran samme et Theebord. Ligeoverfor paa den sydlige Væg var derimod den store Kamin og paa hver Side af samme en stor Dragkiste, paa hvis trappeformige Opsats en stor Deel Theetøi;

og endelig fordeelte iblandt de øvrige Meubler 1 Dousin Guldlæders Stole og 5 Ditto mindre.

Dog — vi vilde kun trætte vore Læseres Taalmodighed ved med samme Nøiagtighed at gjennemgaae de mange øvrige Værelser, saasom begge Gjestekamrene for Enden af Salen, [1]) Fruens og Jomfruens Kammer bag Fruerstuen, Qvistkammeret, Blaastuen o. s. v., og ville altsaa hellere blot summarisk bemærke, at der i det Hele fandtes paa Gaarden og Herskabet tilhørende 25 opredte Senge, 15 Kakkelovne, 10 Dragkister og 4 Chatoller foruden en stor Mængde Skabe, Kister og jernbundne Skrin; og at der især var en stor Rigdom paa Gueridoner og Tabouretter (hvoraf den første Benævnelse bemærker smaa runde eller 8-kantede Bordblade paa en høi, for det Meste slangeformig dreiet eller vunden Fod med 3 Been under, og som brugtes til at anbringe Lysene paa; den sidste derimod smaa ryggeløse Stole ɔ: Stole uden Bagsmæk).

Iøvrigt troe vi, at det allerede Anførte vil være tilstrækkeligt til at danne sig et Begreb om hine Dages simple og fra vor Tids saa saare afvigende Meublement, og ville altsaa blot endnu, — for deraf at lære Huusmoderens Velstand noget nøiere at kjende, forinden vi gjøre hendes personlige Bekjendtskab, — kaste et Blik paa hendes Guldklenodier, hendes Sølvskab, hendes Fadebuur og hendes med Dreiel og Lærred opfyldte Skabe og Kister.

---

1) hvoraf det vestlige var „salig Herrens" eller Justitsraadens „eget Kammer" ɔ: hans Contoir eller Skriverstue, og hvortil der den Tid var Indgang fra den sydlige Sideflei; saa at altsaa Fruen egentlig boede i den nordlige og Herren i den sydlige Ende af Hovedbygningen, og der var en forskjellig Indgang til hver af dem især.

Hvad saaledes det Første er angaaende, da fandtes der (foruden hendes Guld-jagt-uhr (et Slags Taffeluhr, der af mig uforklarlige Grunde bar dette Navn) og flere tildeels repeterende Guld-Lommeuhre) endvidere i Chatollet i Fruerstuen: 1 Guld-Halsbaand med røde Stene, 1 Par ditto Armbaand, 1 Par Ørenringe med 3 Berlokker, 1 Par Berlokker med sorte Stene, 1 Brystnaal med Portrait, 1 Svane med Lænke, 1 Par Guld-Ærmeknapper, 1 Guld-Etui med Krog og 2 Berlokker, 1 Futteral med Guldskee, Kniv og Gaffel, 1 Gulddaase, 1 Agats Ditto, 2 Taskepunge med sølvforgyldt Plade og Laas ꝛc.

I det i Dagligstuen indmurede Skab fandtes dernæst følgende Sølvtøi: 1 Kaffekande, 1 Melkekande, 2 Theepotter med Fad, 2 Theeflasker, 1 Præsenteertallerken, 1 anden Sølvtallerken, 1 stor udbuklet Skaal med Knappe, 1 Skaal med udbuklet Laag, 1 lille Sølvskaal med Skee, 1 Spølkumme, 1 aflang Sukkerskaal med Fad og Hanker, 1 Sukkerkop, 1 Sukkerklemme, 2 Sukkerbøsser, 1 Sennopskande med Skee, 1 Peberdaase, 2 Saltkar, 1 Par Lysestager af Sølv med ditto Saxe, 2 Potageskeer, 26 Spiseskeer, 5 Viinskeer, 1 Sylteskee, 1 Melkeskee, 6 Theeskeer, 1 Sølvskee med Gaffel og Kniv, 6 Par Knive med Sølvskafter, 12 Knive med støbte Skafter, 12 fiirgrenede Gafler, 1 Dousin Nyrnberger forsølvede Knive og Gafler, 1 Bæger, 1 større Ditto med krum Skee, 1 stort Bæger, 1 lille Pokal med Laag, 1 Steenkruus med ophævet Sølvlaag, 1 Steenkruus med Sølvlaag og deri indfattet Medaille og 6 Glasflasker med Sølvprop og Lænke; hvortil endnu maa henregnes Sølvtøiet paa Stadsnatbordet i Fruens eget Kammer, som ved Registreringen vel ikke blev skrevet, men som bestod af et Speil med massiv Sølvramme, 4 store Sølvæsker, 1 mindre Ditto, 1 udgraveret Ditto, 1 Blæk- og

Sandskrin, 1 Vandkande med Fad, sølvbeslagne, eller rettere med en massiv Sølvplade paa Ryggen belagte, Børster, indlagte Kamme, forskjellige Etuier, Hovedvandsæg, Balsombøsser ꝛc. ꝛc.

I Glasskjenken eller det i Storstuen indmurede Skab fandtes foruden de almindelige Øl- og Viinglas endvidere: 1 Glas-Platmenage med tilhørende Skaaler og Glas, 2 Pokaler, 1 Pokal med Laag, 1 Ditto, 2 Glaskruus, 1 Glaspistol, 3 Glastallerkener, 1 Ølglas med Dæksel, 2 Glas-Saltsirkener, 3 Karaffer og 1 Glastønde med slebne Figurer.

Af Theetøi, som for det Meste paa senere Bondemaneer var anbragt paa Dragkisterne i Storstuen, fandtes 5 Kaffekander, 17 Theepotter, 1 Theeflaske, 1 Theedaase, 1 Sukkerdaase, 5 Sukkerkoppe, 8 Melkekander, 1 Melkepotte, 9 Spølkummer, 7 Par Chocoladekopper, 6 Par Kaffekopper og 76 Par Theekopper, deels smaa og deels store, deels sorte, deels brune, deels blaae og hvide og deels med Blomster og Figurer udzirede.

I Fadebuur, Spiiskammer og Kjøkken fandtes endelig Følgende:

1) af Porcellain og Steentøi: 1 Fajance-Platmenage, som bares af en knælende Figur, med Tilbehør, 5 Dousin dybe og 12 Dousin flade Tallerkener, 3 Sauceskaaler, 3 Suppeterriner, 22 flade og 2 dybe Fade, 6 Asjetter og 10 Desserttallerkener, 4 Frugtknive og „1 Smørkande," 8 hollandske Siebøtter og 2 Vandkander med Fad samt 1 Peberbøsse og 1 Sennopskande.

2) af Tin: 10 Dousin flade og 5 Dousin dybe Tallerkener, 37 flade, 6 dybe og 4 aflange Fade, 15 Asjetter, 2 aflange Ditto og 2 dybe, 5 Suppeskaaler og 1 aflang Ditto samt 1 rund Terrin, 1 Smørfad, 1 Smørkande og 1 Sauceskaal, 8 Par Lysestager, 5 Theepotter, 2 Theeflasker, 1 Kaf-

sekande og 3 Spølkummer, 1 Sukkerbøsse, 1 Peberdaase og 6 Saltkar, 10 Bægere, 2 Vandkander med Fad, 3 Bordkrandse, 1 Tinpyramide, 1 med Tin overtrukket Theebræt o. s. v.

3) af Kobber: 7 Kjedler, 5 Theekjedler, 6 Fyrfade, 6 Kasseroller, 2 Bradepander, 3 „Stegesoer," 2 „Skursteder," 7 Fade, 2 Durkslag, 2 Theemaskiner, 1 Chocoladekande, 3 Tærtepander, 2 Æbleskivepander, 1 Jodebrødspande, 1 Snegleform, 3 Kageformer, 6 Melonformer, 8 Posteiformer, 1 Sprutbakkelseform, 7 Potter, 1 Sengebækken ꝛc.

4) af Messing: 4 Kjedler, 2 Sporejern, 2 Kaffekander, 1 Theepotte, 1 Melkekande, 1 aflangt Theebræt, 2 Vægtskaale, 2 Rivejern, 5 Lyseplader, 1 Sengebækken, 1 Fiskeskee, 1 Durkslag, 2 Skumskeer, 1 Champignonform ꝛc.

5) af Malm: 1 Krebseform, 1 Gryde, 1 Morter, 1 Strygejern, 1 Bordklokke o. s. v.

6) af Blik: 4 Sukkerbrødsformer, 9 Ægostformer, 3 Fiskeskeer, 1 Laxepande, 2 Durkslag, 1 Lyseplade, 1 Kaffebrænder, 1 Theekjedel, 1 Stanglygte, 1 Ditto med Horn, 3 Tragte, 1 Potte- og Pægelmaal, 2 Torvespande, 13 Theedaaser, 1 Rivejern ꝛc.

7) af Jern: 6 Pander, 2 Bradpander, 4 Fyrfade, 4 Riste, 3 Trefødder, 1 Bradebuk, 8 Gryder, 1 Madgaffel, 1 Vaffel-, Krumkage-, Gode Raads- og Oblatjern, 1 Kaffebrænder og 2 Bismere (og saaledes lærer man i det Mindste af det Ovenstaaende Navnene paa de da brugelige Kager, nemlig Ægost, Vafler, Krumkager, gode Raad, Sukkerbrød, Champignon, Sprutbakkelser, Posteier, Melonkage, Sneglekage, Jødebrød, Æbleskiver og Tærter).

Hvad endelig det Sidste, nemlig Frugterne af Fruens Huusflid, er angaaende, da fandtes der, foruden hvad som

alt var forarbeidet, deels var i Brug og deels henlaa uden for Tiden at bruges (saasom 25 complet opredte Senge, en utallig Mængde Ganglinned, 157 Par Lagener, 177 deels større, deels mindre Duge og 74 Dousin Servietter), endvidere endnu uforarbeidet: 40 Al. Dynevaar, 3 Stykker Olmerdug, 4 Stkr. Bolster (fra 18 til 36 Alen), 11 Stkr. Hvergarn, 956 Al. Lærred og 962 Al. Dreiel.

Vi troe saaledes at have givet et foreløbigt Begreb om den Gaard, hvorpaa mine Bedsteforældre boede, og den Kone, der den Tid forestod det Hele; og nu vende vi igjen tilbage til Fruerstuen forat gjøre hendes personlige Bekjendtskab. Her træffe vi nu en gammel, simpel Kone, siddende i sin Lænestol, omgiven af sine Jomfruer, Kammer= og Syepiger, og i Færd med at eftersee, hvorledes hiin filerede, denne kniplede, hiin spandt og denne syede. Der skulde Ingen ved første Oiekast troe, at det var en Justitsraadinde, — en Titel, der den Tid faldt lidt sjeldnere og derfor ogsaa agtedes lidt mere end nuomstunder, — man havde for sig; langt mindre, at denne Kone commanderede en Gaard paa 58—6—=—2 og et Gods paa henved 400 Tdr. Hartkorn, som man den Tid vurderede for 39,312—3—4, samt hendes Bo og Besætning til 3,307—5—1½, og saaledes det Hele, naar hendes Gjeld paa 12,628 fraregnedes, tilfulde 30,000 Rdl., en i hine Dage saare betydelig Capital. „Salig Herren," som hun kaldte sin sidst afdøde Mand (thi hun havde, som sagt, 2 Gange været gift), havde, som ovenanført, været Borgemester og Landsdommer; han havde, som man den Tid kaldte det, svunget sig op ved Pennen og havde været baade en god Jurist og en lykkelig Pengenegociant; var saaledes kommen i Besiddelse af 2 Herregaarde og havde ved Giftermaal faaet den tredie; var tilsidst Justitsraad og stod paa Springet til at blive

Etatsraad og at oprette sit Gods til et Stamhuus. Han var en lille, undersætsig Mand, af et, — i det Mindste i de senere Aar, — strengt og myndigt Udseende; havde, — ifølge sit Portrait, — smaa, smalle og graae Øine, stærke hvælvede Bryn, lang og tyk Næse, bred Mund, Hul i Hagen og magert Ansigt. Han gik til daglig om Formiddagen i en saakaldet Papahue af rødt Damask, foret med Multum af samme Farve, sammenbunden oveni med en Silkesløife og kantet forneden med Kammerdug og Kniplinger, som var foldet et Par Fingersbred op over Huen; fremdeles med Sloprok af rødt Damask, foret med samme Couleur Multum; paa Fødderne røde Saffians-Tøfler og i Munden en lang Keiser-Kridtpibe. Men naar han enten havde Fremmede eller selv drog i Visit, var han iført en stærkt pudret Allongeparyk med 9 Rader Bukler ved Siderne og nedhængende Lokker paa Ryggen; hvidt Halsbind, som var lagt i Læg, men uden Sløife; Kalvekrøs af blommet Kammerdug; rød Skarlagens Livkjortel uden Krave og Rabatter; paa den ene Side af samme en Rad store spundne eller Kameelhaars-Knapper, og paa den anden Side uhyre brede Knaphuller; korte Ærmer, som stumpede midt paa Forarmen med brede nedhængende Opslag, der foroven, hvor de rundt om vare besatte med en Rad Knapper, næsten naaede til Albuen; store udtungede Manskjetter af blommet Kammerdug, som ved den mindste Bevægelse faldt tilbage, saa at den broderede Linning med sine deels glatte, deels emaillerede Guld-Ærmeknapper saaes over Haandleddet; en hvid Graditurs Eenspænderveſt uden Krave med bred Bord af store forskjelligfarvede Blomster og lange Skjød med Lommer i; og endelig Knæbuxer af samme Couleur som Kjortelen;[1]) samt formodentlig, — hvad endnu i min Barn-

[1]) Saaledes er han i det Mindste 1756 aftegnet af Remin i sit 56

dom 1793 blandt gamle Folk var brugeligt, — de saakaldte Stovlemanskjetter, der fra Stovlerne af gik op over Knæet. Den Tid, vi her omtale (nemlig fra 1775 til 1780), havde han alt for 10 Aar siden sagt alle sine stolte Planer og al Verdens glimrende Forfængelighed Farvel, og hans Enkefrue havde nu sine 67 Aar paa Bagen, var en Kone af Middelstørrelse, skjøndt hun maaskee var høiere end hun lod til, da hun nu af Alderdom gik stærkt forover og nedbøiet; var derhos mager, indfalden og rynket. Hun havde, ifølge sit Portrait, et langt, smalt Ansigt, blaae Øine og høie hvælvede Bryn, en lang smal Næse og en lille fiin Mund, hvorhos hendes Hoved rystede af Alderdom og satte de lange rødt-underforede Sideflipper af hendes blaae Kappe i en uophørlig Bevægelse. Forresten gik hun til daglig, som sagt, med en blaa tæt omsluttende Hue, hvis lange Sideflipper hængte ned over Skuldrene og vare forede med Rødt. Under Huen bar hun et saakaldet Liin med Kniplinger, der ikke alene i Panden stod sine 2 Fingersbred frem foran Huen, men ogsaa med et afrundet Hjørne gik betydeligt ud over Kinden; dernæst i en tæt op i Halsen hægtet mørk Kattuns-Kjortel med store Ranker og Blomster i; under samme et langt og stivt Snørliv (thi det var i ældre Dage saavel de gamle som unge Damers uadskillelige Ægide), men om Halsen et hvidt Kammerdugs-Torklæde, som gik ind under Kjortelen; fremdeles et sort og hvidt broget Kattuns-Forklæde med Lommer i, et stort Knippe Nøgler ved Siderne og høihælede Tøfler eller Skoe. Hun var en særdeles gudfrygtig

---

Aar; paa et mindre Brystſtykke seer han derimod langt bedre, federe og mildere ud, har der Halsklud med lange Flipper, rød Kjole og rød Vest, begge uden Krave og med 1 Rad Knapper.

Kone, læste regelmæssigt hver Morgen og Aften et langt Stykke i sin Bibel, forsømte sjeldent sin Kirke — og aldrig sin Altergang, lod sine Folk hver Aften holde Bøn, var i høi Grad gavmild mod de Fattige, for hvilke hun endogsaa lod indrette et Hospital, og dem hun ved Høitiderne forsynede med Spise; glemte heller ikke Præst og Degn hverken med Offer eller med Udviisning i Skoven og var saaledes, efter den Tids Begreb, en sand Christen, men var det vist ogsaa, hvad som har noget mere at sige, i Hjertet. Derhos var hun stedse god og blid og rolig; hun havde vel en stærk og grov, ja! man kunde næsten sige barsk Stemme; men hun talte derhos langsomt, og den største Heftighed, hun lod sig henrive til, var at sige til sine Piger, naar de gjorde hende det altfor broget: „Naa! det er, saa Gud! da ogsaa forfærdeligt," eller, naar Sønnen (der med al sin Hjertensgodhed i de yngre Aar skal have været af en heftig Characteer) med Hidsighed trættede hende imod: „Nei! nu er Du, saa Gud! ogsaa for slem, Claus!" eller, naar han gar i sin Hidsighed rendte ud og slog Døren heftigt i efter sig, at henvende sig til Svigerdatteren med de Ord: „Nu er, saa Gud! Claus vred, lille Datter!" Til dagligdags trippede hun som en god Huusmoder omkring i Kjelder og Kjøkken og saae Alting nøie efter; og naar hun havde gjort denne sin Ronde, tog hun Plads i Lænestolen foran sin Seng, beskjeftigede sig med et eller andet Haandarbeide, læste i Bibelen eller sang med sin klingre, men bævende Stemme et Par Psalmer; og naar dette var forbi, maatte Forvalter, Ladefoged o. s. v. aflægge hende deres ærbødigste Rapporter. Om Aftenen fandt man hende paa samme Plads og paa samme Maade beskjeftiget, men derhos omgiven af sine Huusjomfruer, Kammer- og Syepiger; og medens Folkene i Borgestuen ved de-

res Aftenlampe [1]) skræmmede hinanden med Fortællinger om de mange Ellefolk og Logtemænd i Skoven, den gloende Drage i Gruusgraven, det Spogelse, der gik omkring i Skoven med Hovedet under Armen; den Pige, der havde hængt sig i Rullekjelderen og hver Aften satte Rullen i Gang; den Nabo, der havde faaet Fanden op at age [2]); den Nabokone, der ikke kunde døe, før man borttog hendes Spiritus, der sad som en Fro i et Glas og gnavede paa et Stykke Sukker; den Kamp, en Nabopræst havde med en Gjenganger, der 3 Gange blæste Bogen fra ham, før han kunde mane ham ned i en tilstodende Mose; de mange Uheld spaaende Varsler, naar f. Ex. Dodsuhret havde begyndt at pikke, Liigfuglen at jamre sig, Hunden at tude op imod Gaarden, Bordklokken at ringe af sig selv; ikke at tale om de mere ligegyldige Varsler eller saakaldte Veirprofetier, f. Ex. de stærke Brag i det gamle Egechatol (der i lang Tid tjente som Barometer her paa Gaar-

1) Thi ogsaa det hørte til Tidens Eiendommelighed, at man endnu den Tid brændte Lampe og ikke Lys saavel i Borgestue som i Kjøkken og dertil ikke brugte Væger af Garn, men Marven af de saakaldte Sæver eller Lysesiv.

2) og da hans Heste derfor ikke kunde trække Vognen af Stedet, ved at kigge gjennem Hullet paa Selepuden opdagede, at Fanden laa bag i Vognen, hvorfor han sprang til, forat skye Fanden Noget at bestille (thi Alt kommer an paa at beskjeftige ham, jfr. Thieles F. S. 1, 1 Pag. 18 sq.), at tage det ene Baghjul af og smide det op i Vognen, idet han sagde: „Gaa Du nu i Stedet!“ hvilket denne ogsaa fandt sig i og tjente Manden en Tidlang for Baghjul, indtil denne hændelsesviis slog Ild til sin Pibe, da Fanden (af Frygt for Staalet) rendte sin Vei, og Manden væltede. Thi Staal kan Fanden nu engang ikke fordrage, hvorfor en af mine sal. Forældres Kudske ogsaa engang hjalp sig ud af en lignende Forlegenhed ved at gaae 3 Gange rundt om sin Vogn og for hver Gang slaae 3 Gange Ild med sit Fyrstaal.

den), der stedse imod Storm og Uveir lode sig høre, fordi Egen, hvoraf det var forarbeidet, var fældet i Storm o.s.v. o.s.v., fortalte derimod Fruen sine Piger saa gjerne og saa Meget om gamle Dage og Fortids Begivenheder, [1]) men især om, hvor

---

[1]) De fleste af disse Fortællinger gik vistnok ligeledes ud paa Anelser, Varsler og andre Eventyrligheder, som den Tid vare en vogue; dog mindes jeg endnu et Par Stykker af et mere historisk, skjøndt ikke mindre vidunderligt Slags: den første nemlig om en Fru Pulz (men hvilken, veed jeg ikke), der var saa stærk, at hun kunde rulle flere Tintallerkener sammen og bryde Hestesko over med de blotte Hænder, samt engang hendes Mand havde gjort sig unyttig, i stiv Arm holdt ham ud over en Trappe, indtil han maatte krybe til Korset; og den anden om en gammel Frøken, hvis Navn jeg ikke mindes, men hvis Heste havde været saa urolige underveis, at hun havde svævet i Livsfare, og som derfor, nu hun kom hjem til sin Port, takkede Gud saa mindelig, fordi han havde frelst hende; men i det Samme hun vilde kjøre ind ad Porten, væltede og brækkede baade Arme og Been; — Historier, der naturligviis nu maae tabe deres Interesse, allerhelst naar man ikke engang kan opgive Navn eller Sted, men som vist den Tid, maaskee netop for deres Eventyrligheds Skyld, med megen Interesse bleve hørte og vist ikke i mindste Maade betvivlede. Forresten kan jeg ikke vide, om det sidste Sagn om Frøkenen, der væltede, ikke skulde være en forvansket Udgave af Sagnet om Frøknerne Svave fra Harritzlefgaard; thi om disse 2 Frøkner (hvoraf Elisabeth døde 1618 og Eleonore 1624), hvis Fader Jørgen døde 1571 og deres Broder Jørgen 1612 (Rug. 2, 1, 8), og som selv 1612 skulde have ladet Høverup Kirke opbygge, fortæller man, at deres Heste engang løb løbske med dem, og at de da i Farens Stund lovede ikke blot at berige den Kirke, men ogsaa at lade sig i samme begrave, hvor deres Heste standsede, hvilket omsider skete ved Skamby Kirke, hvorfor de ogsaa (idet de formodentlig tilskreve Kirkens aandelige Patron deres Frelse) 1618, da den ene af dem døde, skjenkede store Gaver til denne Kirke, hvor de begge ligge begravne (see Skamby 1618 og 1706), og det med den Forbandelse, at over dem, som forvanskede disse deres Gaver, skulde al den Hævn og Straf komme, som fordum

strengt hun selv havde havt det i sin Ungdom, hvor haard hendes sal. Fader havde været imod hende, hvor haandgribeligt han havde tvunget hende til at ægte den gamle Mand, hun først havde været gift med, hvor skinsyg denne gode Herre havde været [1], hvor streng den sidste „salig Herre," som hun kaldte sin anden Mand, undertiden havde været imod hende, naar de mange Sladderqvinder, der løb hos ham forat fremme deres egne Anliggender, ikke sjeldent satte Ondt for Fruen og hendes Jomfruer, naar disse ikke stedse havde føiet deres Ønsker; hvor meget Uheld der var mødt hende saavel i hendes første som sidste Ægtestand; hvorledes Lynilden var slagen ned i deres Kirke i Munkebo og paa Ulrichsholm (d. 29 Jan. 1730); hvorledes de en Hoitidsaften, da de kjørte hjem fra et Besøg, havde seet deres Præstegaard brænde i Luften, og hvorledes den virkelig var afbrændt samme Dag i næste Aar (hellig 3 Kongers Aften 1740); hvorledes der var fløiet Ild af Tømmermandens Øxe, da han gjorde det første Hug til den nye Bygning, og hvorledes ogsaa dette Varsel var gaaet i Opfyldelse og Gaarden anden Gang var lagt i Aske (dog først d. 7 Decbr. 1773); hvorledes et gloende

---

som „over Pharao og Ægypterne" (Hofm. F. 5 Pag. 264-67). Men om de ved denne Leilighed væltede og bleve lemlæstede, det veed jeg ikke; derimod fortæller Elis. Brygge om deres Broders (Mogens Svabe til Svabisholms) Frue Mette Speil, Johan Christoffersen Lindenovs Enke og en Datter af Hans Speil til Borreby og Cathrine Ahnefeld, at hendes Heste ogsaa (engang løb løbske og) styrtede ud over en Bro, hvorved hun selv faldt i Aaen og druknede.

[1]) Hvilket især skal have yttret sig en engang, da hendes Verlokker vare komne til at hænge i en Herres Kalvekrøs, og Manden blev urolig over, at de stode saa længe og saa tæt ved hinanden, inden Forviklingen med Lempe lød sig løse.

Riis paa Himlen (ↄ: en Komet) havde truet dem med Qvægdød og Dyrtid, og hvorledes Qvægsygen ogsaa 2 Gange (nemlig 1745 og 1769) havde bortrevet næsten alle deres Koer; men fremfor Alt, hvor uendelig meget de desuagtet havde havt Herren for hans rige Velsignelse at takke.

Saa simpel var altsaa sal. Fruens Dragt og Færd om Sognedagene; men om Søndagen var hun derimod stadseligere paaklædt og havde da gjerne en mørk Sirtses, Taftes eller Silkekjortel paa, Forklæde af blommet Kammerdug og i sammes Lommer sin Guld-Snuusdaase, Hovedvandsæg eller Balsombøsse; [1]) hvid Hue med blaat Underfoder, et finere Liin med kostbarere Kniplinger, lange hvide Alluns Klaphandsker, hvis Klap var broderet (eller som man den Tid kaldte det: baldyret) med Blomster af forskjellig Couleur Silke, og i Haanden sin Vifte; derhos, som Reiseklædning paa Veien, en lang Kaabe, en lille Muffe og en sort Fløiels Kyse, dannet som Schæferhat og besat med sorte Perlesnorer og oveni en couleurt Silkesløife. I dette Costume drog hun til Kirke; reiste hun derimod paa Visit, da var hun endnu, som vi snart skulle erfare, i en langt stivere Stads. Men hun maatte nu reise, hvorhen hun vilde, saa havde hun paa enhver af sine Reiser, der stedse, selv til Kirke, skete med al udvortes Pomp og i Kareth med 4 Heste, [2]) den eiendommelige Skik,

---

[1]) Den sidste, der lignede et lille Etui, var til at oplukke saavel i Midten som i begge Enderne; i Midten havde den, ligesom det hjerteformige Hovedvandsæg, en af Hovedvand gjennemtrukken Svamp, men i hver Ende 2 forskjellige Slags Balsomer, hvis Lugt endnu efter 70 Aars Forløb ingenlunde ganske har tabt sig.

[2]) hvorhos den gamle Kone paa ingen Maade var bange, i hvor viltre endogsaa Hestene vare og i hvor galt de endogsaa toge afsted, men trøstede immer de Andre, der klagede og jamrede sig, med de Ord: „Vær kun rolig, lille Børn! det har, saa Gud! ingen Fare."

at hun, saasnart hun kom forbi den Kirke, hvori hendes sal. Mand var begraven, reiste sig op i Vognen, vendte sig imod Kirken og neiede dybt for „Salig Herren." Og kom hun forbi den Kirkegaard, hvor hendes lille Sønnedatter var begraven, da neiede hun ikke blot, men kyssede ogsaa paa Fingeren ad „den lille Guds Engel," som hun kaldte hende; ligesom hun heller aldrig forsømte denne Pligt, naar hun fra Vognen af gik over Kirkegaarden til den lille Dør i Kirkens Chor, der for hendes Beqvemmeligheds Skyld var indrettet, og saaledes kom tæt forbi „Engelens" Grav.

Af en ganske anden Kaliber var derimod Fruens eneste, nu 25-aarige Søn. En Generation dybere ned i Tiden gjør allerede en vældig Forskjel i Tænkemaaden; han havde desuden været meget ude; thi efter fra 1755 at have havt Krog til Informator, var han uden Tvivl 1765, ved Faderens Død, sat i Huset hos Hr. Tønne Bloch (der fra 1758 havde været Feltpræst og fra 1763 til 75 var Sognepræst i Middelfart) [1]) og et Par Aar senere i Huset hos Rector Peter Tetens i Horsens (som sammesteds var Rector fra 1756 til 73) [2]), ligesom han ogsaa fra Horsens Skole til Univers. i

---

[1]) som foretog sig en Reise med ham til sine Svigerforældre i Meldorf og omkring til sin Kones Familie i Dithmarsken, hvilken Reise efter Foregivende gik paa sal. Fruens Bekostning, da den foregaves at være foretagen forat gjøre hendes Søn bekjendt med Verden, og hvortil jeg virkelig finder, at Pengene aldeles ikke ilde vare anvendte.

[2]) og vidste min sal. Fader endnu paa sine gamle Dage fra denne sin Skolegang ret Meget at fortælle, f. Ex. om en daværende Officeer i Horsens (jeg troer han hed Benzon), der var saa stærk, at naar han red ud af Porten, kunde han gribe i en Ring i Porthvælvingen og hæve baade sig selv og Hesten fra Jorden (Noget, man ligeledes fortæller om Lars Brokkenhuus paa Egeskov), og som ligeledes kunde

Kjøb. blev dimitteret, hvor han ifølge Univ. Matriklen den 25 Juli 1770 blev Student, [1]) og hvor han siden fortsatte sine Studeringer, indtil han havde faaet dansk juridisk Examen. [2]) Da han nu ved denne Leilighed havde logeret og

bære en Fjæl over sit Hoved paa begge sine Hænder, medens en Trompeter paa hver Ende af samme blæste et Stykke. Fremdeles om den saakaldte kloge Mand i Tammestrup (altsaa i Tolstrup S. Voorherred) ved Horsens, til hvem den Tid baade Fornemme og Ringe og blandt dem ogsaa Skolens Disciple tyede ud forat erfare deres Fremtids Skjebne; og endelig om de mange Drillerier, han var udsat for af en anden Skolediscipel, den senere som Sognepræst i Randlev noksom bekjendte Hr. Hartmann, som den Tid gjorde tusinde Opteier i Skolen, ikke alene krøb op i Træerne om Aftenen forat øse Vand o. s. v. ned paa de Forbigaaende, men engang endogsaa keds Livet af en gammel Mand i Byen ved paa Stylter at snige sig under hans Sovekammervinduer i 2den Etage og raabe til ham: „Beskik dit Huus, thi Du skal døe!" rc. rc.

1) og hvor man den Tid i Forhold til sin Duelighed fik et større eller mindre Antal „**Bene**" ved Examen og i denne Anledning sagdes „at gaae paa saa og saa mange Been." Hvor mange Been min sal. Fader ved denne Leilighed kom til at gaae paa, er mig uvitterligt; men han selv var oprigtig nok til at fortælle, at, uagtet han baade da og senere var bekjendt for en dygtig Regnemester, fik han dog, ved en ham under Examinationen paakommen Forvirring, om jeg mindes ret, Nul eller Noget, der lignede Nul, i Arithmetiken; ligesom sal. Risbrigh fortalte, at det var gaaet ham i Philosophien, hvori han senere blev Professor. Forresten gik Studenterne den Tid stedse med Kaarde og trekantet Hat; og da min sal. Fader derhos som oftest gik i blaae Klæder, saa blev han ogsaa ofte ifølge hans egen Fortælling af Matroserne (naturligviis i tilbørlig Afstand) antagen for en Sooffiseer, hvilket undertiden gav Anledning til en og anden Spas, han endnu tit med Glæde fortalte.

2) Naar dette skete, kan jeg ikke med Bestemthed angive; men jeg veed, at han opholdt sig i Kjøbenhavn, da Struense 1772 den 17 Jan. blev fængslet, eller i det Mindste da han den 28 April s. A. blev

havt Omgang i fornemme Huse, saa var han derved aldeles bleven moderniseret og var, hvad han selv tilstod, som Følge deraf i sine yngre Aar en høist elegant Herre; hvortil endnu bidrog, at han hverken, som Datidens ældre Herremænd og Junkere, brugte Snuus= eller Rogtobak, nød Brændeviin eller andre Spirituosa, [1]) og heller ikke, som de fleste af den Tids yngre Herremænd og Junkere, var en Liebhaber af Jagten, den han ganske overlod til Forvalteren og Skytten og ingensinde deeltog i. [2]) Derimod var han nok en Elsker af at tumle sig paa en vild Hest og at galoppere afsted over Marker og Enge; men størst Liebhaber var han af at conversere (eller hvad man den Tid kaldte at courtisere) med Damerne og at spille Kort med Herrerne, eller, i Mangel paa begge Dele, at læse fra Morgen til Aften. Hans

---

henrettet, hvorom han vidste en stor Mængde **Particularia** at fortælle. At han forresten heller ikke ved denne Examen brilleerte, maa jeg deraf slutte, at da han 1776 søgte om at blive Vicelandsdommer, maatte han tillige ansøge om **Veniam Characteris.**

1) Han var saaledes over tredive Aar, før han begyndte at drikke Brændeviin, der dog den Tid var saa almindeligt, at man ikke blot skulde have sin saakaldte „Dram" (et Ord, der skal have engelsk Oprindelse) til sin Frokost og Aftensmad, men ogsaa istedetfor Mellemmad eller Ovældsnadver skulde have sin Taar til en Snitte Brød, naar Klokken, som man den Tid udtrykte sig, „slog 5 i Bispegaarden."

2) Jagten, som ellers udgjorde Herremændenes største Glæde, var forresten paa denne Egn af et 4=dobbelt Slags: den første, som gjerne overlodes til Skytten, var nemlig Agerhønsefangsten, der bestod i formedelst en udspilet Kohud at drive Flokken i et i Form af en Armruse opstillet Garn; den anden var Vildandejagten, Snæppe= og Bekkasinjagt, som dreves ved Skyde= og Hønsehunde; den tredie Klapjagten og den fjerde Støverjagten, hvilke 2 sidste dreves til Hest, da den Tid, før Jordernes Udskiftning, hverken Grøfter eller Gjerder hindrede Jægeren i til Hest at forfølge sit Rov; jfr. Rug. 2, 1, 11.

Moders gammeldags Simpelhed og uafladelige Moraliseren var ham naturligviis paa ingen Maade tilpas, og hans naturlige Hidsighed gjorde, at det, som sagt, undertiden fra hans Side kom til haarde Optrin imellem dem, naar han syntes, at den gamle Moder, som fra Barndommen af havde forkjælet ham, ikkun altfor egensindig hængte ved den gamle Slendrian. Forresten var han den bedste Sjæl af Verden, og hans største Fryd var ikke blot at tjene, men endogsaa med en aldeles hensynslos Selvopoffrelse at tjene sine Medmennesker. 1) Han havde derhos en stor og ubegrændset Lyst for Lecture 2) og en mageslos Hukommelse, saa at han

1) Man holder i Almindelighed for, at der i enhver Familiehistorie aabenbarer sig en vis Triplicitet i Slægtens Udvikling, der i Særdeleshed yttrer sig i 3 af dens nedstigende og i denne Henseende meest characteristiske Generationer, hvoraf den første eller Faderen paa en vis Maade repræsenterer Legemet eller den legemlige, den anden eller Sønnen Sjælen eller den psychiske, og den tredie eller Sønnesønnen Aanden eller den intellectuelle Udvikling; det vil sige: den Første, der ligesom udgjør Stamtræets Rod og Stamme, lægger Grunden til Familiens Rigdom og Besiddelser; den Anden, der ligesom udgjør Træets Grene og Blade, udmærker sig ved Sjælens bedre Egenskaber, Føielighed, Velvillie og Godgjørenhed; og den Tredie, der ligesom udgjør Træets Blomster og Frugter, skulde endelig udmærke sig ved den høieste Grad af Aandsudvikling, der er bemeldte enkeltstaaende Stamme mulig og med dens Individualitet og øvrige Eiendommelighed forenelig (kort, som Digteren synger, „Frugten af det bedste Frø, „den" har kunnet bære"). Og jeg maa virkelig tilstaae, at det vilde have glædet mig, hvis jeg nogensinde kunde have trøstet mig ved i samme Grad at have svaret til denne min Andeel i Familiens Bestemmelse, som saavel min Fader som min Farfader unægtelig have svaret til deres.

2) saa at han ikke sjeldent glemte at klæde sig paa om Morgenen, naar det under Paaklædningen faldt ham ind at slaae Noget efter i en

ikke blot kunde huske, hvad han læste, men endogsaa efter Aars Forløb erindre, i hvilken Bog han havde læst det, og paa hvilket Pagina eller i det Mindste paa hvilken Side af Bogen det havde staaet; thi især med Hensyn til Tal, saasom Aarstal og Datum, var han, saa at sige, et levende Lexicon.

Med denne unge Herre forestod imidlertid nu en „Haupt- und Staatsaction"; thi saasnart Alt var bragt i Orden med Hensyn til Skiftet efter sal. Justitsraaden, og samme var sluttet, hvilket først skete 1775, saa maatte der naturligviis tænkes paa et passende Parti for Gaardens tilstundende Arving.

En Adelsmand af Fruens saakaldte Stadsvenner, som boede paa Grændsen mellem Skovegnen og Sletten (nemlig

---

Bog, og han da fordybede sig i samme; ligesom han om Vinteraftnerne tit læste ved Lysningen fra sin Kakkelovn, naar hans Lys slap op, før man bragte ham et andet, og aldrig kunde komme ned at spise før 1 Qvarteer eller ½ Time efter at han var kaldet tilbords, fordi han, som han udtrykte sig, enten var midt i en Mening eller i et Capitel, som han først skulde have til Ende. Vor berømte Suhm omtaler et Sted i sine Skrifter, at han i sin Ungdom i nogle faa Aar havde gjennemlæst et heelt Bibliothek paa flere tusinde Bind; men jeg gad virkelig vidst, hvormange 1000 Bind min sal. Fader baade i sin Ungdom, Manddom og Alderdom havde gjennemlæst. Thi da han læste flere Sprog med Færdighed og ingen Leilighed, være sig Bekjendteres Bogsamlinger, Læseselskaber, Leiebibl. o.s.v., lod gaae forbi uden at skaffe sig Bøger fra samme; ja! man selv i hans sidste Aar ingen større Glæde kunde gjøre ham end at laane ham en smuk (helst historisk) Bog, og man da kunde være temmelig vis paa, at han kom ikke med sin gode Villie fra sit Kammer, før han ikke alene havde gjennemlæst, men endogsaa gjennemstuderet samme: saa maa Antallet af de Bøger, han i en Række af over 70 til 80 Aar havde læst, vist ogsaa have været en Snees tusind, om end ikke flere.

Kammerjunker Fineck paa Dallund), fik ved denne Leilighed, — skjøndt selv en Pebersvend, — den Idee at arrangere et Parti mellem disse saa høist forskjellige Egnes ikke mindre forskjellige Beboere. Og skjøndt man skulde troe, at det var et Forsøg paa at forene Ild med Vand, fandt dog den gamle Pebersvends Forslag paa begge Sider det fuldkomneste Bifald; en Ting, der formodentlig paa begge Sider havde sine „gyldne" Grunde. [1])

Den gamle Frue klædte sig altsaa en Morgenstund i sin Stadsdragt, nemlig Sæt paa Hovedet, et bredt Baand af hvid Silke og tæt besat med Sloifer (eller maaskee et Guldsmykke) om Halsen, sin Stadsadriæne, ɔ: en Kjortel, fortil aaben og bagtil med mangfoldige brede Læg i Ryggen, derhos med sine tilbørlige Pocher forsynet [2]), samt med et løst Smæk af en fra Adriænen forskjellig Farve, stundom af Sølvmor eller i det Mindste med Sølvblomster rigeligt besat, samt den saakaldte „Mandoline," ɔ: et Slags Præstevinger af samme Toi som Smækket, om Halsen; Skjort af samme Couleur som Adriænen, Klaphandsker paa Armene, Guld-

1) endskjøndt det her med Hensyn til Brudgommen gik som saa ofte i Verden, at Morgenen nemlig lovede Mere, end Aftenen holdt; thi skjøndt den tilkommende Svigerfader eiede 2 complette Herregaarde, som man paastod, gjeldfrie og havde kun 4 Børn, 2 Sønner og 2 Døttre, blev dog den hele Arv, der faldt i Brudens Lod, 6700 Rdl., og disse kom endda kun langsomt og plukkeviis ind, og var derhos saa meget mindre, som hun, paa sin tilkommende Svigermoders Forlangende, fast aldeles intet Udstyr havde faaet.

2) thi det egentlige Fiskebeensskjort var dog allerede den Tid af Brug, skjøndt en saadan Fiskebeensskjorts-Adriæne med Slæb, der 1729 havde været hendes første Bryllupskjortel, tilligemed hendes broderede Kamfutteral af 1723 og hendes saakaldte Navneklud af 1722 endnu her paa Gaarden opbevares.

ringe paa Fingrene og Vifte i Haanden. (19 Aar tidligere, nemlig 1756, er hun derimod i sit 48 Aar tegnet af Remin i følgende Dragt: paa Hovedet en hvid Kniplings Dormeuse eller hvid i Kanten, bølgeviis med Kniplinger besat og i Bunden med smaa røde chinesiske Blomster udziret Kappe uden Øreslip eller Hagebaand, og derhos med kort afskaaret, castaniebrunt Haar, som er krøllet i Nakken; i Ørene sløifeformige Guld-Bandelokker med Stene i; om Halsen et med Stene besat Guldsmykke og fra samme et stort nedhængende sløifeformigt Guldsmykke; forresten bar Hals og Bryst; mørkeblaa Silkekjole med meget langt og smalt eller stærkt indsnøret Liv, stærkt nedskaaren baade paa Hals og Ryg og derhos besat med en blommet Kammerdugs-Strimmel; foran et gult Silkesmæk, broderet med Blomster af forskjellige Couleurer; korte Ærmer, som kun naae til Albuen, med Opslag paa og derfra nedhængende lange blommede Kammerdugs-Manskjetter; og endelig Kjortelen lagt i rige Folder om Hoften, men, som det synes, hverken med Fiskebeensskjørt eller Pocher). Junkeren (thi saaledes kaldte man stedse Sønnen, før han tiltraadte Gaarden, medens han derimod siden stedse kaldtes „Herremanden") [1]) iklædte sig ligeledes ved denne Leilighed sin sædvanlige Galladragt, nemlig en rød- eller guldplettet og derhos „guldtresset" Fløiels Livkjortel, samme Slags Beenklæder med „Guldbrokades Knæbaand" og steenbesatte Knæspænder, silket Vest med bred Bord og lange Skjød, Silkestrømper og Skoe med steenbesatte Spænder

[1]) Kirkebogen har endnu en anden Gradation i Titulaturen; thi der kaldes han 1771 som Student Seigneur, 1772 som Ex. juris Monsieur, 1775 som Fæstemand og 1777 som Ægtemand Herre, fra 1778 Hr. Cancellieraad og fra 1780, da han havde arvet Gaarden, Hr. Cancellieraad til Elvedgaard.

paa, dem han, hver Gang det gjordes fornødent, afviskede Støvet med et Silkeklæde, han til den Ende stedse bar i Lommen; i Haanden sin lange Spanskrørsstok med en udgraveret Guldknap, og i Vestlommen sin Hovedvandsflaske, der for ham var, hvad Snuus- og Røgtobak var for andre Datidens Herrer.

Saaledes udrustede satte de sig nu begge i en forgyldt Kareth med 4 Heste for; Tjeneren og Kudsken, — den sidste med en sort Pudelhund mellem Benene, — havde begge grønt Liberi med blaae Overkjoler, Sølvsnor og Sølvtresser om Hatten; og saaledes kjørte de til den paa Sletten betegnede Gaard, hvor man formodentlig alt ved Mægleren var forberedt paa deres Komme. Hos sidstnævnte Adelsmand, hvis Gaard omtrent laa paa Halvveien, aflagde de nu ved samme Leilighed deres Visit. Her kom man fra Ladegaarden op til Borgegaarden gjennem en med Skydehuller forsynet Brandmuur. Indgangen paa Stuehuset var gjennem et 8-kantet Taarn omtrent midt paa Hovedfløien; over samme 2 adelige i Steen udhugne Vaabner, som betegnede (Taarnets) Bygherre, og Aarstallet 1634, som betegnede (sammes) Bygningstid, og ovenover samme igjen en paa Taarnet anbragt Solskive. Opgangen var en Vindeltrappe i bemeldte Taarn, hvorfra en Gang førte til Dagligstuen, der var betrukken med et i Couleurer vævet Betræk à la Gobelin af 1596, hvis bibelske Figurer deels ved deres Legemsstørrelse og levende Colorit og deels formedelst den idelige Bevægelse, hvori det løst hængende Betræk fast uafbrudt var, — især naar der var Ild paa Kaminen, og sammes Funklen forøgede Blændværket, — havde et rædsomt, spøgelseagtigt Liv. Den Mand, som modtog dem i denne Stue eller rettere ved Opgangen til samme, var en 50-aarig Pe-

dersvend, den Tid det personificeerede franske Galanteri (og det, som man paastod, i en dobbelt Henseende) og derhos høist forskjellig fra den vrantne, mistroiske Olding, hvortil Eensomhed og Alderdom tilsidst forvandlede ham.

Paa den øvrige Vei var der forresten, saasnart man havde sagt Skovegnen Farvel og var passeret forbi den foromtalte Grændsegaard, aldeles intet Tiltrækkende mere for Øiet, med mindre man dertil vilde henregne en vid og ubegrændset Udsigt over den nøgne og fast uendelig udstrakte Slette.

Endelig nærmede man sig Gaarden, som laa i Enden af en By og umiddelbart op til sammes Kirkegaard og Kirke. Vel var den bygget af en Adelsmand 1550 (altsaa 84 Aar før Grændse- og 171 Aar før Skovbogaarden bleve ombygte), men havde desuagtet lidet eller intet Adelsmæssigt ved sig, hverken Grave eller Vindebroer, hverken Volde eller Taarne. Den bestod af 4 sammenbygte Fløie, hvoraf den Deel, som laa Kirken nærmest, var teglhængt og igjen adskiltes fra den øvrige ved en 2-Etages teglhængt Tværbygning af Bindingsværk, der udgjorde Stuehuset og ved sin Udstrækning adskilte Ladegaard fra Borgegaard. Forresten havde denne Bygning (der saavel formedelst dens som Haugens umiddelbare Naboskab til Kirkegaarden,[1]) formedelst Uglens rastløse Tuden fra

1) At et sligt Naboskab endogsaa undertiden, i det Mindste i hine Dage, kunde have sine farlige Følger, maatte min yngste Morbroder i sin Ungdom (omtrent 1780) bekjende; thi da han engang kom hjem ved Midnat, saae han en lang hvid Gestalt sidde paa en af Liigstenene og at være sysselsat med at skrabe i Jorden. Da han nu ikke troede, at det var en Aand, men derimod et Menneske, der maaskee havde Ondt i Sinde, sprang han derud og spurgte, hvem det var. Men istedetfor Svar fik han en saa vældig Ørefigen, at han

Klokketaarnet og den evige Klokkeringen Morgen og Aften, samt naar der var Liig eller Gudstjeneste, havde noget høist Uhyggeligt hos sig) [1]) det Eiendommelige i sin Architectur, at den øverste Etage med sine figurerede Bjelkehoveder ragede betydeligt frem over den nederste, hvilket saameget mere fortjener at omtales, som der nu ikke mere er Steen paa Steen af samme tilbage, da den af sin nuværende Eier ved Gaardens Ombygning 1811 aldeles blev nedreven og sloifet. Ved Aftrædelsen for denne Bygning kom man ind i en lang Gang, i hvis vestre Ende Storstuen var; men naar man gik tilhøire langs ned ad Gangen, hvorfra der var Indgang til andre Stuer og Opgang til 2den Etage, dreiede man, — forinden man kom ud i Haugen, hvorhen Gangen førte, — paa venstre ind ad en Dør, der førte til Dagligstuen, hvis 2 Vinduer vendte mod Haugen, men de 2 mod Ladegaarden. Denne Stue kaldtes den „gule" af sit Betræk, hvorpaa man over Eierens Læneftol saae en Mand, der sad og regnede, og ved hans Fod en Rulle Pergament med de Ord: o! aurea vanitas! (ↄ: o! Rigdoms Forfængelighed!). Et an-

tumlede om over Liigstenen; og da han reiste sig igjen forat betale med Renter, var Gestalten forsvunden, og han saae blot et Glimt af dens hvide Klædemon, idet den foer hen over Kirkegaardsmuren. Først mange Aar senere opklaredes denne Gaade derved, at en Karl bekjendte, det havde været ham, som „stiltiende" skulde hente Jord paa Kirkegaarden forat helbrede sin syge Moder med og derfor havde slaaet et Lagen omkring sig forat bortkyse de Nysgjerrige; men da han desuagtet blev antastet, forat forebygge alle videre Spørgsmaal, havde svaret med Næven istedetfor med Kjæven.

[1]) hvortil endnu kom det sylte (eller brakke) Vand og det søde rilede (ↄ: sællede) Rugbrød, man der paa Gaarden maatte tære, og som kunde have forbittret selv det behageligste Opholdssted i Verden.

det Sted saae man et Par Hostfolk; et tredie Sted en ung Mand i et Træ, der afplukkede gyldne Frugter og kastede dem i en hosstaaende Piges Forklæde o. s. v. Decorationen var ny og saavelsom de andre Stuers for faa Aar siden udført af den gamle Dalin Maler paa Gyldensteen. Nogle forklarede disse Sindbilleder ved de 4 Aarstider; Andre troede derimod, at Maleren ved det første Sindbillede havde villet betegne, at dette Værelse var Eierens Contoir og Oppebørselsstue, men at han ved de andre i et Slags Spaadomsaand paa en allegorisk Maade havde villet tilkjendegive sin Formodning om, at fremmede Folk engang vilde høste den Ager, den gamle Mand havde besaaet, og plukke Frugter af det Træ, han havde plantet (hvilket paa en vis Maade ogsaa skete, da Gaarden 1797 ved Fruens Giftermaal med sin Forvalter gik fra Familien). Meublementet var forresten kun simpelt: et stort Slagbord, en Dragkiste med Skjenk, en Kakkelovn, ved Siden af den en Læenestol og foran samme et Bord, under Speilet Datterens Klaveer, derpaa Herrens Chatol, et Stueuhr og et Theebord. Fra denne Stue kom man gjennem det lille Sovekammer til den saakaldte „blaae" Stue, der bar dette Navn af sit Betræk, hvorpaa man saae lutter bibelske Stykker, saasom Isaks Offring, Rebekka ved Brønden, Moses Opdragelse af Vandet, Jephtas Modtagelse af sin Datter o. s. v. Af Meubler forefandt man her et indlagt Skab paa Fod, 2 chinesiske Hjørneskabe med allehaande Dukker af Alabast og et Speil med Consolbord under. Derfra kom man endelig til Storstuen, som udmærkede sig saavel ved at den havde Udsigt til alle 3 Sider, nemlig med den ene Side til Borgegaarden, med den anden til Indkjørselsporten og med den tredie til Ladegaarden (da derimod Sovkammer og Blaastue blot havde Vinduer til Ladegaarden og

en altfor umiddelbar Udsigt til den uhyre Modding, der saa at sige var næste Nabo til det Stakit, der til Hegn for Espalietræerne var anbragt omkring Stuehusets sydlige Side), men fremfor Alt ved sit fremmede og udenlandske Betræk, der forestillede lutter Scener af den græske og romerske Mythologie, f. Ex. Cybele i sin af Løver forspændte Vogn, Neptun i sin af Hvalfiske trukne Muslingskal, Juno med sine Paafugle, Jupiter, som kyser Phaetons Heste med sin Lynild, Iris, som nedstiger paa Regnbuen o. s. v. Og troer man i Almindelighed, at Maleren havde valgt disse fremmede og udenlandske Sindbilleder til denne Stues Decoration for derved at vise, at den var bestemt til at modtage Fremmedes Besøg, medens derimod Blaastuens Decoration var valgt af det patriarchalske Liv forat vise, at denne Stue var bestemt for Familien selv og dens nærmeste Gjestevenner. Forresten havde ogsaa Storstuen med Hensyn til sin Størrelse og Anseelse kun faa og simple Meubler: en stor Kamin og ligeoverfor samme en Kanapee, paa de modsatte Sider 2 Speile med store gammeldags indlagte Borde under og i det ene Hjørne af Stuen et 8 Dages Uhr.

Efter saaledes at have seet os om i Stuehuset, maae vi nu ogsaa gjøre Eierens Bekjendtskab. Han var af en gammel Præstefamilie, der kunde opregne sine Slægtled lige fra Kong Hanses Tider og allerede den Tid talte over 1100 Medlemmer og blandt dem en overordentlig Deel saavel geistlige som verdslige Embedsmænd. Hans Fader var Hr. Alexander Hansen, Præst i Scheby og Otterup i 51 Aar og i de sidste 16 tillige Provst i Lundeherred, som døde 1741, og hans Moder var Forpagterens Datter paa Øregaard Anne Marie Lauritzdatter (Hvid), som døde 1725. Selv var han født Langfredag den 2 April 1711, blev 1733 Student, 1737

Foged paa Margaard, 1747 Foged paa Raskenberg og der gift den 8 Oct. 1750 med Eieren Justitsraad Dreiers Datter Wolborg. 1754 kjøbte han Østrupgaard, 1758 blev han Krigsraad, 1761 døde hans Frue, og 1767 kjøbte han Ørritzlefgaard, men døde 1787. Hans Børn vare

1. Jens Dreyer, f. 12 Aug. 1751 og død 1753.
2. Alexander, f. 1752 og død 1753.
3. Ane Elisabeth, f. 26 Marts 1754, gift 16 Oct. 1772 med Christen Begtrup, Sognepræst i Astrup, Tulstrup og Hvilsted i Jylland, men død den 14 Juli 1792.
4. Jens Dreyer, født 6 Dec. 1755 og gift den 9 Febr. 1787 med Biskop Ramus's Datter Anne Elisabeth Ramus.
5. Anne Marie, f. 24 Mai 1757, gift 31 Mai 1776 med Cancellieraad Claus Wedel Simonsen.
6. Sara Margrethe, f. den 18 Dec. 1758.
7. Alexander, f. den 26 Dec. 1760, gift den 3 April 1789 med Amtsforvalter Østrups Datter Frederiche.

Den Tid, vi her omtale, var sal. Krigsraaden 65 Aar gammel; og da hans Børn paa hans Kones Begravelsesdag (1761) havde aftryglet ham det Løfte ikke at give dem Stedmoder, sad han nu paa 15de Aar hen som Enkemand. Jeg mindes ham endnu ret godt (en halv Snees Aar senere) i hans store Lænestol ved Kakkelovnen med den store Papahue og den brogede Sloprok samt Bibelen foran sig paa Bordet; [1]) hvorimod man, naar han var paaklædt eller drog i

---

[1]) ligesom hans Liebhaberier ogsaa den Tid interesserede mig utroligt. Han havde nemlig ikke blot en grændsesløs Apathie mod Fluer, der foruroligede ham i stor Mængde, da han havde Moddingen tæt udenfor sine Vinduer, og dem han derfor ogsaa forfulgte paa alle optænkelige Maader og anstillede formelige Klapjagter efter; men han havde

Selskab, som oftest saae ham fremtræde i en overskaaren eller saakaldet „grundmuret" og derhos stærkt puddret Paryk uden Bukler, men med Pung i Nakken; [1]) hvidt Halsbind uden

desuden ogsaa 2 Passioner, der satte hele Omegnens Drenge, som han betalte for at tilfredsstille samme, i en uafbrudt Activitet: den ene var hans Forkjærlighed for Vibeæg, der udgjorde hans kjæreste Spise, og den anden for smukke Duer, dem han elskede overordentligt høit; i hvilken Anledning Omegnens Drenge derfor ogsaa med Hensyn til det Første narrede Viben til at gjøre langt flere Æg end sædvanligt, da de satte Pinde i dens Rede, som forhindrede Viben i at ligge paa sine Æg, hvorfor den stræbte ved nye Æg at tildække Pindene; men med Hensyn til det Andet narrede Drengene derimod Krigsraaden, da hans Øine af Alderdom bleve svækkede, idet de solgte ham „malede" Duer, som han vel for Øieblikket beundrede, men hvis Herlighed dog med den første Pladsregn var forsvunden. Forresten mindes jeg ham i Grunden mere som en Aand end som et Menneske; ethvert Ord han talte forekom mig som fra en anden Verden, og min Ærefrygt for ham (der i en ikke ubetydelig Grad derved foregedes, at jeg i min barnlige Eenfoldighed indbildte mig, at de under Kongens Forordninger anbragte Bogstaver L. S. (ɔ: loco sigilli) vare hans Navn (Lauritz Schebye) var derhos saa stor og ubegrændset, at blot Navnet: „den hvide Paryk" (som vi sædvanligviis kaldte ham) øieblikkelig bragte mig til Ro, selv i min overgivneste Tummel.

1) undertiden dog ogsaa til Stads den saakaldte Allongeparyk. I alle Tilfælde kostede denne „hvide Paryk" en af mine Forældres Tjenere engang de modige Taarer. Der var nemlig stort Selskab paa Østrupgaard, og min Moder havde paa Tjenerens egen Anmodning bedet sin Fader, at hendes Tjener maatte varte op ved Bordet istedetfor Stuepigen, da hun troede, at han vilde stille sig bedre ved det. Denne Bøn blev ogsaa bevilget; men da vor gode Tjener skulde bære Suppen ind, som uheldigviis var Kørvelsuppe, skred hans Fod, idet han vilde sætte Terrinen for Krigsraaden, og al Suppen strømmede nu ned over Krigsraadens hvide Paryk, hvorved Kørvelen satte sig saa fast i de hvide Haarlokker, at kun en Parykmagers Kunst kunde

Sløife, hvid blommet Manskjetskjorte uden Krøs; mørkegrøn Kjole med Ærmer, som stumpede paa Forarmen, men havde store runde Opslag med Knapper omkring; Manskjetskjorten med sine Folder stærkt fremstikkende foran Ærmet og i samme store Kniplings-Manskjetter, som dog kun naaede til Haandleddet; Kjolen uden Krave og dybt nedskaaren i Halsen, med 2 Rader Knapper; rød Vest, som ogsaa var uden Krave, stærkt nedskaaren i Halsen og meget aabenstaaende, med 1 Rad Knapper og lange Skjød med Lommer i; sorte Knæbuxer og en lille trekantet Hat under Armen (saaledes er han i det Mindste afbildet paa et Portrait, der endnu er i mit Værge). Forresten havde han et lille fedt Ansigt, en tyk opstaaende Næse, dobbelt Hage og et i sig selv mildt og muntert Udseende, som dog ved den tiltagende Alderdoms sædvanlige Knarvorrenhed ikke lidet blev formørket. Jøvrigt var han en gudfrygtig Mand, havde inderlig Lyst for Guds Huus og en sjelden Ærbødighed for den udvortes Gudstjeneste, holdt dagligdags sin Huusandagt, læste flittigt i Bibelen og viste sig stedse gavmild imod Kirken og de Fattige i Sognet. [1])

---

oprette den lidte Skade. Denne Tjener, der engang havde et lignende Uheld paa Elved, da han faldt med en Terrinfuld Syresuppe i Døren, hvorved de haardkogte Æg rullede rundt omkring paa Gulvet i Spisesværelset, hed Lars Hansen eller Banggaard, blev siden Procurator, men indviklet i en mislig Sag, dømt paa sine 3 Mk., hvorved han mistede sin Procuratorbevilling (jfr. Ob. Adr. Av. 1814 Nr. 116), og skal siden være død som Spekhøker i Kjøb.

[1]) Men det hører til Synderlighederne i den menneskelige Character, at han, med al sin vistnok oprigtige Gudsfrygt, dog aldrig kunde troe, at der efter Døden ikke skulde gjøres Forskjel paa de Rige og de Fattige eller, rettere sagt, paa de Stræbsomme og de Dovne. Han erkjendte tilfulde, at vi Alle i enhver anden Henseende ved Døden blive lige; men han troede desuagtet ikke, at det kunde stemme med den gud-

Hans to Sønner, den ene 21 og den anden 16 Aar gammel, agerede Forvaltere hos deres Fader. Deres som oftest overgivne Munterhed stak paa en paafaldende Maade af mod den ved enhver Leilighed moraliserende Gamles Alvorlighed og Strenghed; forresten vare de især bekjendte som vældige Strandjægere, en Beskjeftigelse, de drev med saa stor Iver, at de endogsaa byggede sig Huse af Iis paa den tilfrusne Strand og vaagede der i de kolde Vinternætter forat oppasse Svaner og Vildgæs. Disse muntre og jagtlystne Brødre havde derfor ogsaa vænnet deres 19-aarige Søster (thi den ældre var 3 Aar forinden bleven bortgiftet til en Præst i Jylland), som den Tid forestod Faderens Huus, til Jagt og alskjøns andre Drengeøvelser; [1]) men desuagtet havde hun, — skjøndt ogsaa Moderen tidlig var hende fradød, — dog nydt, hvad man den Tid kaldte, en god Opdragelse, det vil sige, hun var ikke blot underviist i Christendommen, men ogsaa opdragen i Gudsfrygt og anholdt til Orden og Flittighed, havde lært at skrive maadeligt, at regne ved Hjelp af Søren Mathiesens Regnebog, at klimpre et

---

dommelige Retfærdighed, at den Dovne skulde have det ligesaa godt efter Døden som den Flittige; en Idee, hvoraf man i det Mindste lærer saa Meget, at han ansaae Flittighed og Stræbsomhed for en af Menneskets største Fuldkommenheder.

[1]) Deeltagelse i en slig Drengemaneuver havde saaledes engang nær kostet hende Dinene; thi da hendes Brødre havde taget Ungerne fra en Ugle, der havde sin Rede i Haugen, og hun formodentlig transporteret samme hjem i sit Forklæde, hævnede Uglen sig ved om Aftenen at slaae ned i hendes Hoved; og da hun, ved at slaae sit Forklæde op over Ansigtet, var saa uheldig at fange Uglen i samme, forsatte den saaledes indespærrede Ugle hende med sit Næb og sine Kloer slige Rifter og Flænger i Ansigtet, at man endogsaa i flere Dage frygtede for, at hun skulde miste sine Dine.

Par udenadslærte Stykker paa et forstemt Klaveer, at fremsige nogle franske Ord og Talemaader og at gjøre sin Compliment, træde sin Menuet og hoppe sin Engelskdands efter Kunstens Regler. Men hvad hun bedst havde lært var at spinde, binde, strikke, knytte, kniple, sye, brodere, filere og, om just ikke at forestaae, saa dog at være til Nytte i en Huusholdning. Hun var efter Alles Forsikkring den Tid (for Kopperne marqverede hendes Ansigt) en deilig Pige; men den Undseelse, hvortil man den Gang under Navn af „Ærbarhed" tvang sig i Selskaber, vilde vistnok gjøre, at vi nu vilde have anseet hende for keitet og stiv; [1] ligesom hendes Klædedragt nu i vore Øine vistnok vilde have vanziret selv den smukkeste Skabning. Thi hun fremtraadte formodentlig første Gang for sin tilkommende Brudgoms Øine i følgende Costume: en Adriæne med tilhørende Smæk og Skjørt af et Slags tykt hvidt Silketøi med store tykt brocherede Silkeblomster af allehaande Couleurer, garneret med rødt og hvidt Flor med Silkeblonder i Kanten, og derhos langt og smalt indsnoret Liv, [2] høihælede Skoe med Spænder, og Haaret opsat i Toupee.

---

[1] Saavidt jeg mindes, existerede der den Tid en Bog, der under Navn af „den borgerlige Hofmesterinde" blev tagen meget paa Raads med ved Pigeborns Opdragelse, og hvor blandt Andet en af Anordningerne for en ung Piges „anstændige" Opførsel under Maaltidet eller ved Bordet, saavidt jeg husker, var den, at hun skulde fæste en Knappenaal foran sig i Dugen og stedse under Maaltidet have sine Øine rettede paa samme, for ikke at lade dem fare omkring til Herrerne, der sad ved Bordet.

[2] I det Mindste var dette hendes Confirmationskjortel eller maaskee hendes Moders til Datterens Confirmation forandrede Brudekjortel; thi det Slags solide og fast uopslidelige Tøi, man den Tid brugte, gik som oftest ogsaa i Arv fra Slægt til Slægt.

Da iøvrigt Alt formodentlig forud tilbørligt var overveiet, afgjort og arrangeret, og man den Tid i Almindelighed ikke spurgte Børnene om deres Samtykke, men ansaae Ægteskabet mellem dem som et Anliggende, der blot vedkom Forældrene, saa var ogsaa Modtagelsen, vor Frier nod, i det Hele taget god, skjøndt vistnok afmaalt og stiv, og havde derhos til Folge, at Krigsraaden og hans Datter kort efter gjorde Contravisit forat besee den tilkommende Svigersons Leilighed, og at Alt nu, — efter de tilbørlige Smaaindvendinger fra Brudens Side, — blev, som man kalder det, klappet og klart. Den øvrige Tid af Aaret hengik med Visiter og en regelmæssig Vexlen af Kjærlighedsbilletter, Gratulations- og Bindebreve; og efterat nu Brudgommens Halvsøsters Datter eller den gamle Frues Steddatters Datter, som hidtil havde opholdt sig paa Skoubogaarden, først paa Aaret 1776 der paa Gaarden havde havt Bryllup og saaledes havde gjort Plads for den unge Frue, saa holdtes nu det egentlige Bryllup med al tilbørlig Pomp paa Slæbogaarden. Baade Kok og Friseurer vare fra den nærliggende By (Odense) til denne Fest forskrevne, og Omegnens Adelsmænd, Herremænd og Honoratiores (f. Ex. af verdslige: Herskaberne fra Dallund, Margaard, Anderupgaard ꝛc., og af geistl.: Bisskop Ramus og adskillige Provster og Præster) samtligen indbudne. Brylluppet var et af de saakaldte Stuebrylluper, [1]) og Vielsen

1) ved hvilken Leilighed sal. Krigsraadens prægtige Porcellain vistnok ogsaa kom i Brug; thi han havde (hvad som vel Faa paa den Tid kunde opvise Magen til) et Stel chinesisk Bordtøi, som en Ostindiefarer havde skaffet ham directe fra China, og paa hvis enkelte Fade, Tallerkener o. s. v. hans fulde Navn med Aarstal ꝛc. i Porcellainet var indbrændt.

foregik om Aftenen i den saakaldte Blaastue, ved hvilken Leilighed Bruden fremtraadte til Brudeskamlen i Adriæne med Slæb og Pocher af palliequult brocheret Toi eller stribet Taft med Blomster i, Skjort og Smæk af samme Slags; Adriænen derhos garneret med samme Slags Toi, men med Silkeagramaner ved begge Sider forned og i Halsen, langt snøret Liv, korte Ærmer med Manskjetter af samme Toi, men under samme 3-dobbelte Flors Manskjetter med fine Kniplinger for, af det Slags som den Tid kaldtes Agaskanter, ɔ: som vare meget bredere nedentil (hvor de havde ½ Allens Brede) end foroven; Skjortet med ½ Allen bred Fabel af samme Toi, ligeledes paa begge Sider med Silkeagramaner besat, og nedenfor Fabelen en Garnering af samme Toi og paa samme Maade med Agramaner indfattet; Hovedhaaret høit opsat med Pudder i og istedetfor Krands besat med en stor Mængde Blomster samt Begyndelsesbogstaverne af Brudgommens Navn i indfattede Stene; steenbesatte og emaillerte Guld-Roser i Ørene; om Halsen et smalt sort Fløielsbaand, hvorfra et med Stene besat emailleret Guldhjerte nedhængte; paa Halsen et hvidt Melkeflors Tørklæde med hvid Silke-Bande; en stor Deel Ringe paa Fingrene samt hvide Alluns-Handsker; Elfenbeens Vifte med Portraiter paa Siden og af Guld indbrændte Figurer i Haanden; Gulduhr ved den ene og Guldetui ved den anden Side; hvide silkede Stromper, høihælede Skoe af samme Toi som Adriænen, og med Stene indlagte Skospænder. Brudgommen fremtraadte derimod med puddret Haar, opsat i Toupee med Bukler ved Siden og Pung i Nakken; Halsklud med Sløife; fiin Manskjetskjorte med Kalvekrøs og Manskjetter; palliequul Klædes-Kjole, Vest og Knæbuxer, Alt foret med selidongrønt Taft, uden Krave og Rabatter, men med Guldtraads folierede Knapper og Ta-

ster paa Siderne; Guldbrokades Knæbaand og Steenspænder, Skoe med hvide Silkestromper og Chapeaubas under Armen. Hvorimod hun den næste Dag, da de gik unge Folk i Kirke, istedetfor Blomster havde paa Hovedet den saakaldte „Krone," som skulde betegne Konehuen og var en lille Kniplings-Opsats, som sad paa Spidsen af Haaret og havde lange bagtil nedhængende saakaldte „Hængler," samt en Adriæne af mørkegrønt stribet og broderet Taft med allehaande Couleurs Blomster i, og forresten som den forrige Dag; ligesom han paa denne Dag bar kjødcouleurs Klædes Klædning. Det regnede ved denne Leilighed ned over det unge Brudepar saavel med trykte som utrykte Bryllupssange og Gratulationsvers, hvoraf endnu 3 ere opbevarede.

Efter flere Dages Gilde, Visiter og Contravisiter vendte endelig de unge Folk tilbage til Skoubogaarden, hvorhen de, som sagt, ved denne Leilighed medtoge en Pleiedatter, hvem jeg skylder en stor Deel af de foregaaende Efterretninger, og hvor de, — efter først i flere Uger at have modtaget Gratulationsvisiter og i ligesaa mange aflagt Contrabesøg, — omsider kom til Rolighed og nu, som unge Folk, opsloge deres Bolig i den søndre Fløi af Gaarden, nemlig i den saakaldte Blaastue og den tilgrændsende fordums Skole, og her for største Delen førte deres egen Oeconomie, [1]) men spiste desuagtet hver Middag hos den gamle Frue, som vedblev at beboe Hovedbygningen og endnu stedse, som forhen, vedblev at bestyre det Hele. Ved disse Leiligheder spistes der stedse til daglig „paa Tin" 3 Retter Mad, men om Søndagen deri-

---

[1]) hvorfor Justitsraadinden ogsaa fra 1776 af og indtil sin Død svarede sin Søn Renter af de ham som Fædrenearv tilskrevne 10,000 Rdl. med 350 Rdl. aarlig.

mod „paa Steentøi" 4 Retter Mad, med Nyrnberg-forsølvede Gafler og Knive. Ogsaa var der, foruden de egentlige Stadsvisiter af Omegnens Adelsmænd og Rangspersoner, — om Søndagaften stedse Selskab hos Fruen af Egnens simplere Honoratiores, nogle Officerer, [1]) en Birkedommer, [2]) en Ridefoged, [3]) en Skovfoged [4]) og en cidevant-Forvalter, [5]) vel ogsaa stundom af Herredsfogden [6]) og nogle af Omegnens Præster. [7])

Men idet jeg saaledes, hvis jeg vil give en Skildring af den „daværende Levemaade paa Gaarden," ogsaa nødsages til at omtale disse Husets saa at sige stadige Gjester noget nøiere, og jeg saaledes derved kommer til at skildre en Tids-

---

1) En Major Overkam, der 1775 boede paa Hovedgaarden, hvor Capitain Suchow 1769-71 havde boet; en Lieutenant Lillienpalm, der 1775 og 76, og en Lieutenant Fuglede, der 1775 og 78 beboede Polsgaarden i Veflinge.

2) Mads Hvid (Jensen Arreboe), der først boede paa Aagaarde og siden paa Nymark og var bleven Birkedommer ved Martinus Holstes Død paa Maderupgaard 1773.

3) Formodentlig Christian Anthon, der fra 1768 havde været Foged paa Elved, men 1776 var bleven det paa Gyldensteen; skjøndt ogsaa Ernst Braadt, der fra 1753 havde været Foged paa Elved, endnu boede paa Ventelykke.

4) Beck fra Hedeboerne.

5) Christoffer Schiøtz, der indtil 1753 havde været Foged paa Elved, men fra den Tid boede paa Maderupgaard.

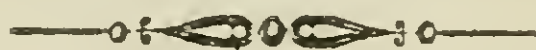
6) Niels Jacobsen i Særslef.

7) Især Stedets Sognepræst Hr. Østrup, der 1775 ved Provst Westergaards Død var bleven Sognepræst i Vigerslef og Veflinge; Stedets Capellan Hr. Ditlev Aabye, der fra 1773 boede paa Haugaard, og en af Nabopræsterne, den Sidstnævntes Farbroder, Sognepræsten i Særslef Hr. Peder Jacob Aabye, der allerede da (1775-80) var mellem 59 og 64 Aar og havde været Præst i 33 til 38 Aar.

alder, der grændser saa nær op til vor nuværende, nødsages jeg ogsaa til alt forud at gjøre Undskyldning for den Oprigtighed og Frimodighed, hvormed jeg har behandlet samme; thi naar en Historieskriver ikke turde berette, hvad han virkelig havde hørt om de Paagjeldende, eller de Sagn og den almindelige Mening, der havde hersket paa Egnen om samme (hvad enten de saa i deres hele Omfang vare sande eller maaskee allenfals blot vare „Røg af Brande"), saa blev jo den hele nyere Historie til et aldeles Nul og Intet. Jeg har altsaa vel fortalt, hvad jeg havde hørt sige eller hvad Rygtet berettede om disse Mænd; men deels veed jeg, at det er forebragt med Moderation, og at jeg har bortskaaret det meest Anstødelige (forsaavidtsom det ikke udgjorde aldeles nødvendige Bidrag til Tidsalderens Characteristik); ligesom jeg ogsaa veed, at alle her omtalte Personer forlængst ere afdøde, og at de fleste af dem ingen Slægtninge have efterladt sig; og selv hvor dette Sidste endogsaa skulde være Tilfældet, der troer jeg, at disse (selv om de endogsaa fik min Bog i Hænde, der, ved det at den ikke er i Boghandelen, kan ansees som halvt Manuscript) ville finde, at jeg ligesaalidt har skaanet min egen Families Svagheder som deres (ligesaalidt som jeg under Fortsættelsen har i Sinde at skaane mine egne). Og jeg har saaledes ogsaa Grund til at haabe Tilgivelse af disse, ifald jeg i min Iver som Historieskriver skulde have opfrisket et eller andet Sagn, som Familien længst troede og maaskee ogsaa helst ønskede glemt. Men da ethvert Træk til en Tidsalders Characteristik, der, skjøndt saa nær paagrændsende, dog i saamange Henseender var saa aldeles forskjellig fra vor nuværende, som Historieskriver maatte være mig vigtigt, saa stod det ikke i min Magt at opfylde mine Pligter som saadan uden tillige at sige, hvad der i denne

Henseende maatte forekomme mig vidtværdigt; og jeg haaber saameget mere Tilgivelse i en Tidsalder som nærværende, der virkelig, al sin Klage over Presfetvang uagtet, i den Grad fortjener Navn af Publicitetens, at man ikke blot om de Døde, men endogsaa om de Levende, ikke blot om de Lavere, men endogsaa om de Høiere, og det selv i offentlige Blade, saagodtsom tør sige Alt, hvad man lyster, og det endogsaa uden halv saa god en Hjemmel som den jeg har, for hvad jeg har sagt om en enkelt længst afdød Herremand, Præst, Proprietair eller Forvalter, og det i et Skrift, der ikke engang er i Boghandelen og altsaa kun har en saare indskrænket Publicitet, men som blot skal tjene til at opbevare disse Bidrag til en nu forsvunden og uden slige „Memoirer" snart forglemt Tidsalders Characteristik for vore tilstundende Efterkommere. Thi sporges der om, hvad Hjemmel jeg har for disse mine Smaahistorier og Anecdoter, da ere de ingenlunde blot „løse" Rygter, men tvertimod „Local- og Familiesagn," og ere derhos, saa at sige, samtidigt med de Begivenheder, de angaae, optegnede, eftersom jeg selv allerede fra 1803 af har holdt en endnu vedvarende Dagbog og i samme ikke alene antegnet mine egne Smaabegivenheder, men ogsaa det Betydeligste af, hvad mine Forældre og vore Omgangsvenner om Gaarden, Familien og dens Naboer fortalte mig. Meget har jeg vistnok undladt at antegne, især for den Tid, hvor jeg var fraværende paa Universiteter og paa Udenlandsreise; men hvad jeg derimod optegnede, var mig i samme Øieblik snart af den Ene og snart af den Anden fortalt, og kan altsaa vel i en eller anden Henseende være urigtigt, men har dog her paa Egnen været et almindeligt Rygte og er ingenlunde af mig i mindste Maade forvansket eller nogensinde senere blevet modsagt eller gjendrevet. Dernæst har min sal. Tante Mad.

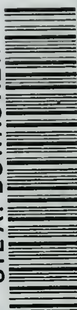
Frederikke Schebye ligeledes fort Dagbog fra 1794 til 1815, der ogsaa nu er i mit Værge og i mange Dele har tjent mig til Fuldstændiggjørelse af, hvad jeg selv i en eller anden Henseende kunde have forsømt at antegne. Endelig er det i alle Tilfælde (selv om det end ikke i Ordets strengeste Forstand og i alle dets enkelte Dele skulde være sandt og paalideligt eller i det Mindste juridisk beviisligt) dog heller ingen Forbrydelser, jeg anfører om disse vort Huses daværende Gjester, men det er i Grunden kun Egenheder og Synderligheder; hvorved det vel er at mærke, at hvad der nu synes os synderligt, ja! maaskee endogsaa latterligt, var det i den Tidsalder saagodtsom aldeles ikke, fordi det da i større eller mindre Grad, og snart paa denne og snart paa hiin Viis, i Grunden var almindeligt hos Alle at udmærke sig ved disse characteristiske Særegenheder, et i Almindelighed raat og tilsyneladende barsk Udvortes og en som oftest skarp, knudret og kantet Omgangstone, der i vor mere afslebne og polerede Tidsalder ikke kan andet end støde an mod vor mere forfinede og forkjælede Natur. Dernæst var det den Tid ogsaa Skik og Brug, at man kunde taale en Spas, om den endogsaa var nok saa' drøi, ja! selv om den angik En selv, naar den blot var morsom og piqvant; og naar man altsaa vil skildre Tidsalderen, da kan man ikke andet end medtage de drøie Sandheder, de den Tid sagde hinanden, og som vel nu vort forvante Øre vil ansee for Fornærmelser, men som dog i Grunden hverken vare mere eller mindre end en gedigen Spas, der den Tid modtoges og gjengjeldtes med Lige for Lige. Thi det var ingenlunde nogen lumsk Bagtale, der sneg sig omkring i Mørket; men man sagde hinanden sine Feil og Udseerligheder lige i Øinene og fandt sig igjen i de tilbørlige Repressalier.

Rettelser:

Pag. V (Forerindr.) Lin. 37 grundede læs grundet
— — —— Aarbøger l. Aarbog
— VI Lin. 16 . l. ?
— 12 — 12-13 Attestats l. Attestatus
— 46 — 12 først l. første
— 50 — 9 18 l. 1718
— 57 — 12 Nørdligen l. Nørdlingen
— 102 — 18 Straa- l. Skraa-

D

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 08 06 08 019 1